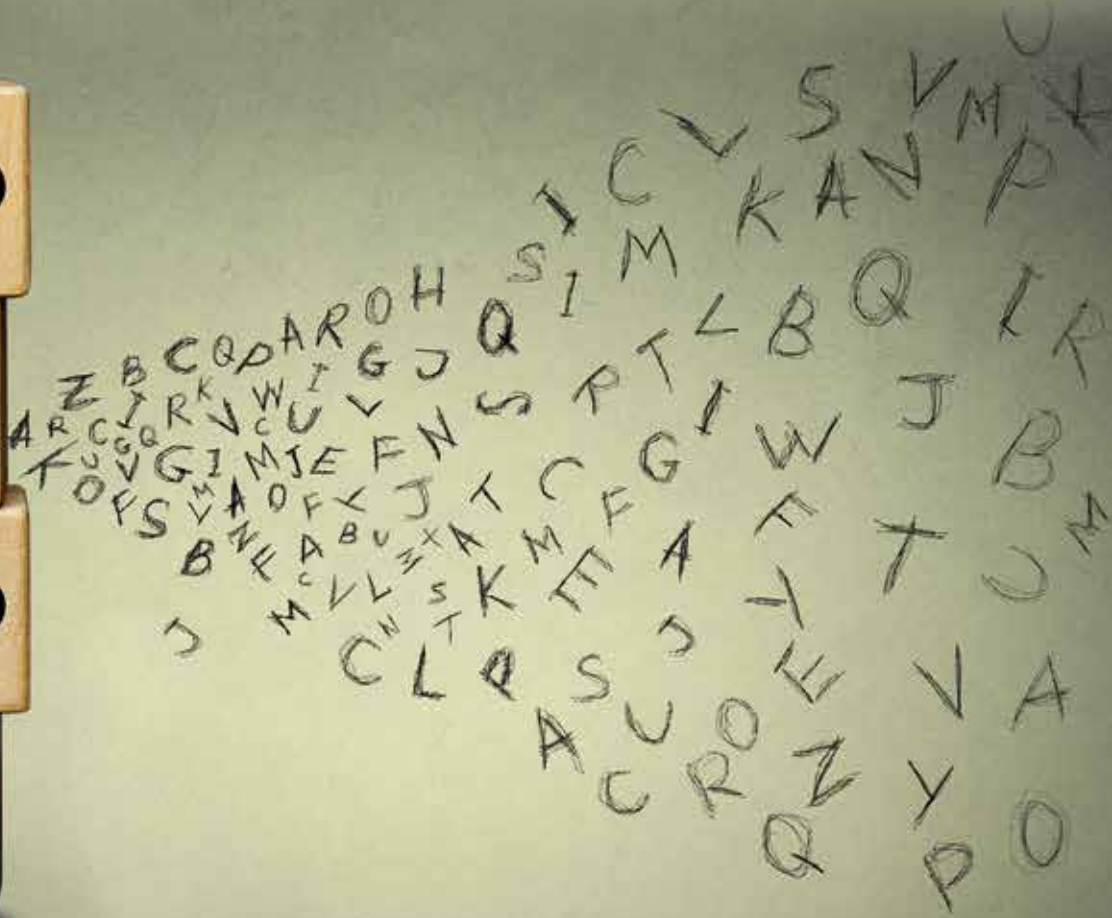

KASIM 2022
SAYI:47

diyanet
aile
dergisi

ZAN KALBE EKİLEN ŞÜPHE

14

MURAKABE VASITASI
OLARAK ZAN

18

KALBİN HASTALIĞI SUİZAN

26

ŞİDDETİN BAHA NESİ OLM AZ

34

TERAPİDE ÇOCUĞUN DİLİ:
OYUN

İnsanın insan ötesi yeni bir varlığa dönüşümünü ifade eden teknolojik gelişmeler, transhümanizm ve yapay zekâ olguları karşısında dinî tecrübe alanının nasıl değişim ve dönüşüm geçireceği konusu bütün dünya dinlerinin karşısında merak uyandıran bir soru olarak durmaktadır. Bu bağlamda Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinin iş birliği ile “Yapay Zekâ, Transhümanizm ve Din” konulu bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştayda sunulan bildirilerden oluşan eser, alanında faydalı bir kaynaktır.

yayinsatis.diyaret.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

TAKDİM

ZAN: HAYRA YA DA ŞERRE ÇIKAN YOL

Dr. Lamia Levent ABUL

Zan, çoğu zaman mesnetsiz bir tahminden ibarettir. O, gücünü burhandan değil, düşüncenin ve hayal gücünün hazzından alır. Kimi zaman gerçeğe yaklaşıp da çoğu zaman ön yargı mesabesinde kalır. Şek ve şüpheyle kalbi ele geçirir, insanı tereddüdün kapısına bırakır. Üstelik zan, hüsnüzan değil suizan şeklinde tezahür ettiğinde zihni bey-

hude yere meşgul eder, kalbi kuruntu hastalığına düşürür. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) de zandan sakınılması gerektiğini vurgulamış, onun yalana meyyal olduğunu dile getirmiştir. Yine Hz. Resûlullah'ın ifadesiyle o; tecessüs, kibir ve haset gibi kardeşlik hukukunu zedeler (Müslim, Birr, 28). Kur'an-ı Kerim'de de insanların suizanna dayanarak birbirinin hata ve kusurlarını araştırması yasaklanmıştır (Hucurât, 49/12). Bu nedenle insan herhangi bir zanna sahip olsa dahi gerekli bilgi ve delile ulaşmadan bunu dile getirmemeli yahut fiile dökmemeli, suizannın yerine hüsnüzannı koymalıdır.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosyamızda suizannı ele aldık. Doç. Dr. Güldane Gündüz "Zan: Kalbe Ekilen Şüphe" yazısıyla dosyamıza katkı sundu. Suizannın, nefsanî özelliği ile egoları beslediğine, tecessüse neden olduğuna, dedikodulara ve güvensizlik duygusuna yol açtığına değinen yazar, onun karanlığına karşı hüsnüzannın aydınlığına vurgu yaptı. Hatice Ebrar Akbulut "Murakabe Vasıtası Olarak Zan" yazısıyla dergimizde yer aldı: "Suizan kötü niyettir, kötü ve olumsuz düşüncedir. Kötücül düşünen, güzel eylemde bulunamaz. Kendi kalbini fesada uğratar. Karşısına çıkan iyiliklerin ve güzelliklerin idrakinde olamaz." Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı Mehmet Ekim, Bir Ayet Bir Yorum köşemiz için İsrâ suresi 36. ayet-i kerime ışığında "Kalbin Hastalığı Suizan"ı kaleme aldı.

Hadislerle Aile köşemizde Dr. Rukiye Aydoğdu Demir "Peygamber Mescidi'nde Çocuk Sesleri"ni yazdı. Bizbize köşemizde Döndü Demirci "Şiddetin Bahanesi Olmaz" dedi: "Hiçbir gerekçe, şiddet için asla bahane olamaz. Sebep ne olursa olsun şiddet hiçbir zaman problemlerin çözümü değildir." Ali Necip Erdoğan Varlık Aynası köşemizdeki yazı dizisine kasım sayımızda "Takva" ile devam ediyor. Takvanın seven birinin sevdiğinin gönlünü incitmekten çekinmesini, Yaradan'a karşı saygı ve sorumluluk duyma hassasiyetini ifade ettiğini dile getiren yazar, onun hem koruma hem de korunma vasıflarına vurgu yaptı.

Bu ayki söyleşimizi "Dr. Ender Saraç ile Sağlıklı Yaşam Üzerine..." gerçekleştirdik. İnsanın maddi ve manevi varlığıyla bir bütün olduğunu vurgulayan Saraç, GETAT çalışmalarını değerlendirdi.

Sizleri dergimizle baş başa bırakırken yakın zamanda yaşadığımız maden faciasında hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, ailelerine sabr-ı cemil diliyoruz. Bir daha böylesi bir felaketi yaşamamayı temenni ediyoruz. Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat yıl dönümünde kendisini ve silah arkadaşlarını da rahmetle anıyoruz.

İÇİNDEKİLER

UZMANINA SORDUK Prof. Dr. Asım YAPICI	10
KALBİN HASTALIĞI SUİZAN Mehmet EKİM	18
PEYGAMBER MESCİDİ'NDE ÇOCUK SESLERİ Dr. Rukiye AYDOĞDU DEMİR	20
KAHVE MOLASI Gülsüm KARAPINAR	22
ŞİDDETİN BAHANESİ OLMAZ Döndü DEMİRCİ	26
DEPRESYON Esra ORAS	28
UGANDALI AİŞE Ekrem Can YILMAZ	30
MİTOKONDRI Muhammed Kâmil YAYKAN	38
DR. ENDER SARAÇ İLE SAĞLIKLI YAŞAM ÜZERİNE... Mahir KILINÇ	40

4

ZAN: KALBE EKİLEN ŞÜPHE
Doç. Dr. Güldane GÜNDÜZÖZ

14

**MURAKABE VASITASI
OLARAK ZAN**
Hatice Ebrar AKBULUT

24

HUY GÜZELLİĞİ
Dr. Bahattin AKBAŞ

44

TAKVA
Ali Necip ERDOĞAN

KASIM 2022

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esma TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Meryem DALĞIÇ

Görsel Koordinatör
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
AREN Tanıtım
www.arentanitim.com.tr

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

34

TERAPİDE ÇOCUĞUN DİLİ: OYUN

Havlenur Üneyse AKKUŞ

50

ŞEYH'ÜL MUHARRİRİN: AHMET KABAKLI

Esat KABAKLI

60

BEN HANGİ SEBEPLERLE EVE KİTAP TAŞIRIM

Mehmet AYCI

70

ÂLİM KADINLARIN ÖNCÜSÜ HZ. AİŞE

Betül ALTUN ERİNCİK

48

KİTAP FUARI

Rukiye AYDIN

54

İKİ YAKALI ŞEHİR EDİRNE

Seher MERİÇ

58

ÖLÜM GELENEKLERİ

Ayşe ÜNÜVAR

63

İMGİNİN GÖR DEDİĞİ

Safiye GÖLBAŞI

64

CURBETTE CAMİYE KAVUŞMAK

Zeynep YAMAN

66

KUZEY AFRİKA'DA UNUTULAN TÜRKLER: KULOĞULLARI

Yusuf YILDIZ

68

YEŞİL ALAN

Yasemin HASMER

74

ANEMİ

Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

78

ÇENGEL BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80

KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 120.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 72 ABD Doları
AB Ülkeleri: 47 Euro
Avustralya: 119 Avustralya Doları
İsviçre: 49 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner Sermaye Daire Başkanlığının T.C. Ziraat Bankası, Mustafa Kemal Mahallesi Şube IBAN: TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fotokopisi ile abonenin hangi sayıdan başlayacağını bildirir bir dilekçe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet İşleri Başkanlığı Döner Sermaye Daire Başkanlığına gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;
Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 24.10.2022

Baskı

Çağlayan Basım Yayın Dağıtım
Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Sarıncı Yolu No: 7 Gaziemir/İzmir
Tel: 0232 274 22 15

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

ZAN KALBE EKİLEN ŞÜPHE

■ Doç. Dr. Güldane GÜNDÜZÖZ

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

İnsan, yaratılış mayasına nakşedilmiş hakikatlerin ruhani yansımalarına kulak vererek bu dünyada yol aldığında fitratının, İslam dininin gerekleri ile tam bir ahenk ve uyum içerisinde olmasından kaynaklanan bir hayat ritmini yakalamış olmaktadır. Hayatın bu ritminde kemal, huzur ve asudelik hâli vardır. Elbette “Ona iki yolu göstermedik mi? (Beled, 90/10)” ayeti, insanın hayat yolculuğunda daima iki yol arasında seçim yapacak olan sorumlu bir varlık olduğunu ilan etmektedir. Ne var ki yine diğer iki ayette, peşinen “Ona iki göz, bir dil ve iki dudak verdik.” (Beled, 90/8-9) buyurulması içine girdiği bu yolculuğun bir kaos sarmalı olmadığını resmetmektedir.

Yaratılış mayasındaki özü insana hakkı ve doğruyu usulca fısıldarken akıl yürütme ve duyulara dayalı gözlem ile de donatılmış olan insan, sadece hakikate programlı bir varlık olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan insan, vahyin derin örgüsü içinde nakle dayalı haber, adil ve dürüst bir şahidin şehadeti ya da tanıklığı ve kalbinin, en deruni varlık sırlarını hissetme özelliği ile bir bilgi yumağı olma vasfını taşımaktadır (Taha Abdurrahman, *Dinin Ruhu*, 97-98). Bütün bunlara rağmen insanın hiçbir bilgi temeline dayanmayan akıl tutulmaları, kuşkunun dehlizlerinde yol bulan yanılsamaları ve tefekkürünün üzerine kara bir bulut gibi çöken sanrıları Kur'an'ın, “şek”, “rayb”, “mirye” ve “zan” gibi ifadelerle andığı, beşerî vizyonu kaplayan suizandan başka bir şey değildir.

Âlimlerin ifadesiyle “Berâet-i zimmet asıldır. (Kişinin suçsuzluğu asıldır.)” ilkesi, insanda asıl olanın masumiyet olduğunu ilan ederken bu temel gerçekliğe rağmen pek çok defa insan, başkaları hakkında -tüm bilgi ve iletişim yollarını terk ederek- sadece zannına göre konuşmaya başlar. Tüm azaları gibi bir gün hesabını vermekle yükümlü olduğu dudaklarından “Sanırım o böyle.”, “Zannederim bunu o yaptı.” gibi sözler, çoktan dilinden dökülmeye başlar. Hatta bu sözler, bir süre sonra “Ne hindir o bilmezsiniz siz!” ve “O, bunu da yapar!” gibi ifadelerle kirli bir sarkaç misali, puslu bir havada ritmini artırarak salınımını sürdürür. Gıybet, haset ve suizan ivmelenmesi içinde ruhu değil, nefsi okşayan bu sözler, Süfyân-ı Sevrî’nin “Zan iki çeşittir. Akla gelenler değil, söze dökülenler suizandır.” ilkesi doğrultusunda

» Suizannın yol açacağı zararların başında türlü üzüntüler, derin mutsuzluklar ve dayanışma ruhunu yok eden toplumsal rahatsızlıklar gelir.

yağlı bir suizan urganı olarak sözün sahibinin boynuna dolanmıştır bile. Oysaki Allah Resulü, zannın ne kadar kötü olduğunu “Zandan sakının. Çünkü zan, yalanın ta kendisidir. Birbirinizin konuştuğuna kulak kabartmayın, özel hâllerini araştırmayın, birbirinizle üstünlük yarışına girmeyin, birbirinize haset etmeyin, kin beslemeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah’ın kulları! Kardeş olun!” (Müslim, Birr, 28) dememiş midir? Yine kutlu Nebi, “Hüsnü zan, güzel bir ibadettir.” (Ebu Davud, Edeb, 81) diye hatırlatmamış mıdır?

Kur’an-ı Kerim, gıybet ve suizan konusunda “Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi

biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.” (Hucurât, 49/12) buyurmaktadır.

Suizannın yol açacağı zararların başında türlü üzüntüler, derin mutsuzluklar ve dayanışma ruhunu yok eden toplumsal rahatsızlıklar gelir. Suizan, nefsanî özelliği ile egoları besler, tecessüse neden olur, dedikodulara ve güvensizlik duygusuna yol açar. Bununla da kalmaz, bunu yapanların başkalarının günahını almalarına da neden olur.

Bizzat sahabe arasında gerçekleşen bir olay, suizannın ne kadar kötü bir şey olduğunu gözler önüne sermektedir. Allah Resulü, Selman-ı Fârisî’yi, işlerinde yardım etmek üzere iki kişiye göndermişti. Peygamber

Suizannın, söz konusu örtüyü yırtarak insanı paçavra konumuna düşürmek isteyen bir davranış olarak ahlaki değerler dünyamızdan çekildiği gün insanlık, İslam'ın idealize ettiği esenliğe biraz daha yaklaşmış olacaktır.

Efendimiz, toplumsal dayanışmanın, yardımlaşma ve imce usulünün önemini insanlara anlatmak istiyordu. Bir gün Selman, çalışırken uykusuna yenik düşmüş o gün görevi olan yemek hazırlama işini yerine getirememişti. Arkadaşları geldiğinde ona, “Bize ne hazırladın?” diye sormuşlar, o da, “Hiçbir şey.” diye cevap vermişti. Bunun üzerine arkadaşları, yiyecek istemesi için onu Allah Resulü’ne göndermiş, Allah Resulü de onu Üsâme’ye yönlendirmişti. Üsâme ise yanında bir şey olmadığını söylemiş; nihayetinde Selman, arkadaşlarının yanına eli boş dönmüştü. Daha sonra Selman onların yanından ayrılınca arkadaşları, arkasından, “Biz onu Sümeiha kuyusuna göndersek kuyuyu kurutur. Gelgelelim Üsâme de pintinin tekidir.” diye gıybet etmişlerdi.

Suizan, nefsanî özelliği ile egoları besler, tecessüse neden olur, dedikodulara ve güvensizlik duygusuna yol açar. Bununla da kalmaz, bunu yapanların başkalarının günahını almalarına da neden olur.

Bilahare bu iki kişi Allah Resulü'nün yanına gelince Peygamberimiz kendilerine, "Ağzınızda morarmış et parçası görüyorum, bu neyin nesî?" diye sormuş, onlar ise "Ey Allah'ın Resulü, biz hiç et yemedik ki!" deyince Allah Resulü, "Hayır! Siz Selman ve Üsâme'nin etini yiyip duruyorsunuz!" diye cevap vermişti (Begavî, Meâlim, 7/344).

Suizan, kötü bir davranış olmasına rağmen maalesef tarih boyunca insanlar sadece birbirlerine değil, Allah'a karşı da suizan etmişlerdir. Hatta İsrailoğullarının kırk yıl boyunca Tih Çölü'nde dolaşmalarının temel nedenlerinden biri suizandır. İsrailoğulları Mısır'dan çıktıktan iki sene sonra Kenan diyarına gelmişler, bu bölgeyi kontrol etmeleri için on iki kişilik bir keşif heyeti gönderen Hz. Musa'ya Habron şehrini izleyen bu heyetten sadece iki kişi, buranın üzüm, nar ve incir gibi ürünlerin yetiştirdiği bereketli

bir yer olduğunu doğru bir şekilde haber vermişlerdir. Ama diğer on kişi, bu beldeyi ona kötülemişlerdir. Allah, onların bu yalanları üzerine, İsrailoğullarını kırk yıllık kumdan bir labirentin içinde dolaşmaya mahkûm etmiştir (İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 1/512). Kuşkusuz bu keşif heyetinde yanlış bilgi üreten kişileri bu işe sevk eden tevhit dinine karşı duydukları kindir. Ebû'l-Bekâ, kinin (hıkd), düşmanlık nedeniyle insanlara karşı kalpteki suizandan ibaret olduğunu söyleyerek (Ebû'l-Bekâ, *el-Külliyât*, s. 408) gerçekte kin ile suizannın özdeş olduğunu ifade etmektedir.

Allah'a karşı suizannın sayısız örneklerinden biri de İsrailoğullarının Allah'ın rızık olarak lütfettiği bir nimet olan "menn"i depolamamaları ve onu günlük olarak tüketmeleri ilahi emrine rağmen onların, bunun biteceği ve Allah'ın bir daha onlara bu nimetini vermeyeceği zannına kapılmak suretiyle istifçiliğe yönelmeleridir. Oysaki onların bu davranışları, inançsızlıkları ile birleşerek onlara zillet ve sefalet damgasının vurulmasına ve Allah'ın gazabına uğramalarına neden olmuştur (Bakara, 2/61). Kuşkusuz suizan, çoğu defa inançsızlık, kıskançlık, bencillik ve açgözlülükle kol koladır. Tur Dağı'ndan ayrılıp yola koyulduklarında bıldırcın ve menn yemekten bıktıklarını, başka yiyecekler istediklerini söyleyen bu küstahlardan bir kısmının helak olduğu yer, bugün dahi "Kibrot Hattava" (Açgözlüler Mezarlığı) adı ile anılır (Ahd-i Atik, Sayılar 11:34).

Allah hakkında suizannın bir başka örneği ise kıblenin Mescid-i Aksa'dan Kâbe'ye döndürülmesinden sonra münafıkların, inananların zihin dünyalarını karıştırmasıdır. Müminler, münafıkların ileri sürdüğü iddialardan etkilenecek, geçmişte Kudüs'e doğru kıldıkları namazlarının zayi olduğu vehmine kapılmışlardır (Bakara, 2/143). Oysaki Allah, zannın gerçeğe dayanmayan bir bilgi türü olduğunu ilan etmektedir (En'âm, 6/116; Yûnus, 10/36; Necm, 53/28).

Bir başka olay, Hudeybiye Antlaşması'nın yapıldığı yıl gerçekleşmiştir. Allah Resulü ve sahabesi umre yapmak üzere Mekke'ye doğru yola çıkınca Medine civarında henüz imanları kalplerine tam olarak nüfuz etmeyen Cüheyne ve Müzeyne gibi kabileler, bu umreye türlü bahanelerle katılmamıştı. Onlar, Allah Resulü ve sahabesinin müşrik Kureyş, Sakîf ve Kinâne kabilelerince katledileceğini zannetmişlerdi (İbn Atiyye, *el-Muharrirü'l-Vecîz*, 5/130). Allah Resulü ve sahabesi zarar görmeden Medine'ye dönünce de aileleri ve geçim derdinin kendilerini meşgul ettiğini söyleyerek mazeretler uydurmaya çalışmışlardı. Kur'an-ı Kerim bu hususu, "... Siz aslında, Peygamberin ve inananların bir daha ailelerine geri dönmeyeceklerini sanmıştınız. Bu, sizin gönüllerinize güzel gösterildi de kötü zanda bulundunuz ve helaki hak eden bir kavim oldunuz." (Fetih, 48/11-12) şeklinde dile getirmektedir.

İlgili ayetler, suizannın onlar için toplumsal ve ekonomik bir çöküşü doğuracağını “bûr” kelimesi ile ifade eder.

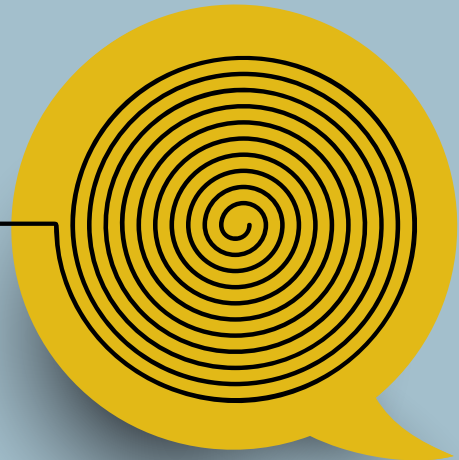
Kur'an-ı Kerim; inançsızlık, kıskançlık ve zillet kıskacında şekillenen suizannın birçok defa ağır bir vebalinin olduğunu çarpıcı şekilde anlatmaktadır. “Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığı şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsrâ, 17/36) ayetine rağmen Allah Resulü'nün eşi müminlerin annesi Hz. Aişe'yi inciten ve Efendimizi derin bir üzüntüye sevk eden “ifk olayı”nın ardında da münafıkların yalan haberleri ve insanların suizanni bulunmaktadır.

İfk olayı o derece derin bir toplumsal travmadır ki Medine sarsılmış, insanlar arasında güvensizlik ve hoşnutsuzluk ortaya çıkmıştır. Aslında bu olayla münafıklar yalnızca Hz. Peygamber'in ailesini hedef almamışlar, aynı zamanda bilgiyi ve haberi, manipüle edilebilecek bir nesne hâline

getirmeye çalışmışlardır. Oysaki bilgi de haber de bir ilke olarak hakikate uygun olmak zorundadır. Rivayet ettiği hadisler ve ilmi ile İslami bilginin temel bir kaynağı niteliğinde olan Hz. Aişe'ye atılan iftira, kuşkusuz bir ölçüde doğrudan İslam'ın bilgi alanını zayıflatmaya yönelik bir teşebbüs niteliğindedir. Bu iftira müminlerin annesini hastalandırıp yataklara düşürecek kadar üzüntü vericidir (Buhari, Ehâdisü'l-Enbiyâ, 19). Allah Resulü, söz konusu asılsız dedikodu sırasında müminlere örnek olacak şekilde hiçbir fevri hareket göstermemiştir. Nihayet ayetle de olayın iftiradan ibaret olduğu tescil edilmiştir (Nûr, 24/11-16).

Allah Resulü'nün ailenin temelini sarsabilecek nitelikte olan böylesi bir dedikodu karşısında dahi suizanda bulunmadan hareket etmesi, günümüzde kadına şiddeti doğal ve alelade bir davranış olarak gören pek çok kişiye anlamlı bir uyarı niteliği taşır.

Bu nebevi uyarı, özünde mahremiyetin kıymetini, doğru bilginin önemini, iletişimin gerçek anlamını ortaya koyarken suizannın fesat, fitne, kargaşa, ümitsizlik, üzüntü ve ağır vebal getireceğini anlatır. İslam, bireyden aileye, aileden topluma ve nihayet tüm insanlığa doğru genişleyen bir satıhta gizli hususların araştırma konusu hâline getirilmemesi (Ebu Davud, Edeb, 37) ve Allah'tan asla ümit kesilmemesi (Yûsuf, 12/87) gerektiğini vurgular. Allah Resulü'nün anlatımı ile suizan, bir insanlık suçu olarak, kıyamet günü kulaklarına kurşun dökülmeyi hak eden toplulukların işledikleri nefret edilesi bir iştir (Buhari, Ta'bîr, 45). Mümine düşen, başkasının ayıbını örtmektir. Bunu yapan kişinin ayıplarını ise Allah örter (Müslim, Birr, 72). Suizannın, söz konusu örtüyü yırtarak insanı paçavra konumuna düşürmek isteyen bir davranış olarak ahlaki değerler dünyamızdan çekildiği gün insanlık, İslam'ın idealize ettiği esenliğe biraz daha yaklaşmış olacaktır.

UZMANINA SORDUK

■ Prof. Dr. Asım YAPICI

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

Felsefeden dine, mitolojiden çağdaş öğretilere kadar pek çok alanda insanın yaratılışı masaya yatırılmıştır. Özü itibarıyla iyilik ve kötülüğün insanın yaradılışında neye tekabül ettiği üzerine söylemler geliştirilmiştir. Bu minvalde modern çağın insana yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

İsmet Özel'in "Amentü" adlı şiiri "*İnsan, eşref-i mahlûkattır derdi babam.*" dizesiyle başlar. Ziyadesiyle manidar bir dize. Dikkat edilecek olursa bu dizede, insanın eşref-i mahlukat olduğunu "ben" ve benim çağım değil, "babam" ve babamın çağı söylüyor. Başka bir deyişle şiirin yazıldığı 1974 yılına göre eşref-i mahlukat kavramı geleneksel insanın hafızasında canlı olarak yer alsa da modern insanın idrakine yabancıdır. Keza günümüz postmodern dünyada kavram olarak bilinse de eşref-i mahlukatın neliği ve nasıllığı olgu ve gerçeklik

olarak pek idrak edilemeyen bir kavram. Aslında bu ifade, basitçe bir kavram değil hayata dokunması, yaşama kılavuz olması gereken ilkeler bütünüdür özeti gibi.

Yahudi-Hristiyan geleneğinde insan aslen günahkâr ve kötü kabul edilir. Zira ilk insan

olan Hz. Âdem ve Havva, yasak meyveden yiyerek suç işlemiştir. Onlara göre bu suç Hz. Havva'nın Hz. Âdem'i aldatmasıyla gerçekleşmiştir.

İnsanın aslen kötü ve günahkâr olmadığını iddia eden, bu anlamda Kilise'nin yaklaşımlarını reddeden John

Loce'un "tabula rasa" (boş levha) anlayışı, davranışçı psikoloji ekolünde karşılığını bulmuştur. Davranışçılara göre insan, dünyaya iyi ya da kötü olarak değil boş bir levha olarak gelir. Çevresel şartlar insanı çok iyi bir kişi hâline getirebileceği gibi çok kötü bir bireye de dönüştürebilir. Anlaşılabacağı üzere bu bakış açısı, her şeyi çevre ve terbiye ile açıklamaya çalışıyor.

İslam'ın insan görüşü ise şu şekildedir: İnsan; iyiye, güzele ve erdeme programlanmış tertemiz bir fitrat ile doğar. Fitrat, uygun koşullar sağlandığında meyveye duran çekirdek ya da tohuma benzetilebilir. Örneğin bir narenciye çekirdeğini toprağa ektiğimizi düşünelim. Çekirdek verimli bir toprağa gömülürse, bu arada yeterli su ve güneş alırsa gelişir ve serpilir. Bununla birlikte çekirdeğin ya da tohumun içindeki özün açığa çıkmasına müsaade etmeyen bir toprak yapısı söz konusu olursa çekirdek ya da tohum ya toprak altında çürür ya da toprak üstüne çıksa da istendik düzeyde gelişim gösteremez. Tam da bu noktada fitratın çevre ile etkileşimi denilen durum çıkıyor karşımıza. İnsanın ruhi, sosyal ve dinî hayatı açısından fitrattan sapması

denilen bir süreçle karşılaşırız. Bu ifadeler bize

şunu söyler: İyiye yönelme eğilimi körelen insan, kötüye doğru yol alabilir. Bununla birlikte insanın şuurlu ve iradeli olması, eyleminin kendisine ve toplumuna olumlu ve olumsuz anlamda ne getireceğini bilmesini sağlar. Elbette içsel faktörler (arzuları ve tutkuları) ve dışsal faktörler (sosyal çevre) ile insan hata, ayıp, günah ve suç denilen eylemlerde bulunabilir. Bu durum bireyin zaaf ve zayıflıklarına işaret eder. Ancak altını önemle çizmek gerekir ki insan, zaafı olduğu kadar sorumluluk bilinciyle de donatılmıştır. Tövbe etmeyi, af dilemeyi, doğru yola kılavuzlanmayı kendi iradesiyle arzulanabilir. İşte "eşref-i mahlukat" olma burada devreye girer. Çünkü insan, "ahsen-i takvim" üzere yaratılmıştır. "Ahsen-i takvim" en güzel değerlerle donatılmış, en iyi hâlde (kıvamlı) yaratılmış demektir. Şayet o, yaratıldığı değerlerin, erdemlerin ve faziletlerin farkında olmazsa aşağılık bir konum kazanır (esfel-i safilin).

Günümüzde modernlikten postmodernliğe doğru evrilen dünyada hümanist ve varoluşçu akımlar; farkında olarak ya da olmayarak, bilerek ya da bilmeyerek insanı benlik, haz ve hız odaklı bir yaşama davet etmektedir. Yeni insan, içgüdü odaklı bir yaşamı kutsamaktadır.

İslam dini insanın, hayat yolculuğunda iyi ve kötü arasında seçimle mükellef bir varlık olduğuna vurgu yapar. Kibrin karşısına mütevazılığı,

suizannın karşısına hüsnüzannı koyar. Erdemli bir hayatı önceler. İyi niyetin saflık olarak hor görüldüğü, uyanıklığın, şahsi çıkarların önemsendiği çağımızda insanımıza neler önerirsiniz?

"Ahsen-i takvim" denilen şey tam da budur, yani erdemli bir hayat, değerlerle donatılmış bir yaşam. İslami değerlerin özü, itidaldir yani mutedil olmaktır. Temel fizyolojik ihtiyaçlar dâhil kendimizle sosyal çevreyle fiziksel dünyayla ve metafizik âlemle ilişkilerde denge üzere kurulu bir hayatı yaşamak. İtidal ve mutedil kelimeleri ile adalet kelimesi aynı köktendir. Kendimize, fiziksel ve sosyal çevremize, inanç ve değer dünyamıza karşı adil olmak ya da zalim olmamak. Zira adaletin zıddı zulümdür.

İnsan, iyi ve kötü arasında seçim yapabilen bir varlıktır elbette. Fakat iyi ve kötünün tanımını veren kim? Bir Müslüman için bu konuda temel ölçütler akıl ve haber-i sadıktır. Dinin bireysel yaşam üstünde etkinliğinin azalması, günah ve vebal duygusunun zayıflaması, içgüdülerin davranışları belirleyici bir unsur hâline gelmesi, hayatı "olmak" değil de "sahip olmak" üzere yaşama telaşı, huzuru öteleyip hedonik mutluluk çılgınlıklarıyla bir kere gelinen dünyayı doyasıya yaşama arzusu, modern insanın açmazları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Benlik ve haz odaklı yaşam, sadece kendimizle ilişkimize

olumsuz yansıyor. Diğer insanlarla ve ötekiyle ilişkilerimiz de bu süreçten olumsuz etkileniyor. Öz saygı patlaması yaşanıyor. Bu da yerine göre kibirli olmayı davet ediyor. Kendilerini merkeze alıp hayata oradan bakıyorlar. Kimilerini küçük görüp dışlıyorlar. İnsan-insan ilişkisine metafizik unsurlar karışmadığı için hata ettiğimiz zaman “pardon” veya “özür” diyerek olayı geçiştiriyoruz. Haksızlık yaptığımız, incittiğimiz, ruhen örselediğimiz insandan helallik istemek aklımıza bile gelmiyor. Çünkü diğer insanlara güvenli değil kayıtsız bağlanıyoruz. Kayıtsız bağlanmanın anlamı şudur: “Ben iyiyim, sen kötüsün. Ben değerliyim, sen değersizsin.” Bu tür bir bağlanma; çocuk yetiştirmeye, kültürel değişimlere ve benliğin ilahlaştırılmasına kadar uzanıyor. Hülasa marazi bir durum. Bir de kaygılı bağlananlar var. Başkasına güvenmiyorlar. Başkalarını zarar verici algılıyorlar. Yine burada da çocuk yetiştirme, ebeveyn tutumları ve benliği koruma arzusu öne çıkmakta.

Erdemler, hayatı yaşanabilir kılan kıstaslardır. Çocukluk dönemlerinde kazanılmaya başlar ve bu kazanım ömür boyu devam eder. Çocuklarımıza ve gençlerimize itidal, adaleti, dürüst olmayı, cesareti ve cömertliği öğretmeliyiz. Bu tarz değerlerin öğretilmesi sadece anlatarak gerçekleşmez. Çocukların anne baba

başta olmak üzere olumlu rol modellerden bu tür davranışları izlemesi gerekir. Birey olarak kendimize sormak durumundayız: Erdemli bir hayat yaşıyor muyuz? Erdemlerin çocuklara aktarılması hususunda neler yapıyoruz? Din ve inanç, gündelik hayatımıza nasıl tesir ediyor? Kendimizi tanıyabiliyor muyuz?

Herkes önce kendine çekidüzen vermekle işe başlamalıdır. Önce kapımızın önünü süpürmeliyiz. Başkasını eleştirme, başkasının ayıplarını arama yerine kendimizi değerlendirme ve öz yargılama yapmalıyız.

İnsani ilişkilerimizi zedeleyen ve bizi huzursuz eden habis duygulardan biri de suizan. Görünen gerçekliğin

» Erdemler, hayatı yaşanabilir kılan kıstaslardır. Çocukluk dönemlerinde kazanılmaya başlar ve bu kazanım ömür boyu devam eder. Çocuklarımıza ve gençlerimize itidal, adaleti, dürüst olmayı, cesareti ve cömertliği öğretmeliyiz.

ardındaki hakikat perdesini aralamak yerine suizannın kolaycılığına kaçmayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu kolaycılığı bertaraf etmek için çağımız insanına ne gibi görevler düşmektedir?

Ahmet Kuddûsî, “Erenler her kılıkta gezerler.” temalı şiirini şöyle bitirir: “Eyle Kuddûsî, Hûda’nın kullarına hüsnu zan \ Kimi görse de, velidir bu kişi pinhan gezer.” Bu şiirinde Kuddûsî; cinsiyet, yaş, tahsil, ırk, renk, meslek ve statü gözetmeksizin her insanın “veli” olabileceğini söyler. Hatta kiminle karşılaşarsan “Gönlünü yap, himmet iste, dert gezer derman gezer.” der.

Bunlar; insanın değerini, her insanı iyi görmeyi, suizandan sakınmayı öğütleyen harika dizeler. İnsanın içinden şöyle bir düşünce akıyor bu dizeler okununca: Bize, ne oldu böyle? Neden hüsnüzan, iyi niyet ve olumlu bakış gibi güzel hasletleri, erdemleri hayatımıza kılavuz yapamıyoruz?

İnsanlarla ilişkide İslam ahlakı ile donanmış kişinin tutumu şöyle olmalıdır: Bir insanda olumsuz bir davranış gördüğümüz zaman onu kötülememek, onun şahsiyetini aşağılamamak güzel ve latif bir dille kişi ile davranışını ayırarak “Sen iyi bir insansın, ancak bu davranışı sana yakıştıramadım; bu davranış iyi değil, ben bu davranıştan hoşlanmadım.” mesajını vermek gerekir. Psikoloji de bunu söylüyor bize.

İnsanlara hüsnüzan ile bakmak öncelikle bakan kişiye olumlu dönecektir. “Güzel bakmak” denilen bir ifade vardır. Güzel bakan güzel görür. Güzeli ve güzellikleri görmek insanı ruhen dinginleştirir ve tezyin eder. Kötü bakan kişinin içindeki olumlu düşünceler kaybolur; kişi ruhen yıpranır, yaşam enerjisini olumlu ve istendik işlerde kullanamaz.

İnsanlarda kusur aramamak, başkalarının haklarında kötü düşünmemek ve kişilik ile davranış arasını ayırarak değerlendirmelerde bulunmak ahsen-i takvim olmak ile doğrudan ilişkilidir.

Kendimize şunu soralım: Acaba biz kusursuz muyuz? Başkalarının kusurlarını ararken aslında kendi kusurlarımızı örtmek, saklamak ve gizlemek mi istiyoruz? Şayet kendi kusurlarımızı, hatalarımızı görmezden geliyorsak kendimizi tanıma noktasında ne kadar başarılıyız?

Toplumun ahengi ve bütünlüğü, hüsnüzan ve giybetten uzak durmakla mümkündür. Bunu yapabilmek için önce kendimizi sorgulamalı, nerede yanlış yapıyoruz diye içsel muhasebelerimizi yapmalıyız. Ancak bu yeterli değildir. Kendimiz olmak istiyorsak başkalarını kötü görmekten ve olumsuzlamaktan uzak durmalıyız.

“İnsan, bilişsel cimridir.” diye bir yaklaşım vardır psikolojide. Bu nedenle

kendisine gelen malumatı uzun uzadıya incelemeden ön yargılı bir şekilde hemen kabul etme eğilimindedir. İşte bu, genelleyici ya da toptancı bir yaklaşım. Şu şehirli bir şöyledir, kadınlar böyledir, bu mezhep şöyledir, şu ırk böyledir tarzında bol miktarda ön yargılarımız vardır. Ancak unutmamak gerekir ki ön yargılar gerçekliği temsil etmez. Üstelik bazı grup, sınıf ya da kategori mensupları arasında ön yargılarımızı destekleyecek davranış sergileyenler var olsa da bu tarz davranış ve tutumları göstermeyenlere rastlamak da mümkündür. Başka bir deyişle kişiyi ait olduğu grup, sınıf ya da kategori ile değerlendirmek aslında onun hakkında suizanda bulunmak demektir.

Hülasa ırkına, cinsiyetine, inancına, mezhebine, maddi durumuna, tahsiline, sağlık düzeyine bakmaksızın insanları insan olarak değerlendirmek gerekir. Unutmayalım ki insan iddiasından vurulur, kınadığı durumlarla karşı karşıya kalabilir. Bu durum, bumerang gibi kınayana da etkileyebilir.

Tek bir olayın dahi, o olayla yakından yahut uzaktan temas eden insanlarda farklı duygu durumları oluşturduğunu görmekteyiz. O hâlde, insan yaşadıklarının mı, yoksa yaşadıklarına yüklediği anlamın mı toplamıdır?

İnsan hem yaşadıkları hem de yaşadıklarına yüklediği anlamlarla bilişsel ve duygusal

dünyasını inşa eder. Bu ikisini birbirinden ayıramayız. Çünkü olay nesnel olsa da algılamaya öznel. Çünkü olayın ne olduğu değil ona nasıl bir anlam yüklendiği önemlidir. Psikolojide buna yükleme (atıf) kuramı deniyor. İlahi adalet telakkisi de bu bağlamda değerlendirilebilir.

Hatırlatalım ki yaşanan olaylara, kişilere ve durumlara suizanda bulunarak olumsuz anlam yüklemek, bireyin gerçekliği kaybetmesine neden olabilir.

İnsan, başkalarının başarısını ve mutluluğunu dışsal faktörlere, başarısızlığını ve mutsuzluğunu içsel faktörlere atfedebilir. Her iki durumda da kendisini yüceltme, ötekini aşağılama söz konusudur. Kâmil bir insan bilişsel çarpıtma yapmadan iyi niyetle olanı olduğu gibi algılamalı, muhatabıyla iletişimde empatik dile dikkat etmelidir. Erdemli olmak tam da bunu gerektirir. Kendimize her gün şunu sormalıyız: Ben, bugün güzellik ve iyilik anlamında hayata ne kattım? Şayet bu soruya olumlu cevap bulamıyorsak kendimize çekidüzen vermek zorundayız. Öz değerlendirme ve öz yargılama yaparak beşerî ilişkilerimizi daha iyi seviyeye getirmek için yoğun bir mücadeleye girişmeliyiz. Unutmayalım ki hayat, insanlaşma serüveninden ibarettir. Bir de bu serüvene sanat, edebiyat ve estetik ile katılmak gerektiğinin altını önemle çizmemiz gerekir.

MURAKABE VASITASI OLARAK ZAN

■ Hatice Ebrar AKBULUT

nsandan söz edilecekse eğer söze Şirazlı Sadi'nin insan tanımıyla başlamalı yahut o tanımı hatırlara düşürmelidir. "İnsan birkaç damla kan ve bin bir endişe..."

İnsan can taşıyan, taşıdığı canın bilincinde olan ama o canın da sahibi olmayan karmaşık ve âciz bir varlıktır. Asalet ve kudreti, güçsüzlük ve yetersizliği aynı anda kendinde taşır.

İnsanı yöneten, karar verme yetkisini düzenleyen, onu bir arayışa sevk eden ve duygularını etkileyen içsel durumlarıdır. İç dünyası varlıklı olan kimsenin hayat görgüsü, hissiyatı, vakarı, bakışı, düşüncesi ve tavrı da zengindir. İnsan başka diyarları ne kadar temaşa etmiş, okumayı hem satırdan hem de sadırdan ne kadar yapmış, farklı insan manzaralarına ve değişik yaşantılara ne kadar tanıklık etmişse içgörüsü de o kadar kuvvetli ve derindir.

Davranışlarımız çoğu zaman nasıl bir insan olduğumuzun bilgisini verir. İçtenlikli, sıcakkanlı, soğuk tabiatlı gibi hakkımızda söylenenler genelde kişiliğimize dair bir şeyler anlatır. Fakat görünen her zaman görüldüğü kadar ve görüldüğü gibi değildir. Görünenin ardında görünürdekinden daha hakiki olan şeyler vardır. İlk bakışta kibirli gelen, esasında içtenlikli olabilir. Neşeli olan, kendi içinde onulmaz dertler taşıyabilir. Her şeye ağlayan, en güçlü ve en dayanıklı olabilir. Sessiz duran, en yaramaz, en

dedikoducu, en zalim olabilir. En cevval ve sağlam görünen, içeriden çok çürük çıkabilir. Zannımıza göre kategorize ettiğimiz, onun hakkında birtakım hükümlere vardığımız bir kimsenin zannettiğimizden çok aykırı bir kişilik olma ihtimali de vardır.

Bir kimse hakkında ön yargılı, peşin hükümlü olunması, o insana dair hiçbir şey bilmemektendir. Hayatının ve kişiliğinin hiç olmazsa bir parçasını bildiğimiz insana kolay kolay ön yargılı olamayız ama onun hakkında zanda bulunuruz. Ona sevgimiz varsa hüsnüzan, hasedimiz varsa suizan ederiz. Zan, her neye yöneltilmişse yöneltilen bu şeyin kalpteki yerine ve karşılığına göre dışarıya bir duygu olarak yansır. Öyleyse zan, yanıltıcı sonuçlar doğurabilir, yanlış kararlar aldırabilir, doğruyu ve yanlış ayırt etmede hata yaptırabilir.

Zannı olmayan insan yoktur. İnsan zanlarına göre tespitte bulunur, sezgilerine zanlarına başvurarak güvenir. İkilemde kaldığında hangi yoldan yürüyeceğini zanlarına göre tercih eder. Zan mefhumu, bir şey hakkında onun mahiyetine ve ne olduğuna dair çıkarımda bulunmaya, akıl yürütmeye yarar. Zanlarımız tek gerçek, genel geçer, doğruluğu kesinleşmiş, kanıtlanmış hisler ve düşünceler değildir. Farabi, *Kategoriler ve Retorik*'te zannın bir kanaat olduğunu, yani insanın kendi görüşü, fikri ve kanısı olduğunu, dolayısıyla bir şey hakkındaki inancın ve hükmün o şeyin kendindeki

varlığından başkaca olmasının mümkün olacağını söyler (Klasik Yayınları, Tercüme: Ali Tekin, s. 63).

Farabi'nin zannı kanaat ile açıklaması, insanın bir şey hakkında duyduklarıyla yetinmesi, araştırma yoluna gitmemesi, zanlarının ardına düşüp hakikati araştırmamasıdır. İnsanı gerek bir düşünce faaliyeti olarak gerekse de bir şeye dair hissiyatını güzelleştirme ya da kötü olandan uzaklaşma olarak başkalarından ayıran zannının karşıtlarını araştırmasıdır. Tecessüs, tahkik, tetkik ve merak zannın esas sebep ve sonuca varması içinse insana çok büyük hikmetler verir. Ahlakını güzelleştirir, bilgi ve görgüsünü artırır, anlayışı ve kavrayışı yüksek bir insan olma liyakati verir. İnsan inandığı konularda da şüphe edebilen bir varlıktır. Zannın araştırılması, suizan ile hüsnüzannın ayrılması şüpheyile döşenmiş yollardan, yanlış fikir otlarının ayıklandığı bahçelerden geçmekle olur. İyi niyetli bir insanın kalbinde şüphe okları olsa da niyeti ona hakikatin yolunu açan bir işaret gösterir. İnsan iyi niyetiyle suizannı terk eder.

Suizan nedenseldir. Suizan olmasaydı hüsnüzan da bir kalpte kendine yer bulamazdı. İyi niyet ancak kötü niyet de varsa kendine bir yer ve istikamet bulur. Gazali'nin, birbirine zıt fırkaların çalkantıları içinde doğru yolu ve istikameti bulması, fitne kumkuması zanların içinden sorgulayarak ve araştırarak

selamete ermesi hakikat arayışındaki içtenliğindendir (Bkz.: Gazali, *el-Munkız mine'd-Dalâ*). Eğer Gazali, hakikati örten suizannın peşinden gitseydi bugün okuduğumuz eserlerinde hakikatsiz ve mesnetsiz şeyler yazacaktı. Öyleyse insanlar hakkında düşünürken, kâinata bakarken, ilim yolunda yürürken suizan, insanın en büyük düşmanıdır. Suizan, bir şey hakkında kötü düşünmek ve düşündüğü kötülüğe de inanmaktır. Tecessüs, bir şeyin iç yüzünü ve hakikatini kavramak için değil de suizan içinse insanın yalnızca kalbindeki karanlığını artırır.

Suizan eden bir insan da çok bilgili, ağırbaşlı, sükût üzere olabilir. Kendi zanlarını araştırıp sorgulayabilir. Ancak zekânın kötüye kullanılması kadar tehlikeli bir şey yoktur. Suizan, keskin bir zekâyla birleştğinde ortaya talihsiz, kötü ve vahim bir karakter çıkar. Hüsnüzan konusunda da hepten iyi niyetli davranarak kötü ihtimalleri görmezden gelmek insanı ziyana uğratır. Söz gelimi ketum olan her insanı derin düşünceli, duygulu ve güvenilir zannederiz. Bunu böyle sanmak, biraz da tecrübesizlikten kaynaklıdır. Karaktersiz biri de sessiz durabilir, az konuşup ketum görünebilir. Sükût etmek az konuşmak değil, konuşmayarak da bir hâli ve hissi anlatabilmedir. Hüsnüzan akleden kalp ve beyinle birlikte olduğunda insan, hem kendi davranışlarını

» Ömür, kimse için vakti ziyan etmeye, duyguları heba etmeye değmez. İnsan suiniyet, kuruntu ve vehimlerle vakit kaybetmek yerine kendi zanlarını hüsnühâl üzere tutmalıdır.

hem de başka insanların hâllerini olabildiğince isabetli yorumlar. Her konuda peşin hükümlerden sakınarak hareket eder.

Suizan kötü niyettir, kötü ve olumsuz düşüncedir. Kötücül düşünen güzel eylemde bulunamaz. Kendi kalbini fesada uğratır. Karşısına çıkan iyiliklerin ve güzelliklerin idrakinde olamaz. İnsan bir kez kötü düşünceye teslim olmayagörsün akli, fikri, ruhu bulanır ve sarpa sarar. Suizan eden kimse kendine de başkasına da hata payı bırakmaz, başkası hakkında yanlış düşünmüş olma ihtimalini de göz önünde bulundurmaz.

Suizannına göre hareket eden kimse başkalarının başına gelen talihsizliklerle

mutlu olur. Kendi kifayetsiz ve muhteris hâlini suizannıyla örtbas eder. Tiffany Watt Smith, bu durumu "schadenfreude" kavramıyla açıklar, yani başkalarının talihsizliğinden duyulan keyif. Suizan, insanın kalbine başkalarının başarısızlıklarından sevinç duymak gibi kötü ilhamlar verir.

İnsan yalnızca sevmediklerine, kıskandıklarına ve haset duyduklarına değil, sevdikleri hakkında da suizanna düşer. Sevdiği birinden incindiğinde onun hakkında kötü şeyler düşünebilir, ona karşı intikam duygusuyla dolabilir. Sevgiye yaraşmayacak fiillerde bulunmak isteyebilir. Kuşkusuz incindiğimiz bir an acı bir gerçekle yüzleşir, üzücü bir durumu kavrar, bazı şeylerin zorluğunu anlarız. Bu incinme sevdiklerimiz eliyle olmuşsa etkisi daha da yıkıcıdır. İncinmek, kıymetli ve kayda değer şeyler karşısında olur. Yerli yersiz her şeyden incinmek, anlayış yüksekliğinden ve kalp olgunluğundan değil, insanın kendi içinde çözemediği sorunlardan kaynaklanır. Suizan, insanın kendi içinde halledemediği meselelerden doğar.

İnsanın bir konuda suizan etmesi, biri hakkında suizanda bulunması onun kötü bir karakter olduğu anlamına gelmez. Çünkü iyilik ve kötülük içimizde aynı anda mevcuttur. Eyleme geçmeyen suizan, insanı kötü kılmaz. Fakat kalp,

kötü hislerin yuvası olursa da iflah olmaz. Hayatın tadı ve tuzu, dostlukların rengi, sevinçlerin neşesi kalmaz.

İnsan sevdiği birinden uzak düştüğünde akli karışabilir, gönlü zan ile dolabilir, evhama kapılabilir. Eğer bu zanların kalbini ele geçirmesine izin vermez, onları yönetir ve ayıklarsa o kalbin bağında mesafelerin soğutamayacağı dostluklar ve muhabbetler kurulur, bunlar zamanla daha da büyür, serpilir ve derinleşir.

İnsan ilişkilerini karmaşıklaştıran ve içinden çıkılmaz hâle getiren tecrübelerin söze, sohbete, içtenliğe yansımayaşdır. Biriyle yaşadığımız bir sorunu başkasıyla da yaşadığımızda önceki durumdan kendimize bir nasihat çıkaramamak yaşımız ilerlese de insanı tanıma konusunda bizi toy bırakır. İnsan, insana tecrübeleriyle baksa, onu anlamaya çalışsa büyük oranda insana dair ümitsizliği ve hayal kırıklığı azalır. İnsanı her yönüyle değerlendirdiğimizde bazı şeyleri akışına bırakmak ve böylece suizandan sakınmak da kolaylaşır. Çünkü zamanın her şeyi açığa çıkaran bir kuvveti vardır.

İnsanlar arasında suizanna sebebiyet veren birbirine karşı net ve açık olmamaktır. Bir insana karşı net olmak, ona her şeyi dilediğince söylemek anlamına gelmez. Netlik, kaba ve patavatsız biri olmak değil, açık ve saygılı bir üslupla kararını, düşünceni, duygunu muhatabına söylemektir.

Anlayıp anlamamak, zannını iyi tutmak ve ona göre davranmak artık onun sorunu, onun işidir. İnsan hiç kimse için kendi hislerinin sıhhatini bozmamalı, kendi güzergâhından sapmamalıdır. İnsanları gözünde büyötmeyi bırakmak, bazı kimselerin kalbinde ayırdığın yeri hak edip etmediğini kavramak, birini düşündüğün zamanların sana neler katıp senden neler eksilttiğini anlamak hayat yürüyüşünün kemâl safhalarından biridir. Ömür, kimse için vakti ziyan etmeye, duyguları heba etmeye değmez. İnsan suiniyet, kuruntu ve vehimlerle vakit kaybetmek yerine kendi zanlarını hüsnühâl üzere tutmalıdır.

Makul insan, değiştiremeyeceği şeylerle vakit kaybetmez. Oyalanmak yerine farklı bir yol izlemeye yönelir, başka arayışlar bularak ümit ve çabasını ziyadeleştirir. Güzelin izinden gitmeye kendini yazgılı hisseder. Hayatı yaşama ve mutlu olma sanatının nirengi noktası, duygusal zekâ ile akletme kabiliyetini birleştirebilmektir. Hüsnüzan ile yürüyen insan, her şeye rağmen kalbini güzelliğe açık tutar, kötü hisleri zapturapt altına alır. İnsan kalbinden suizannı yok edemez ama onu terbiye ederek iyi zanlarını kuvvetlendirebilir.

KALBİN HASTALIĞI SUİZAN

Mehmet EKİM

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ
وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin
peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp,
bunların hepsi ondan sorumludur.”

(İsrâ, 17/36)

İnsanlık tarihi boyunca iyi ve kötü hep bir mücadele içinde olmuştur. Aslında bu mücadele, insanın da sayılı günlerini geçirdiği dünya hayatına anlam katan bir özelliğe sahiptir. Hz. Peygamber (s.a.s.), iyi olmayı vücuttaki bir uzvun iyi olmasına, bozulmayı da o uzvun bozulmasına dolayısıyla iyi insan ve iyi Müslüman olmanın kökleşmiş ve yerleşmiş hâli olan takvaya ulaşmayı da bu uzvun düzgün olmasına bağlamıştır (Buhari, İman, 39; Müslim, Birr, 32). İşte bütün azalara hükmeden bu uzuv, kalptir. Bütün bir bedeni maddi hastalıklar gibi manevi hastalıklardan da korumanın yolu, kalbi korumaktan geçer. Çünkü manevi hastalıklardan korunmayan kalp hastalanır,

hem kişinin kendisinde hem de içinde yaşadığı toplumda tahmin edilenden daha fazla tahribata yol açar.

Kur'an-ı Kerim'de insanların birbirleriyle alay etmemeleri, lakap takmamaları gibi insan ilişkilerini düzenleyen hususlardan bahsedildikten sonra suizandan uzak durma uyarısı gelir ve suizanda bulunmanın günah olduğu açıkça ifade edilir (Hucurât, 49/11-12). İşte bu günah kalpte siyah noktalara sebep olur ki bu, kalbin bozulmasının alametidir. Dolayısıyla kalbi korumak için suizandan uzak durmak bir zaruret hâlini alır. Çünkü kalbi bozmaya yönelik her davranış, bütün bedene yapılan bir saldırı mesabesindedir.

Suizandan uzak durulması gerektiği gibi buna sebebiyet verecek hâllerden ve davranışlardan da uzak durmak gerekir. Çünkü şeytan daima tetiktedir ve insanı yanlışla düşürmek için vesvese vermeye hazırdır. Şeytanın insanların kalplerine fitne tohumları ekmemesi için olabildiğince itina göstermek gerekir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), bir ramazan ayında itikaftayken yanına gelen eşi Safiyye bnt. Huyey'i vakit ilerleyince yolcu etmek istedi. Bu esnada yanlarından iki kişi geçti. Onlar, Hz. Peygamber'e selam verdikten sonra hızlı adımlarla yürümeye başladılar. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.), “Ağır olun, bu yanımda bulunan (kadın yabancı değil, eşim) Safiyye

bnt. Huyey'dir." dedi. Hz. Peygamber'in yanındakinin eşi olduğunu izah etme ihtiyacı hissetmesi bu iki kişiye ağır geldi ve "Sübhanallah! Haşa! Biz senin hakkında başka türlü nasıl düşünebiliriz ey Allah'ın Resülü!" dediler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz onlara, "Şeytan, insanın vücudunda kanın dolaştığı gibi dolaşır. Ben, şeytanın sizin gönüllerinize kötü bir şüphe atmasından endişe ettim." buyurdu (Buhari, Farzu'l-humus, 4). Sevgili Peygamberimiz akıllarına gelmese bile sürekli şüphe ve vesvese vermek için fırsat kollayan şeytanın bu konuda ne kadar istekli olduğuna dikkat çekmiştir. Bundan dolayı suizanna sebebiyet vermesi muhtemel durumların zamanında giderilmesi gerekir.

Suizan, kalbe zarar verir, bu zarardan dolayı içindeki iyiliği kaybeden kalp, insanlarla sağlıklı iletişim kurmakta güçlük çeker. İnsanlarla arasındaki adalet ve merhamet bağı kaybolur, bu bağı yerini zulüm ve şiddet alır ki bu da kardeşlik hukukuna ciddi zararlar verir. Oysaki bir binanın tuğlası gibi birbirine sıkı sıkı tutunan ve destek olan müminler, sözleriyle ve fiilleriyle birbirlerine ne zarar verebilir ne de zulmedebilir.

İnsan, toplumun bir parçasıdır ve kalbinin hastalanmasına sebebiyet veren her türlü davranış, toplumda

birtakım olumsuz sonuçlara yol açar. Kalbin hastalıklı olması, yeryüzündeki kötülüğü artıracaktır. Nasıl bir insanın canına kıymak bütün insanların canına kıymak gibi ağır bir suç ise aynı şekilde kötülüklerle doldurulmuş bir kalbin de bütün insanlığa zarar verme potansiyeli taşıdığı unutulmamalıdır. Bu sebeple hiçbir kalbi iskalamadan her bir insan kalbinin güzelliklerle doldurulmasına özen ve çaba göstermek gerekir.

İnsanları kötü zanna sevk eden saiklerden biri de yalan yanlış bilgilerdir. Yalan ve asılsız haberlerle özellikle iffet ve haysiyetle ilgili onur kırıcı söylemlerin çokça yer aldığı sosyal ağlarda paylaşılan bilgilere ve haberlere çok dikkatli yaklaşmak gerekir. Zira bu mecralar, insanların birbirlerine itibar suikastı yaptığı, bilinçli olarak yanlış yönlendirdiği, çıkarları uğruna algı oluşturma yöntemlerini

Kur'an-ı Kerim'de insanların birbirleriyle alay etmemeleri, lakap takmamaları gibi insan ilişkilerini düzenleyen hususlardan bahsedildikten sonra suizandan uzak durma uyarısı gelir ve suizanda bulunmanın günah olduğu açıkça ifade edilir

sıkça kullandığı alanlardır. Bu mecralarda yayılan yalan bir haber, birçok insanın farkında olmadan görsele ve yazıya konu olan kişiler hakkında suizanda bulunmalarına neden olmaktadır. Bu da kalbin hastalanması, vicdan terazisinin kaybolması gibi hayatın dengesi anlamına gelen erdemlerin elden uçup gitmesi demektir. Bu itibarla kırılmış, sonradan oluşturulmuş, görüntüsü ile oynanmış her türlü görsel ve yazılı içeriklere karşı duyarlı olmak, kalbi manevi olarak korumak anlamına gelir.

İslam, imanın evi olan kalbe değer vermiştir. Müminlerin kalplerini, düşüncelerini yalan ve gerçek dışı söylentilerden arındırmalarını istemiş; gerçeğe ram olan, yalan ve iftiradan uzak duran, sağlam bilgiye değer veren bir toplum inşa etmeyi hedeflemiştir. Toplumda huzurun ve kardeşliğin yayılması ve güç bulması için insanların birbirine karşı iyi zan beslemeleri ve kötü zandan uzak durmaları gerektiğini hatırlatmıştır. Mümin, insanlara hüsnüzan besleyen, ne yaptığının bilincinde olan insan demektir. O, bilmediği şeyin arkasına düşmeyen aksi takdirde kulak, göz, kalp, bunların hepsinin o şeyden sorumlu tutulacağı ferman-ı ilahiye (İsrâ, 17/36) daima aklında tutan ve kendisine hayat düsturu edinen kişidir.

PEYGAMBER MESCİDİ'NDE ÇOCUK SESLERİ

Dr. Rukiye AYDOĞDU DEMİR

Diyanet İşleri Uzmanı

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ
أُمَامَةَ بِنْتَ زَيْنَبَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَأَبِي الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ
فَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا وَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا

Ebû Katâde anlatıyor: “Resûlullah (s.a.s.), kızı Zeyneb’in Ebu’l- s b. Rebîa’dan olan kızı Ümâme’yi omzunda taşıyarak namaz kılardı. Secdeye vardığı zaman torununu yere koyar, secdeden kalkınca da onu tekrar sırtına alırdı.”

(Müslim, Mesacid, 41)

Medine’de Peygamber Mescidi’nde, alışık olunduğu üzere sıcak bir günde, insanlar öğle (veya ikindi) namazı için bekliyorlar. Bilal’in (r.a.) ezana başlamasıyla artan kalabalıkla birlikte cemaat arasındaki kıpırdanmalar da fazlalaşiyor. İnsanlar, yüzleri hane-i saadete dönük olduğu hâlde, birazdan evinden çıkacak olan Allah Resulü’nü görmenin tatlı telaşı içerisinde. Belki de içlerinden bazıları çoktandır

kafasını kurcalayan bir soruyu namazdan önce veya sonra sevgili Peygamber’ine (s.a.s.) iletmenin derdinde. Veya görüp çok etkilendiği bir rüyasını ona tabir ettirmenin. Belki içlerinden biri çok uzak yollardan gelip onu bir defa olsun bu namaz esnasında görebilecek. Bazıları ise namazdan sonra acaba o tadına doyum olmayan halkalar kurulur mu diye düşlemekte... Tüm bunların ve çok daha fazlasının yaşandığı mekân olan mescit birden sus pus oluyor. Allah Resulü

kucağında sevgili torunu Ümâme ile mescide girip cemaate doğru yaklaşıyor. Dedesinin kucağında olmaktan duyduğu memnuniyeti her hâlden belli olan Ümame, meraklı gözlerle etrafı süzerken Allah Resulü kendisinden başka kimsenin ona hissettiremeyeceği bir şefkatle torununu bağrına basıyor. Dede torun üzerinde o vakit yadırganan bakışlar hissediliyor. Öyle ya aralarında çocuk sevgisinin nasıl bir duygu olduğunun henüz farkına varamamış, çocuklarından hiç

birini bağına basıp öpmemiş, hatta bunu ayıp ve günah sayanlar var. Bir zamanlar kendilerinden utandıkları, doğumuna öfkelenedikleri kız çocuklarına sevgiyle yaklaşmayı hâlâ içlerine sindirememiş olanlar var. Çölde bir köşede kaderine terk edilen kız çocuklarının “Babacığım!” çığlıkları hâlâ yüreklerini dağlayanlar var. Allah Resulü; pişmanlık, şaşkınlık ve merak dolu tüm bu bakışlar arasında tek bir alarak namaza duruyor. Üstelik kucağında Ümame'yle birlikte. Secdeye vardığında onu yere koyarken kalktığına tekrar kucağına almak suretiyle namazını eda ediyor. (Buhârî, Salât, 106; Müslim, Mesâcid, 41, Ebû Davud, Salat, 164) Rivayetin bir başka tarikine göre ise cemaate bu şekilde namaz kıldırıyor (Müslim, Mesâcid, 42).

Sevgili Peygamberimiz, çocuk ve namazı birlikte hayata dâhil etmenin gerekliliğini bu hadisede en güzel şekilde göstermiştir. Ne namaz çocukları öteleyerek onlardan bağımsız olmayı gerektiren bir ibadettir ne de çocuklar namazların edası için büyüklere bir engel teşkil etmektedir. İnsana özünü, henüz kirlenmemiş hâlini, masumiyetini ve tertemiz fitratını hatırlatan çocuk, mescitlere arınmaya gelen müminler için aslında en güzel örnektir. Günahlardan arındıran

namaz ile günahsız, masum varlıklar olan çocukların birlikteliği Allah Resulü'nün hayatının hemen her karesinde görülebilir. O, hayatının herhangi bir anında ya namaz kılmaktadır ya da bir çocuğu sevindirmektedir. Ruha iyi gelen, insanı daha fazla insan ve iyi bir kul kılan, yüreğini yumuşatan her ne varsa onları müminlerin hayatına dâhil etmenin peşindedir. O yüzden o tek bir aldığında ardında çocuklardan oluşan bir saf görmek mümkündür her zaman. O yüzden Medineli çocuklar namazı onun ardında saf tutarak, sureleri onun kıraatinden dinleyerek öğrenmişlerdir. Namazdan sonra etrafını sararak başlarının okşanmasını bekleyen çocuklar vardır Allah Resulü'nün çevresinde. Namaz esnasında saflar arasında dolaşmalarına engel olunmayan çocukların sesleri çınlamaktadır Peygamber Mescidi'nde. Ezanla, tekbirle,

duayla büyür çocuklar burada. Omuz omuza bir ümmetin nasıl büyüdüğüne şahit olurlar hep birlikte. Namazlarına çocuklarıyla birlikte katılmaktan çekinmeyen kadınlar vardır Allah Resulü'nün cemaatinde. Çünkü namazda ağlayan bir çocuk işittiğinde kıraati kısa tuttuğunu bildikleri bir peygamberleri vardır o kadınların. Cuma hutbesinde dahi olsa torunlarının düşe kalka yürümelerine yüreği el vermeyip konuşmasını onları kucağına alarak sürdürür onların peygamberleri. Secdedeyken de torunları Hasan ve Hüseyin'in sırtına çıkmasına izin vermekten geri durmaz, bu yavruların oyununa engel olmamak için onlar sırtından ininceye kadar uzatır secdesini (Buhari, Ezan, 57; Müslim, Fezail, 80).

Allah Resulü, pişmanlık, şaşkınlık ve merak dolu bakışlar arasında tek bir alarak namaza durdu bir öğle vakti. Üstelik kucağında çok sevdiği torunu Ümame'yle birlikte. Namaz ve çocuk birlikteliğinin güzelliğini herkese göstermek istercesine. Çocuğa şefkati, o kendine has üslubu, zarafeti ve kimseye aldırış etmeyen kararlılığı ile dâhil etti dünyamıza. Dünyamızın o küçük ellere sımsıkı sarılarak daha da güzelleşeceğine inandı her zaman. Dünyamızın ve dahi namazlarımızın...

Ne namaz çocukları
öteleyerek onlardan
bağımsız olmayı gerektiren
bir ibadettir ne de çocuklar
namazların edası için
büyüklere bir engel teşkil
etmektedir.

EĞRİSİ

Hizmetiçi eğitim
İşbirliği
İtibariyle
Mevzuatlar
Herbiri

DOĞRUSU

Hizmet içi eğitim
İş birliği
İtibarıyla
Mevzuat
Her biri

TAKVİM YAPRAĞI

Mustafa Kemal Atatürk vefat etti.
(10 Kasım 1938)
Yönetmen Mustafa Akkad vefat etti.
(11 Kasım 2005)
Edison, ses kayıt cihazını icat etti.
(21 Kasım 1877)
Diyanet Gazetesi'nin ilk sayısı
yayımlandı.
(22 Kasım 1968)
Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadı
verildi.
(24 Kasım 1934)

NELER OLUYOR HAYATTA?

Çok Şikâyet Etmek Beyne Zarar Veriyor

Şikâyet etmek, çok sık söylenmek, sürekli olumsuz düşüncelere kapılmak... Bunların hepsi, beyne zarar veriyor. Stanford Üniversitesinde yapılan araştırmaya göre, şikâyet etmek, hafıza ve problem çözmeden sorumlu olan hipokampusun boyutunu küçültüyor. Ortada öyle savaşılabilecek, kaçılacak bir durum yokken yersiz bir stres reaksiyonu başlamasına neden oluyor; kortizol, şeker, tansiyon yükseliyor. Oksidatif, iltihabi reaksiyonlar artıyor ve hücrenin hayatıyetine kasteden bir ortam oluşmaya başlıyor, bu da nöron kaybına neden oluyor. Stres oranı arttıkça beyin daha çok zarar görüyor.

Uzmanlar, bu durumla başa çıkmak için profesyonel desteğin yanı sıra alınabilecek bireysel önlemler olduğunu da söylüyor. Bunun için olumlu düşünmeyi artıracak eylemler öneriliyor.

Terlemenin Vücuda Faydaları Nelerdir?

- Vücudunuzda sağlığınıza için zararlı bazı maddeler bulunabilir, toksin ve üre şeklinde birikebilir. Bunlar süreç içerisinde vücudunuzdan atılır ancak terlediğiniz zaman daha hızlı bir şekilde toksinlerden arınabilirsiniz.
- Kalp ve damar hastalıkları oluşma riskini azalttığı bilimsel olarak kanıtlanan terleme, uzun vadede sağlıklı bir yaşamın kapılarını aralayabilir.
- Terlerken tüm vücuttan sıvı atılır. Böylece cildinizin her bölgesi temizlenir ve gözenekler daha iyi çalışır. Cildiniz daima canlı ve parlak görünür.
- Ter içerisinde yer alan bazı maddeler, vücudunuza tutunmuş olan mikropları ve bakterileri temizler.
- Düzenli ve dengeli terleme ile vücudunuzda sıvı dengesi sağlanır.
- Terleme sayesinde saç diplerinizdeki gözenekler düzgün bir şekilde çalışır ve saç köklerin rahatlar ancak terin uzun süre saç dibinde kalmaması gerekir. Bu nedenle teriniz kurduğunda duş almalı, terdeki tuzu saç dibinizde bırakmamalısınız.

Post

Sözlükte “deri, kabuk, cilt” manasına gelen post, Türkçede “hayvan derisi” anlamında kullanılır. Özellikle küçük ve büyükbaş hayvan derisinden yapılan minder ve seccadeye “post” veya “pösteki (püsteki)” denir. Tasavvufta posta şeyhlik makamını ifade eden bir mana yüklenmiştir. Şeyhin oturduğu post, mensup bulunduğu tarikatın pirinin makamıdır ve şeyh, posta oturmakla tarikat pirini temsil eder. Postnişin (posta oturan) “tekke şeyhi”, posta geçmek “bir tekkeye şeyh olmak” anlamına gelir.

Tarikatlarda post geleneği, Hz. İbrahim’e kurban etmesi için gönderilen koçun postuna dayandırılır.

Genel olarak bütün tarikatlarda postun şekline de sembolik anlamlar yüklenmiştir. Öne doğru çıkıntı yapan başköşe mihrap, başköşeyle birlikte diğer dört köşe beş vakit namaz, ayrıca dört köşe şeriat, tarikat, marifet ve hakikat kapılarını ifade eder. Öte yandan dinin zahirî yönüne “post-ı şeriat”, bâtını ve manevi yönüne “mağz-ı hakikat” adı verilmiştir. “On derviş bir posta sığar, iki padişah bir ülkeye sığmaz.” atasözüyle manevi terbiye görmüş kimselerde makam ve mevki hırsının olmadığı vurgulanır (TDV İslam Ansiklopedisi).

Huy Güzelliği

■ Dr. Bahattin AKBAŞ

Podgoriça Din Hizmetleri Müşaviri

Günler ve geceler süratle ve birbiri ardınca geçip giderken, yarın ne getireceği bilinmez olan dünya nehri üzerinde ebediyete doğru yol almaktayız. Her geçen vakit fâni olan dünya âlemindeki vaktimiz azalıp ondan uzaklaşırken ebediyet yurdu ahirete biraz daha yaklaşıyoruz. Fenâ ve beka âlemi dengesini iyi kurmak, şu geçici âlemi ebediyete tercih etmemek, kazanacağımız yüce hasletlerle ömürlerimizi ebedileştirmek elimizdedir. Dünyada ve ahirette kemal, güzellik arayışı insanın temel arayışlarından biridir. Yüce dinimiz dünya ve ahireti birlikte ele alır. İnsanın dünya ve ahiretini imar etmeyi; beden ve ruhen onu mutlu kılmayı hedefler.

Ruhu, bedeni, maddi ve manevi yönüyle insan, ilahi kudretin benzersizliğini ve mükemmeliyetini gösteren en büyük delildir. Allah katında kerim ve şerefli kılınan insanın, bu şeref ve haysiyetiyle bağdaşmayan tutum ve davranışlar sergilemesi yasak kılınmıştır. İnsanın saygınlığı dokunulmazdır. “Müslümanın kişilik onuru, malı ve kanı

saygındır, ona dokunulamaz. Takva, Allah’a karşı sorumluluk bilinci, işte şuradadır (kalptedir). Müslüman’ın, Müslüman kardeşini küçük görmesi, kötülük olarak ona yeter.” (Tirmizi, Birr, 18) buyrulur. Yaratılış olarak mükemmel varlık olan insan, Şeyh Galib’in muhteşem dizelerinde ifade ettiği gibi, kainatın süzölmüş bir özü ve özetidir: “*Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen / Merdüm-i dâde-i ekvân olan âdemsin sen*”

Ahlaki, huyu Kur’an tarafından övülen son elçi Hz. Muhammed (s.a.s.); “Allah Refiktidir; nezaketi, yumuşaklığı, kolaylığı, lütuf ve ihsanı, şefkat ve merhameti sever.” (İbn Hanbel, I, 112.) buyurmaktadır. Hz. Peygamber, Allah’ın sıfatlarına ilişkin dile getirdiği bu beyanlarıyla böylece siz de yumuşak huylu olun; ilişkilerinizde karşılıklı nezaketi, yumuşaklığı, sevgi ve saygıyı esas alın.” mesajı vermektedir. Peygamberimizin günlük hayatta sıkça okuduğu “Allah’ım, yaratılışımı güzelleştirdiğin gibi ahlakımı da güzelleştir.” (İbn Hanbel, I, 403) şeklindeki anlamlı ve hikmetli duası, müminlerin bir virdi olmak durumundadır.

İnsan fıtraten güzeldir. Fiziki güzellik izafi olup görecelidir. Asıl güzellik manevi güzelliştir ve bunun belirlenmiş ölçüleri vardır. İnsan, manevi güzelliklerini artırmak için sürekli çalışmak durumundadır. Huy güzelliği bu manevi güzelliğin başında gelir. Allah, kullarının cisimlerine ve dış görünüşlerine değil; onların yönüne/istikamet üzere olup olmadıklarına,

“

Müslüman’ın güzel ahlakı ve güzel huyları rahmete vesiledir. Ölümünden sonraki ebedî hayatta da sahibini ilahi rahmete vesile olarak korur ve nice büyük lütuf ve nimetlere mazhar kılar.

”

gönüllerine ve amellerine bakar. Lakin müminler dış görünümüne de özen göstermek durumundadırlar. Zira dış görünüş de iç dünyanın aynasıdır. Bu nedenle kişinin fikri zikrine, zikri de fikrine, yaşantısına yansır. Şekli güzellik, ahlaki güzellikle bütünleştğinde bir anlam ifade eder. Bu itibarla nebevi duada olduğu gibi yüce Allah'tan yaratılış güzelliği yanında ahlak/huy güzelliği de talep ederiz. İman, yararlı davranışlar, ibadet, taat, takva, kalp güzelliği, amelî güzellikler hayatımıza hakim olursa hayatımız da kemale erişir, ebedileşir ve kıymetlenir.

İslam, güzel ahlak, güzel huydur. Yüce ahlakın en güzel timsali olan sevgili Peygamberimiz bir Müslüman'ın kemal derecesini şu şekilde ifade etmiştir. "Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak/huy bakımından en güzel olanıdır." Yine "Yüz güzelliğine kırk günde doyulur da huy güzelliğine kırk yılda doyulmaz." denilmiştir. Tatlı dile, güzel huya, güler yüze doyum olmaz. Dış güzellik, yüz güzelliği geçicidir; bugün var, yarın yoktur. Lakin huy güzelliği kalıcıdır. Fâni olan insan fâni şeylerle değil, ancak baki değer ve hasletlerle mutluluk bulur. Güzel huylu, tatlı dilli, güler yüzlü insan dillerde ve gönüllerde her daim hayırla, sitayişle yâd edilir. Güzel huya ve tavra sahip olmak, insani ilişkilerde

üsluptan hayata yansıyan bütün tutum ve tavırlarda kişiye değer katan baki erdemlerdendir.

İyi ve kötü huylu insanın çevresinde bıraktığı iz elbette bir değildir. Bu belirgin farkı ve tesirlerini Allah Elçisi'nin şu buyruklarında bariz olarak görmek mümkündür; "İyi (huylu) arkadaşla kötü arkadaş misk taşıyan kimse ile körük üfüren kimse gibidir. Misk taşıyan ya sana onu ikram eder yahut sen ondan (miski) satın alırsın ya da ondan güzel bir koku duyarsın. Körük üfüren kimse ise ya elbiseni yakar ya da ondan kötü bir koku duyarsın." (Müslim, Birr, 146.) İyi huylu, salih arkadaş, dinî ve ahlaki açıdan iyi davranışlara sahip, yaşantısıyla ilmiyle edebiyetle takvasıyla örnek olan ve çevresine faydası dokunan kişidir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) tarifiyle kokuların en güzeli sayılan miski taşıyan kimse gibidir. O, doğrudan miski ikram etmese veya kendisinden misk satın alınmasa dahi en azından etrafına yaydığı güzel kokuyla insanları etkiler. İyi huylu kimse ve dost da böyle güzel koku satan bir kimse gibi hem bu dünyada hem de ahirette faydalı kimsedir.

Müslüman'ın güzel ahlakı ve güzel huyları rahmete vesiledir. Ölümünden sonraki ebedî hayatta da sahibini ilahi rahmete vesile olarak korur ve nice büyük lütuf ve nimetlere mazhar kılar. Fâni olan insanın ruhu da ancak böyle mutmain olur.

ŞİDDETİN BAHANESİ OLMAZ

■ Döndü DEMİRCİ

İstanbul Sultanbeyli Vaizi

Toplumun nüvesi olan ailenin temelinde sevgi ve muhabbet vardır. Birbirlerine derin bir sevgi ve muhabbetle bağlanan çiftler bir araya gelerek bir yuva kurarlar, bu yuvada çocuklar ve nesiller meydana gelir. “Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir...” (Rûm, 30/21) buyuran Cenâb-ı Allah, evliliğin muhabbet ve merhamet esası üzerine kurulması gerektiğine, asıl amacının da sükûn ve huzura ermek olduğuna işaret eder.

Merhamet, önünde durulması mümkün olmayan taşkın bir ırmak gibidir. İlahi kaynaktan sudûr ederek aileden topluma ve tüm mahlûkata yayılmaktadır. “Rahmetim her şeyi kuşatmıştır” (A'râf, 7/156.) buyuran Cenâb-ı Hak, başta Rahman ve Rahim sıfatları olmak üzere diğer tüm esmasıyla mahlukatta tecelli ettiğini; âdeta bu rahmet sayesinde varlığın hayat bulduğunu ve hayatiyetini koruduğunu bizlere hatırlatır. Dünyaya gelen her canlı ancak Allah'ın (c.c.) verdiği nimetlerle hayat bulur, anne babasının sevgi ve şefkatiyle büyüüp gelişebilir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), “Allah, rahmetini yüz parçaya ayırdı. Doksan dokuz parçasını kendi yanında tuttu, bir parçasını yeryüzüne indirdi. İşte bu bir parça rahmet sayesinde yaratılmışlar birbirine merhamet eder...” (Buhari, Edeb,19) buyurmaktadır.

Dinimize göre asıl olan şefkattir, merhamettir, yaşatmaktır. Merhametten yoksun, şiddete kapı aralayan her türlü davranış zulümdür. “Allah'ın hanım kullarına vurmayın!” (Ebu Davud, Nikâh, 41-42) buyurarak fiziksel şiddeti

asla onaylamayan sevgili Peygamberimiz, sözlü şiddete tepkisini de açıkça ortaya koymuş, kötü sözü kesinlikle yasaklamıştır (Tirmizî, Birr, 48). Ailesine, başkalarına olmadığı kadar kırıcı ve kaba davrandığını itiraf eden Ebu Huzeyfe'ye, günde defalarca Allah'tan af dilemesini söylemiştir (İbn Mâce, Edeb, 57). Başka bir hadis-i şerifte de "kıyamet günü en şiddetli azap görecektir kimselerin dünyada insanlara en çok işkence edenler olduğunu" bildirmiştir (İbn Hanbel, IV, 90).

Yüce dinimiz İslam'a göre kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı her insanın bedeni, kişiliği, haysiyeti, iffeti ve şerefi dokunulmazdır. Nitekim yüce Kitabımız Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır: "...Bir cana kıymaya veya yeryüzünde fesat çıkarmaya karşılık olması dışında, kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur." (Mâide, 5/32) Dolayısıyla hiçbir kimse bir başkasının canına, malına ve kişilik haklarına kast edemez. Haysiyetini ve onurunu zedeleyecek davranışlarda bulunamaz. Oysa her geçen gün insan onurunu hiçe sayan şiddet hadiselerine şahit oluyoruz. Hâlbuki hiçbir gerekçe, şiddet için asla bahane olamaz.

Sebepler ne olursa olsun şiddet hiçbir zaman problemlerin çözümü değildir. Eşler arasında var ettiği sevgi ve merhameti kendi varlığının delillerinden sayan Cenâb-ı Allah, "Onlarla (kadınlarla) iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmadıysanız, olabilir ki siz bir şeyden hoşlanmazsınız da Allah onda pek çok hayır yaratmış olur." (Nisâ, 4/19) buyurur. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) de "Mümin, hanımına karşı kötü duygular beslemesin çünkü onun bazı huylarından hoşlanmasa da diğer huylarından hoşlanabilir." (Müslim, Rada, 61) buyururken eşlerin birbirlerinin güzel huylarına odaklanmaları gerektiğine işaret etmiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatına baktığımızda bilhassa kadın, çocuk, yaşlı, köle, hizmetçi gibi kişi ve gruplara karşı çok hassas, duyarlı olduğunu görürüz. Onun; eşlerine, çocuklarına, hizmetçilerine karşı şiddet uygulamak bir yana, en küçük bir hakaret veya kırıcı bir sözüne rastlamak mümkün değildir. Sahabeden Enes b. Malik (r.a.) bakın bu konuda ne diyor: "Resûlullah'a on sene hizmet ettim. Vallahi bana bir kez olsun "öf" bile demedi. Herhangi bir şeyden dolayı, niçin böyle yaptın, demediği gibi, şöyle yapsaydın, da demedi." (Müslim, Fedâil, 51)

Hz. Peygamber'e (s.a.s.) aile içi geçimsizlik nedeniyle gelen aileler oluyordu. Şayet düzelebilecek bir şeyler varsa Allah Resûlü onlara nasihat ederek tavsiyelerde bulunurdu. Eşler arasındaki problem taraflar açısından hayatı çekilmez, birlikte yaşamayı imkânsız hâle getiren bir boyuta ulaştığında birbirlerine, çocuklara zarar vermek yerine güzellikle boşanmalarını ve hayatlarına kaldıkları yerden devam etmelerini tavsiye ederdi.

Aile kurmak kadar onu ayakta tutabilmek de gayret gerektirir. Günümüz dünyasında insanların mutsuzluğunun ana nedenlerinden biri de merhamet ve şefkat duygularından yoksun olmalarıdır. Menfaat, rekabet, bencillik, cimrilik gibi kötücül duygu ve davranışların hâkim olduğu bir yerde; merhameti barındıran yardımseverlik, cömertlik, diğerkâmlık, vefa gibi duyguların barınması, kök salması pek de mümkün görünmemektedir. Öyleyse nefsimizi terbiye etmek, Allah ve Resulü'nün işaret ettiği gibi birbirimizin iyi huylarına odaklanmak, onları ön plana çıkarmak, birbirimizi takdir ve taltif etmek suretiyle aile ve insanlık değerlerimizi diri tutarak iyilik için çabalamalıyız.

DEPRESYON

Esra ORAS

Uzman Psikolog

Her geçen gün yaygınlığı artan depresyon, bir çeşit duygu durum bozukluğudur. Çökkünlük, umutsuzluk ve suçluluk duyguları kişiyi oldukça derinden etkiler. Depresif dönemde kişinin uyku düzeni bozulur ve iştahında anlamlı düzeyde olumsuz değişimler meydana gelir. Kişi depresyondan evvel keyif aldığı şeylerden keyif alamaz, yapabildiği işleri yapamaz olur. Kişinin muhakeme becerileri zayıflar, gerçeklikle ilişkisinde bozulmalar görülür.

Depresyon; bireysel, toplumsal, kültürel, biyolojik pek çok faktörün bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkan bir süreç olsa da tedavisi konusunda bu faktörlerden yalnız birinin öne çıktığını görüyoruz: Biyolojik faktör.

Depresyonu tamamen biyolojik bir sorundan ibaret görüp tedavisinin de ağırlıklı olarak medikal destekle mümkün olacağına inanmak bu rahatsızlığı hafife almak anlamına gelir. Nitekim araştırmalar, salt medikal tedavinin depresyon tedavisinde etkinliğini hâlâ

tartışmaktalar. Elbette biyolojik faktörlere de müdahale etmek tedavinin bir parçası olmalı. Fakat diğer tüm faktörlere nasıl müdahale edebileceğimizi konuşmak günden güne yayılan depresyon sorununa daha kapsamlı ve kalıcı çözümler bulmamızı sağlayacaktır.

Kaybolan Bağlar kitabının yazarı Johann Hari, hem depresyonun hem anksiyete bozukluklarının ardındaki öznel deneyimlere

Kendimizle ilişki kurma biçimimiz sadece sosyal hayatımızı değil mesleğimizle ilişkilene biçimimizi de etkiler. Yaptığı işe anlamlı bağlarla bağlanmayan kişi bu kopukluğun getirdiği yükü tükenmişliği daha sık hissedecektir.

baktığımızda karşımıza “kopukluk” deneyiminin çıktığını ifade etmektedir. Kopukluk yaşantısı, aslında bireyin hayatının tüm alanları ile arasına giren farkındalığın ortadan kalktığı derin bir mesafe olarak düşünülebilir.

Kişinin kendi iç dünyasıyla duyguları ve düşünceleriyle arasına giren kopukluk deneyiminden bahsederek meseleyi ele almaya başlayabiliriz. Ne hissettiğine, ne düşündüğüne, hangi telkinler ve talimatlarla yoluna devam ettiğine dair farkındalığını yitiren kişi otomatik pilotta yaşar; zaman içerisinde rüzgârda savrulan bir yaprak gibi dağılmış hisseder. Bugünkü hislerine ve düşüncelerine dair bireyin farkındalığının olmaması doğal olarak beraberinde kişinin kendi yaşam öyküsüne ve geçmişine dair bilincini de sekteye uğratar. Kendi geçmişi ile bağlarını koparan kişi, geleceğinin sorumluluğunu hakkıyla üstüne alamaz. Ve en önemlisi kendisiyle arasına mesafeler giren kişi, anlamlı bir hayata dair ihtiyacı olan değerlere de temas edemez. Elbette bu durum, bir öteki

ile arasına da derin mesafeler oluşturacaktır. Oysa hem sosyal hem ailevi bağlar, emek ve belli ölçülerde yakınlığı gerektirir. Kendi duygusal ihtiyaçlarından bihaber olan kişi, bir ötekinin ihtiyaçlarına da yabancı kalacaktır. Doğal olarak ilişkiyi geliştirecek ve derinleştirecek, bağları güçlendirecek adımları atamamak kişiyi günden güne yalnızlaştırır.

Kendimizle ilişki kurma biçimimiz sadece sosyal hayatımızı değil mesleğimizle ilişkilenme biçimimizi de etkiler. Yaptığı işe anlamlı bağlarla bağlanmayan kişi bu kopukluğun getirdiği yükü tükenmişliği daha sık hissedecektir. Özetle kişi; ailesi, mesleği, sosyal çevresi, en önemlisi kendi iç dünyası, geçmişi ve değerlerinden kopar. Ve bu kopukluk, beraberinde anlamsızlık, yalnızlık ve derin bir kederi kişinin hayatına taşır.

Peki, bu kopukluk nasıl bu denli yaygın bir sorun hâline geldi?

Modern söylemler, “Kendine yetmelisin, kendini sevmelisin, en çok kendini önemsemelisin.” gibi telkinlerle belli dağınıklıkları toparlamaya çalışırken başka türlü bir dağınıklık ortaya çıkardı. Ötekini önemsemekten utanç duyan, acziyetinden dolayı suçlu hisseden, uyumu eziklik olarak gören bireyler, kendini tüm bunların yükünden korumak için yalnız kalmayı tercih eder hâle geldi. Oysa insanı bundan beş bin yıl önce doğanın tehlikesinden bir arada olmak nasıl korumaktaysa aslında hâlâ aynı muhtaçlıkla ihtiyacımız var birbirimize. Evet, güvenli sitelerde daha emniyette hissetmemiz, gıdaya kolay ulaşınca daha tok olmamız, önlenabilir tıbbi hizmetler ile daha sağlıklı olmamız bekleniyor olabilir. Fakat tüm bu imkânlar içinde insanoğlu hiç olmadığı kadar depresif ve hayatından vazgeçecek kadar patolojik bir yönelim içinde.

Çünkü yıllar önce Bowlby’nin de bağlanma teorisi ile ifade ettiği gibi “bağ kurmak” çok daha büyük bir ihtiyaç. Belki de beslenme, barınma gibi diğer tüm fizyolojik ihtiyaçlar, bağ kurmamız için sadece bir araçtır. Aracılara dair muhtaçlık ortadan kalkınca bağ kurma ihtiyacımız ortadan kalkmış olmadı ki... İnsanoğlu sevgisiz ve yalnız kalınca hasta olan bir varlık. Sevgisiz gelişemiyoruz, yalnız kalınca ise hasta oluyoruz. Bizi güvensiz, bağısız ve kimsesiz yaşamak hasta ediyor. Nitekim yapılan araştırmalar, depresyonun ilk ayak sesinin yalnızlık hissi olduğunu ortaya koyuyor.

Dolayısıyla sorun kopukluk ise çözüm anlamlı bağlarla yeniden bağlanmak olmalı; ailemize, dostlarımıza, mesleğimize, kendimize ve Rabbimize. Yeni sosyal, ailevi, mesleki, manevi ve içsel reçetelere ihtiyacımız var. Mevcut reçeteler bizi şifalandırmıyorsa yeni şifa yollarının arayışına yönelmek durumundayız.

UGANDALI AİŞE

■ Ekrem Can YILMAZ

Okuma alışkanlığını ilkokul öğretmeninden R. Michael Ballantyne'nin *Mercan Adası* isimli romanını dinleyerek kazanan her öğrenci, Ekvator çizgisinin gerçekten var olmadığını, farazi bir kabul olduğunu öğrendiğinde hayal kırıklığına uğrar. Akademik seviyesi yükseldikçe her ne kadar bu inanış absürt gelse de içten içe çocukluk tahayyülünün gerçek olma ümidini de içinde taşır. İşte ben de ümidimin tamamen yok olacağını bile bile o çizgiyi tecrübe etmeye gelmiştim. Türkiye Diyanet Vakfı bünyesinde Uganda'nın Mbarara bölgesinde yani diğer yarım kürede ülkemin emaneti olan kurbanları bölge halkına ulaştıracaktım.

Eski Dünya tasavvurunda Ekvator'dan Kuzey Kutbu'na kadar olan bölüm, yedi iklim olarak adlandırılır ve tasnif edilirdi. Bu tasnifin dışında kalan bölgelere ise zulümat yani "karanlıklar ülkesi" denirdi. İskender'in ab-ı hayatı buralarda aradığına inanılırdı. Şu an Eski Dünya'ya göre zulümat ülkesindeydim. Nil-i Mübarek'in kaynağı olan Nnalubaale Gölü'ne (Türkçe Telaffuzu Nalubali olan bu göl, Victoria Gölü olarak maruftur.

İngiliz gezgin Richard F. Burton ve Jhon H. Speke 1858 yılında Nnalubaale Gölü'nü keşfederek (!) İngiltere kraliçesi onuruna ismini Victoria Gölü olarak değiştirmişlerdir.) on beş kilometre uzaktayım. Ben de bir beyazdım ve renktaşlarımın yaptıkları yüzünden cildimden utanacak vaziyette idim. Neyse ki burada dedelerimin namı ve çabası sayesinde başım dik yürüyebiliyordum. 1800'lü yıllarda kısa süreli de olsa Uganda hükümeti, Osmanlı Hatt-ı İstiva (Ekvator) Eyaleti'ne bağlılık arz etmiş ve kalesine Osmanlı sancağı çekmişti. Bu sebeple kendimi beklenen bir misafir olarak hissedebiliyordum.

Arife günü başkent Kampala'dan Mbarara'ya hareket ettik. Kesim bölgemiz Güney Yarım Küre'deydi yani Ekvator çizgisinin diğer yanı. Evet, bilfiil tecrübe ettim ki Dünya'yı en geniş yerinden saran Ekvator çizgisi gerçekten vehmî bir kabul. Ancak bu topraklar, dar boğazları ile dünyanın lüks ve ihtiyaç keşmekeşine en net çizgiyi koymuş vaziyettedir. Çok uluslu şirketlerin köfteci tezgâhı önünde zapturapt marifetiyle istediği menüyü aldırın beyaz çocuklar yarısını yiyip çöpe atarken buradaki çocuklar mezbahada kasaplığı

öğrenmek için babalarının peşinde sakatat ayıklayıp cıraklık etmekte. Beyaz adam yerel halka sakatat ürünlerini layık gördüğü için hayvanın kuyruk, paça gibi bize göre pek cazip olmayan uzuvları burada epey rağbet görmekte.

Kurban Bayramı'nın birinci gününde bayram namazını eda ettikten sonra kesim alanına vardık. Bir yanda emanetleri tevdi etmenin sorumluluğu ve hayvanların son nefeslerini huzur içinde vermelerinin endişesi, öte yanda kesim alanında âdeta havada uçuşan palalardan kendini koruma ve etlerin ihtiyaç sahiplerine adaletle taksim edilmesi gayreti... Bunlar gibi birçok ameliye zihnimi meşgul ederken aniden karşımda bir çocuk belirdi. Atalarımızın siyah tenli insanlar için kullanmış olduğu "gündüz feneri" tabiri şimdi benim için gerçek manasını bulmuştu. Irkçılıktan azade bir şekilde gerçeği ifade buyuran bu deyiş, insanların tenlerinin arkasındaki rengi ortaya koyan bu tespit şimdi karşımda oluşmuştu. Küçük çocuk; siyah teni, ıslıl gözleri, kıvrıkcık saçlarıyla karşımda durmuş bir elinde boyu kadar pala, öbür elinde bir hayvanın kuyruğu bana bakıyordu. Gözleriyle

bizim paça diye tabir ettiğimiz, birçoğumuzun adını zikredince dahi midesini ekşiten, derisinin tüyleri toynaklarına düşmüş bir hayvan bacağını gösteriyordu. Gülümseyerek alabileceğini ifade ettim. Ancak ataları beyaz adamın imtihan kabilinden tebessümü ile çok defa tardedilmiş bir çocuk olarak bilinçaltında beyaza güvenmemeyi taşıyordu. Onu ikna edebilmek için tebessümü azı dişlerime kadar vardırımdı, vekâlet vermek

için yüksek sesle okuduğum yüzlerce isim sebebiyle hayli kalınlaşmış olan sesimi olabildiğince müşfik bir hâle soktum, parmaklarımdan elime, elimden koluma devam eden bir hatla et yığınınını işaret ettim, bütün uzuvlarım çocuğa beden dili ile dilediğini almasını söylüyordu. Ancak gözlerinde izin almış olmanın mutluluğu ile tereddüt birlikte okunmaktaydı. Dayanamadım elimdeki evrakları bir kenara tıktırıp kemik yığınınına elimi

daldırdım ve istediklerini ona kendi elimle verdim. Güvenliğini temin etmek endişesiyle elini tutup kesim alanının dışına çıkarmak arzusundaydım fakat elimi tekrar kaldırıncaya sanırım vazgeçtiğimi düşündü ve süratle kapıya doğru koşmaya başladı. Kapıda kesimin güvenliğini sağlamakla görevli askere bir el hareketi ile müsaade etmesini işaret ettim. Hız kesmeden soluk soluğa kalabalığın içinde kaybolup

gitti. Bense merhum Akif'in "Şark" isimli şiirini mırıldanarak ülkemin emanetlerinin tek bir parçasını dahi zayi etmemek üzere tekrar işimin başına döndüm.

Bayram günlerini kurban organizasyonu ve başkente dönüş ile geçirdikten sonra mihmandarlarımızla birlikte Müslüman çocukların kaldığı yerel bir yetimhaneyi ziyaret etmek üzere yola çıktık. Yetimhane kapısı bizim enaniyet zincirleri misali idi. İki kat olmadan girmek mümkün değil. Cennet kılavuzu olan yetimlerin önünde bir parça eğilmek hiçbirimize güç gelmedi. Grup grup içeri girdik. Girdik ama gördüğümüz manzara bir müddet bizi yetim başı okşamaktan alıkoydu. Etraftaki her nesne zihnimizdekilerin çürümeye yüz tutmuş kötü bir kopyası hatta cesedi vaziyetindeydi. İçi dar, tavanı basık, duvarları kambur bu binaya okul demek hayli güç. Tahta dediğiniz şey duvarla hemzemin siyah boyalı bir dikdörtgen. Tebeşir deseniz tuğladan mamul. Sıralar tahtakurularının cümbüş yeri. Etraftaki her şey en iptidai biçimde dizayn edilmiş. Kitaplar papirüsten hâllice, kalemler sanki kuru birer çırpı. Yatakhane bölümü ise içine gireni yutan kara bir delik. Bu karanlık canavara tek başına kafa tutan cılız mı cılız, kendine hayrı olmayan yumru bir ampul. O yataklar sanki küçük birer musalla. Üzerine çarşaf diye serilmiş delik deşik bir pırtı. Hâsılı her köşesine sefaletin çöreklediği

bir bina. Bu hayret ve acıma töreninden sonra insanın süfli hasletlerinden biri olan alışmak hepimizi ele geçirdi. Ve nihayet dikkatlerimizi çocuklara verebildik. Bazıları acayip bir mahluku izler gibi uzaktan bizi seyrediyordu. Bazıları umursamaz bir şekilde oyuna devam etmekteydi. Bir kısmı da etrafımızda "omuuzungu (beyaz adam)" diye haykırarak dönüyordu. Döngü sona erince beyaz kollarımızı merak içinde siyah küçük parmaklarla tetkik etmeye başladılar. Bu parmaklar biz eğilince yüzümüze hücum etmekteydi. İçgüdüsel olarak birçok elin ani hücumu beni tedirgin etmişti fakat kendimi tuttum. İnsan bahçeleri (19. yy. sonundan 20. yy.ın ortalarına kadar Avrupa'nın birçok başkentinde "egzotik halk"ların teşhir edildiği mekânlar) kurup bu çocukların babalarına müsamere muamelesi yapan renkaşlarının günahını ödemek istedim belki de.

Epey sonra vücudumuzdan merakları gitti. Çantalarımızdan şekerlemeleri, çikolataları, küçük oyuncakları çıkardık bir anda tüm çocuklar fırdolayı etrafımızı sardı. Çığlıklar, alkışlar, kahkahalar, çözülmek nedir bilmeyen bir heyecan yumağı arasında kalmıştık. Çocukları sıraya koyup nizami bir şekilde hediyelerini dağıttık. Bir kısmı şekerlemesiyle bir kenara çekilirken bir kısmı etrafımızda bizimle ilgilenmeye devam ediyordu. Küçük bir kız çocuğu

yanıma yaklaştı. Siyah yüzünün etrafını çepeçevre sarmalayan beyaz başörtüsü ile âdeta tesettürün emredildiği sure-i Nur gibi ışıltı ışıltı parlıyordu. Açık siyah dudakların arasından beyaz seyrek dişler, dişlerin arasından ise mutluluk fışkırıyordu. Neşeyle ismini sordum. Aişe olarak cevap verdi. İsmi anladığımı ima etmek için Ayşe diyerek tekrar ettim. Bir anda siyah kaşlar beyaz gözlerin üstüne çatıldı. Burun delikleri birer mağara gibi açıldı. Açık siyah dudaklar gerildi ve sert bir tonla aradaki "i" sesini bastırarak tekrar etti: Aişe!

Küçük Aişe, isminin Türkçe telaffuzu olan Ayşe'yi beğenmemiş "i" sesinin "y" sesine evrilmesini kabul etmemişti. Ses bilincinin, dil bilincinin, benlik bilincinin en mukaddes tezahürlerinden biri karşında hayat buluyordu. Aişe kendisini fark ediyordu. Fark ettiği için bir başkasının kendisini anlamlandırmasına müsaade etmiyordu. Aişe, fonetik tefriki ile gelecek nesillerin umudunu müjdeliyordu. Eğilerek gözlerinin içine baktım büyük bir teslimiyet ve mutlulukla ismini istediği gibi tekrar ettim: Aişe!

Musa peygamberi kucaklayan Nil Nehri'nin kaynağı olan Nnalubaale Gölü, nihayet kendi çocuklarını çağın firavunlarına karşı beslemeye başlamış. Allah'tan Musa peygamberin dilini açarak güçlendirdiği gibi bu toprakları da dil ve din bilinci ile güçlendirmesini niyaz ederek yetimhaneden ayrıldım.

TERAPİDE ÇOCUĞUN DİLİ: OYUN

■ Havlenur Üneyse AKKUŞ

Psikolog

Biz büyükler kendimizi ifade etmek için çeşitli yöntemler kullanıyoruz. Bir yetişkin olarak sözcüklerle anlatıyoruz bize dair olanı. Beden dilimiz, ses tonumuz, mimiklerimiz kendimizi ifade etmek için kullandığımız yöntemlerden bazıları. Peki, henüz hayatın başında olan, kelimeleri kullanmaya yeni yeni başlamış çocuklar nasıl anlatıyorlar kendilerini?

“Kuşlar uçar, balıklar yüzer, çocuklar oyun oynar.” diyerek ifade ediyor bu durumu Garry Landreth. Yani çocuğun sözcükleri oyunudur diyor. Bir çocuğun en iyi yaptığı iş, en maharetli olduğu alandır oyun. Yetişkinler iletişim için cümleler kurarken çocuklar da oyun kurarlar. Heyecanlarını, öfkelerini, sevinçlerini kelimeleri dizer gibi oynayarak ifade ederler. Bunu bilinçli olarak yapmak zorunda da değiller üstelik. Örneğin; tuvalet eğitimi döneminde olan bir çocuk, farkında olarak ya da bilinçsiz bir şekilde oyunlarında tuvalet içeren oyunlar oynayabilir. Ya da okula yeni başlayan ancak zorlanan bir çocuk oyunlarında annesinden, evinden ayrılma temalarını işleyebilir. Çocuklarını dikkatle izleyen anne babalar bunu rahat bir şekilde görebilirler.

Oyun; çocuğun hayatı taklit ettiği, günlük yaşamındaki zorlayıcı deneyimlerini tekrar ettiği, bir şeylerin üstesinden geldiği, beceriler kazandığı, paylaşmayı, sırasını beklemeyi, güçlü olmayı, yenilmeyi, daha pek çok şeyi öğrendiği ve geliştiği bir okuldur. Kısaca oyun, çocuğun sosyal ve psikolojik açıdan gelişmesinde aldığı gıdalar kadar önemli bir etkiye sahiptir.

Oyun terapisi, çocuğun yaşadığı problemleri çözme hususunda uzmanların kullandığı önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Dünyada oyun terapisi 1900’lü yılların başlarında ortaya çıkmış ve uygulanmaya başlanmıştır. Ülkemizde ise 2000’lerden sonra yaygınlaşmış ve günümüzde çocuk psikoterapisinde sıkça kullanılmaktadır.

Peki, nedir oyun terapisi?

Oyun terapisi, çeşitli ekoller aracılığıyla çocuk, ergen ve bazı zamanlarda yetişkinlerde de kullanılabilen bir yöntemdir. Bu ekoller üç ana başlık altında toplanmaktadır: Yönlendirici ve yapılandırılmış yaklaşımlar, yönlendirici olmayan çocuk merkezli yaklaşımlar ve ailenin içinde bulunduğu yaklaşımlar. Üç ana başlığın altında ise çocuk merkezli oyun terapisi, gelişimsel oyun terapisi, deneyimsel oyun terapisi, kum terapisi, kukla terapisi ve theraplay isimleriyle farklı yöntem ve süreçlerle karşımıza çıkmaktadır. Yönlendirici ve yapılandırılmış yaklaşımlar, terapistin etkin rol oynadığı ve süreci yönettiği tedavi yöntemlerini içerir. Yönlendirmenin olmadığı çocuk merkezli yaklaşımlar, terapistin terapisinin akışını çocuğa bıraktığı ve seçimleri çocuğun yaptığı bir süreci içerir. Ailenin dâhil olduğu yaklaşımlarda ise ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde çalışılır. Bu tür terapi yöntemlerinde ilişkiyi güvenli hâle getirmek ve sağlamlaştırmak esastır.

Oyun terapisi, farklı yöntem ve tekniklerle karşımıza çıksa da temelde çocuğun yaşadığı problemleri çözmeyi hedefler. Oyun terapistleri de benimsedikleri yaklaşımın eğitimini almış uzmanlardan olmalıdır. İki yaşından itibaren

uygulanabilen oyun terapisi kullanılan ekole göre yaş aralıklarında farklılık gösterir. Örneğin; çocuk merkezli oyun terapisi 2-12 yaşlar arasındaki çocuklara uygulanırken kum terapisi 10 yaşından büyük çocuklara ve ergen yaş grubundakilere uygulanabilmektedir. Bu noktada oyun terapisinin geniş yaş gruplarında kullanıldığını söyleyebiliriz.

Psikoterapi, çocuk ve oyun terapisti arasında güvenli ve içten bir ilişkinin kurulduğu uzun bir süreçtir. Öncelikle terapist ve çocuk arasında çocuğun koşulsuz kabul edildiğini hissettiği bir terapötik ilişki inşa edilir. Bu ilişki güveni doğuracaktır. Böylece çocuk, "Yaramazlık yaparsam bana kızarlar.", "Hatamdan dolayı beni cezalandırırlar." ya da bunlara benzer düşünceleri olmaksızın kendini ortaya koyabilir. Oyun ve oyuncaklarla duygular, düşünceler, travmatik deneyimler, korkular yani çocuğun içsel deneyimleri açığa çıkar ve iyileşme süreci başlar.

Oyun terapisi çocuğun deneyimlediği problemlere göre uzayabilir ya da kısılabılır. Ancak her halükârda diğer terapi yöntemlerinde de olduğu gibi emek isteyen bir yolculuktur. Bu yolculuk her zaman iyiye gidiyor gibi görünmez. Fırtınalı havaları, ağırlı süreçleri de barındırır içinde. Her bir seanstan sonra çocuktan dümdüz

bir yoldaymış gibi koşmasını beklemek terapinin doğasına aykırı olacaktır. Hem çocuğun hem de anne ve babanın yaşadığı zorlanmalar iyileşmenin birer parçasıdır.

Ne zaman oyun terapisine gidilir?

Çocukların fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak kadar önemli olan bir diğer nokta da duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yaşadıkları değişimin farkında olmak, sorunlarla baş ederken ellerinden tutmak, yol göstermek, birey olabilmelerine müsaade etmek, yaş ve gelişimlerine uygun sorumluluk vermek anne ve babanın temel görevleri arasındadır. Bu sebeple çocuğun bir uzmanın yardımına ihtiyaç duyup duymadığını fark etmek ve bu konuda adım atmak da yine anne-babalara düşmektedir.

Oyun terapisi çocuğu ilgilendiren pek çok problemin çözümünde kullanılır. Çocuklar, yaşadıkları travmatik deneyimleri ya da stres veren durumları fark etmeyebilirler. Ancak dikkatle izlenen çocukların davranışlarından bu durum sezinlenebilir. Bir çocuğun yetişkin gibi "Bundan rahatsız oluyorum.", "Bu beni çok üzüyor." ya da "Bu değişiklik beni korkutuyor/ etkiliyor." demesini beklemek, özellikle küçük yaşlarda, onun gelişim sürecinin dışında bir beklenti olacaktır.

Çocuklar, yaşadıkları içsel süreçleri bedensel semptomlarla ifade etmeye meyillidirler. Bu yüzden hem kendi çocuğumuzda hem de etrafımızdaki çocuklarda stres durumlarında karın ağrısı, mide bulantısı vs. şeklinde belirtiler görebiliriz. Problemlerin şiddeti arttıkça ve süreç uzadıkça ailelerin karşılaştığı durumlar da değişebilir. Alt ıslatma/tuvalet tutma, yeme problemleri, konuşma sorunları, ilişki kurmada problem yaşama, çekingenlik, düşük öz güven, uyku problemleri, tırnak yeme, takıntı geliştirme, okulla ilgili problemler ve davranış problemleri

şeklinde semptomlarla karşılaşmak olasıdır. Kimi zaman bunların sebebi açıkça karşımızda dururken kimi zaman ise ailenin farkında olmadığı nedenler olabilir.

Anne ve babanın karşılaştığı yüzeydeki problemlerin kökünde çeşitli olay ve durumlar bulunabilir. Problemlerin sebebi fizyolojik olabileceği gibi psikolojik de olabilir. Fizyolojik problemler için doktora başvurmak atılacak ilk adımdır. Probleme sebep olabilecek fizyolojik sebepler ortada yoksa psikolojik etkiler dikkatlice incelenmelidir. Ölüm, ayrılık vb. travmatik bir yaşam olayı geçirme, ihmal ya da istismara maruz kalma, okul değişikliği, taşınma, aktif bir strese maruz kalma, fobiler, yeni bir kardeşin gelişi, anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkiyle ilgili problemler (bağlanma sorunları), ebeveynlerin boşanması, anne ve babanın yanlış tutumları (mükemmeliyetçi, kaygılı, donuk anne-baba tutumları vb.) her zaman olmamakla birlikte bazı zamanlarda çocukta duygusal veya davranışsal çeşitli problemlere sebep olabilir. Yani aslında çocuğun yaşadığı durum, içinde biriktirdiği gerilimi bir yol bulup dışarı atmaya çalışmasıdır.

Örneğin; okula yeni başlamış ve hem evden ayrılmakta hem de sınıfta kendini ifade etmekte zorlanan bir çocuk düşünelim. Geçiş aşamalarında zorlanmak oldukça normaldir. Ancak geçen sürede çocuk okula alışamadıysa problemler yüzeye çıkmaya başlayacaktır. Çocuk, deneyimlediği içsel süreçlerini öz güven düşüklüğü, saldırganlık, çekingenlik ya da alt ıslatma gibi problemlerle ortaya koyabilir. Bu gibi durumlarda problemin kendiliğinden ortadan kalkmasını beklemek işe yarar bir çözüm yolu değildir. Anne ve babanın görevi bu tür yaşam olaylarından sonra, çocuğun derinlerde yaşadığı problemlerin üstesinden gelip gelemediğini dikkate almak ve gerekli adımları atmaktır.

Oyun; çocuğun hayatı taklit ettiği, günlük yaşamındaki zorlayıcı deneyimlerini tekrar ettiği, bir şeylerin üstesinden geldiği, beceriler kazandığı, paylaşmayı, sırasını beklemeyi, güçlü olmayı, yenilmeyi, daha pek çok şeyi öğrendiği ve geliştiği bir okuldur.

Oyun terapisinde anne babanın rolü nedir?

Oyun terapisi her ne kadar terapist ve çocuk arasında ilerliyormuş gibi görünse de tek odak nokta, çocuğun oyun terapi odasında geçirdiği zaman değildir. Aile de sürecin içinde önemli bir noktada yer alır. Anne ve baba iş birliğine ne kadar açıksa terapi süreci de o

kadar olumlu etkilenir. Oyun terapistinin yönlendirmeleri ve karşılıklı değerlendirmelerle ev ve okul ortamında değişiklikler yapılabilir. Böylece terapi süreci yalnızca oyun terapi odasında sıkışıp kalmaz, aksine çocuğun yaşamının diğer alanlarını da kapsayacak şekilde düzenlenir. Örneğin; ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişki ile ilgili bir problem varsa, oyun terapisti anne ve baba ile çocukları arasındaki ilişkiyi sağlıklı hâle getirecek etkinlikler yapılmasını isteyebilir. Ya da ebeveynlik tutumlarındaki hatalı davranışlar hakkında anne ve babayı bilgilendirip konuyla ilgili davranış değişikliği isteyebilir.

Sonuç olarak çocukları hayata hazırlamak öncelikle ebeveynin görevidir. Çocukları gözlemlemek, gelişim süreçlerini takip etmek, geleceğe yönelik olarak onları sağlıklı bireyler olarak yetiştirmek de anne babaya düşer. Başa çıkılamayacak durumlarda uzmanlardan yardım almak gerekir. Özellikle çocukların yetişme süreçlerinde ortaya çıkan problemlerde oyun terapistlerinden yardım alınabilir. Oyun terapisi; terapist, çocuk ve anne-babanın birlikte yapacakları çalışmalar neticesinde olumlu sonuçlar verecektir.

Oyun oynamak, yalnızca boş vakitlerde yapılan etkinlikler değildir. Aksine oyun, güvenli ve samimi bir ortam sağlandığında çocuklar için bir tür iyileştirme aracı olur ve böylece çocuklarda bulunan potansiyel beceri ortaya çıkar. İyileşme süreci, rahatlamaları içerdiği kadar zorlanmaları da barındırır içerisinde. Unutmamak gerekir ki tüm tarafların ortak çabalarıyla bu zorlukların üstesinden gelinebilir.

MİTOKONDİRİ

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

*Şüphesiz biz insanı en güzel biçimde yaratmışızdır
(Tîn, 95/4).*

Köşemizin sıkı takipçileri bilirler, geçen ay küçük ama gerçekten çok küçük dünyalara yelken açmış, nanoteknolojiyi ele almıştık. Boyut ayarlarıyla pek oynamadan aynı klasmandan devam edelim isterseniz. Ama bu sefer yapılmış değil yaratılmış alanda top koşturalım.

Vücudumuzun içine, en içine, ta hücrelerimize kadar ilerleyelim. Orada da durmayıp hücrelerin içine bakalım. Fen bilgisi dersinden aşına olduğumuz organeller karşılayacak orada bizleri. İşte oradalar. Tam ortada hücre çekirdeği, içinde DNA sarmalı. Endoplazmik retikulum, golgi aygıtı, koful ve diğerleri. Ama bizim konumuz bu ay mitokondri. Yani hücrenin enerji santrali.

NE YAPILIR?

- Mitokondrinin hücrenin enerji merkezi olduğunu söylemiştik. Peki bu enerji nasıl meydana gelir? Solunum yaptığımızda vücudumuza oksijen alırız. Bu oksijen, kan yardımı ile hücrelere taşınır. Mitokondri birtakım işlemlerden sonra ATP, yani enerji üretir.
- Bilimsel açılımı “adenozin trifosfat” olan ATP, mitokondride üretildikten sonra vücuda salınır ve enerji ihtiyacımız bu şekilde giderilir. Göz kapaklarımızı açıp kapamaktan tutun düşünmeye kadar vücudumuzun harcadığı her bir kaloringin temelinde ATP vardır. Ve ATP üretimi bir döngü içinde sabah akşam, gece gündüz, uyur uyanık farketmeksizin sürekli olarak devam eder. Çünkü insan vücudu sürekli, durmaksızın işler.
- Bunca iş, yenilenmeyi de beraberinde getirir. Hücrelerin de zamanla yenilenmeye ihtiyacı vardır. Mitokondri, kendi kendini yenilemesi ile de diğer organellerden ayrılır. Zaman içinde bu yenilenme yavaşlar ve yaşlanma dediğimiz hadise ortaya çıkar.
- Ayrıca mitokondrinin kendine özgü bir genetik kodu vardır. Dolayısıyla mitokondri, hücredeki diğer takım arkadaşlarından farklıdır. Bu farklılık da onun kendine has bir yapısı olmasından kaynaklanır.
- Gelelim en ilginç özelliklerden birine. Sonra söyleyeceğimizi en başta söyleyelim: Mitokondri, bir nevi insan ırkının devamlılığının anahtarıdır. Çünkü, hücredeki diğer organellerden farklı olarak kendi DNA'sına sahiptir. Buna “mitokondriyal DNA” denir. Bu Mitokondriyal DNA ise insanlara annesinden mirastır. Babadan gelen hücrelerden mitokondri transferi olmaz. Peki, insanın en yakının annesi olmasının altında mitokondri mi vardır?

DR. ENDER SARAÇ İLE SAĞLIKLI YAŞAM ÜZERİNE...

■ Mahir KILINÇ

Sağlığın pek çok platformda konuşulmasına ve sağlıklı yaşam önerilerinin yoğunlukta olmasına rağmen hastalıkların günbegün artmasına yönelik neler söylemek istersiniz?

Çevre temiz olmadan, GDO'lu gıdalar bitmeden, elektromanyetik kirlilik azalmadan, mevsim dışı gıdaların tüketimi, böcek, mantar, tarım ilaçlarının ve ağır metalli ilaçların kullanımı son bulmadan sağlıklı bir yaşam sürmemiz mümkün değildir. Ayrıca kapalı mekânlarda suni yemlerle beslenen hayvanların etinden yiyen, yoğun stres, hava, deniz, gıda kirliliği gibi koşullara maruz kalan biri kendine çok iyi bakıyor da olsa sağlıklı kalması mümkün değil. Bunların yanına gürültü kirliliği, stres çok fazla kimyasal ilaç kullanımı ve obeziteyi de eklersek zaten

bütün bunlar insanı hasta etmeye yeter. Dolayısıyla öncelikle çevre faktörleri düzeltilmeli. Çok fazla kullanılan kimyasal ilaçlar, covid salgını sonrasındaki komplikasyonlar da bunlara eklendiği zaman sağlık daha da çok konuşulacak. Çünkü bir insanın kendine iyi bakması çok önemli ama çevre faktörlerinin önemini de göz ardı etmemeliyiz. Beton yığınları içerisinde yaşıyoruz ve kirli hava soluyoruz. Sağlıklı yaşayabilmenin %50'lik kısmı dış faktörlerden oluşuyor. İnsan kendi önlemlerini alsa bile dışarıdan sürekli toksin, ağır metal, zehir ve kimyasal bombardımana maruz kalıyor. Bireysel anlamda da insan, kilosuna dikkat etmez, egzersiz yapmaz, uyku düzenini sağlamaz, stresle başa çıkmaya, maneviyatını yükseltmeye emek vermez ve kötü beslenirse sağlık her

zaman çokça konuşulacak; maalesef insanlar da çeşitli hastalıklara maruz kalacaklar.

İnsanlar günümüzde alternatif tıp olarak da nitelendirilen ilaçlı tedavilere yönelmekte ve bu yönelim her geçen gün daha da artmakta. Siz bunu neye bağlıyorsunuz?

Aslında alternatif tıp diye bir şey yoktur, tamamlayıcı tıp vardır. Sağlık Bakanlığı da buna GETAT (Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları) adını veriyor. İlaç firmalarının tutumu ve hep kimyasal ilaçların empoze edilmesi bizi kimyasal ilaçlara çok fazla yöneltti. Onun dışında hastaya bütünsel bakışı kaybettik. Yani karaciğer hastası, mide hastası, reflü hastası, yumurtalık kisti, varikosel gibi kişileri sadece hastalıkları açısından değerlendirdik ve insana bir bütün olarak bakmadık. Hâlbuki insan bir bütündür

hatta evrenle, doğayla bir bütündür aslında. Organları da kendi içerisinde bütün olan bir insandan söz ediyoruz. Tamamlayıcı tıbbın en büyük özelliği insanı bir bütün olarak ele alması hastalıklara yol açan nedenleri saptayıp ona göre tedavi etmesidir. Batı tıbbı diye bildiğimiz Ortodoks tıbbında ise hastalık tamamen oluştuğundan sonra “Sen şeker hastasıysın, şeker ilacı verelim; tansiyon hastasıysın, tansiyon ilacı verelim; kanser oldun, kanser tedavisi uygulayalım.” gibi uygulamalarda bulunuyoruz. Ama tamamlayıcı tıp sistemlerinde, hastalıklar henüz oluşum aşamasındayken müdahalede bulunup daha kökten ve bütüncül bir tedavi söz konusudur. Dolayısıyla tamamlayıcı tıba yönelim daha da artacaktır.

Doğal, organik ve bitkisel kelimelerinin sıkça kullanıldığı, pek çok kür, bitki,

su ve çayın liste liste sunulduğu bir dönemde yaşıyoruz. Televizyon ve sosyal medyadaki programlardan başı dönmüş insanlar, hangi kıstasları esas alınmalı ve nelere dikkat etmeli?

İnsanların bu konuda aklı çok karışık. Her önüne gelen, bir şeyi deklare ediyor. “Bu şuna iyi geliyor, şunu kaynatıp şöyle yapın, bunun hapını şöyle kullanın.” gibi. İnsanlar bu açıklamaları yapan kişilere dikkat etmeli. Bu kişi bir tıp doktoru mu, klinik tecrübesi var mı, Sağlık Bakanlığından

onaylı bir fitoterapi sertifikası var mı? Özellikle klinik olarak hastalıkları konuşabilmek için doktor da olmak yetmiyor mutlaka fitoterapi sertifikasının olması gerekiyor. Kendinize uygun bir ekolü benimseyeceksiniz ve onun kurallarına uyacaksınız. Seçtiğiniz kişi uzun süre camiada var olmalı, yaşına göre daha fit ve öncelikle kendi sağlığı yerinde olmalı. Hem sağlıklı yaşamdan bahsedip hem de ona mugayir bir yaşam süren kişi asla tercih edilmemeli.

“Yedikleriniz ilacınız olsun, ilaçlarınız da yemekleriniz olsun.” felsefesinden hareketle Ender Saraç'ın yemeğe bakış açısı nasıldır? Size göre beslenmenin altın kuralları var mıdır?

Yemek, bizim en temel ihtiyaçlarımızdan biridir ama biz doğru yeme alışkanlığımızı kaybettik. İnsan bedeni ve gıdalar arasında esasında bir cins bluetooth bağlantısı var. Örneğin bir maymun hamileyken belirli gıdaları yemez, belirli meyvelere yönelir. Ya da bir kedi ishalken sadece ot yer. Bu hayvanlar diyetisyene gidip bilgi almıyor, içgüdüsel olarak o yiyecekler arasında bir bluetooth bağlantısı kuruyor. Neyi yiyip neyi yememesi, ne kadar yemesi gerektiğini bilip ona göre besleniyor. Aynı şey insanoğlunda da mevcuttu fakat biz fast food, GDO'lu gıdalar, stres, doğadan kopma gibi çok çeşitli nedenlerle bu özelliğimizi kaybettik. Hem yanlış hem bozulmuş gıdalarla

Çevre temiz olmadan, GDO'lu gıdalar bitmeden, elektromanyetik kirlilik azalmadan, mevsim dışı gıdaların tüketimi, böcek, mantar, tarım ilaçlarının ve ağır metalli ilaçların kullanımı son bulmadan sağlıklı bir yaşam sürmemiz mümkün değildir.

hem de fazla miktarda beslenmeyle bu derin, sezgisel, bizi doğru yönlendiren özelliğimizi yitirdik. Yani gıdalar ve bedenimiz arasındaki o bluetooth bağlantısı koptu.

Beslenme kurallarına gelince... Çok fazla hamur işi, çok fazla tatlı, mısır şurubu veya şeker içeren besinleri değil, glisemik indeksi düşük, proteini yüksek besinler tüketilmeli. Ama en önemli şey, sevgi. Maneviyatı olan bir beslenme ne kadar önemli. Sofraya bir dua ile oturmak, yemeği iyi niyetle, sevgiyle pişirmek. Hatta bir aşama daha geriye gidelim. O yemeği yaptığınız malzemelerin helal yolla kazanılmış olması. Başkasının kul hakkıyla veya kötülükle değil. Aslında sağlık dediğimiz

şey daha alışveriş esnasında başlıyor. İsteyerek ve severek pişirmekle devam ediyor. Sofraya beraber oturmak ise bir sonraki aşaması. Daima bir kişi fazla hesap ederek pişirmek. Genelde sağ elle yemek daha uygun çünkü sol taraf enerjiyi alan, sağ taraf ise enerjiyi veren kısımlardır. Besleme ve iyi niyetle yemeğe başlamak da çok önemli. Yemek yerken yavaş yavaş, oturarak, küçük küçük lokmalar hâlinde iyice çiğneyerek yemek ve yemeği dua gibi bir olumlu enerjiyle bitirmek, yemekten sonra da şükretmek genelde çok iyi olur.

Ama en önemlisi; sevgiyle, şifa olsun diye, isteyerek yemektir; ayakta, sigara dumanı altında, gürültülü bir ortamda değil. Çünkü önümüze gelen yemek bir nimettir, ona saygı göstermemiz gerekir. Yemeği asla israf etmemek, ihtiyacı olanlarla paylaşmak, o da olmuyorsa sokak hayvanlarına vermek çok önemli.

Artık Ruhunu da Besle adlı kitabınızda ruhun vitaminlerini doğru kullanmaktan ve manevi detokstan söz ediyorsunuz. Ruhun vitaminlerini doğru kullanabilmek insana psikolojik ve fizyolojik anlamda ne gibi katkılar sağlar?

Nasıl ki bedeni check-up yapıyorsak ruhun da check-upa ihtiyacı var. Ruhun da aksayan, zayıf-güçlü olan yanları var. Yani ruh stresle başa çıkmayı öğrenmezse, yaş ilerledikçe bilgeleşmezse ve kendini manevi olarak temizlemezse ne olur? Bedeni bir at, ruhu

da jokey gibi düşünün. Jokey dünyanın en iyi jokeyi olsa da bindiği atın gözü görmüyorsa, bir ayağı sakatsa, ne olur? At da düşer, jokey de. Veya tersini düşünelim. At dünyanın en iyi yarış atı ama üstündeki yüz yirmi kilo bir jokey. O zaman ne olur? Atı da sakatlar, kendi de düşer. İşte ruh ve beden ilişkisi aynen at ve jokey gibidir. Yani siz eğer ruhunuzu beslemezsensiz beden, ruh tarafından enerji alamadığı için hastalıklara davetiye çıkartır. Ruhunu aşırı besler, bedene iyi bakmazsanız bu sefer de beden ruhu boğar. Dolayısıyla hem bedenimize iyi bakacağız hem de ruhumuzu enerji transferiyle besleyeceğiz.

Unutulmuş bir tıbbi şifa yöntemi olan “hacamat” son zamanlarda birçok yerde olduğu gibi Avrupa’da da oldukça popüler. Günümüzde de birçok geleneksel ve tamamlayıcı tıp uzmanı/ doktor bu yöntemi destekliyor. Sizce hacamat gerçekten dertlerimize deva mı?

Binlerce yıllık tedavi yöntemi olan hacamat, modern tıbbın yeniden keşfettiği bir yöntem. Üniversitede bunun eğitimini alıp bizzat uygulamaya başladıktan sonra hastalar üzerindeki mucizevi etkilerini gördüm ve en etkili detoks yöntemi olduğuna karar verdim. Yılda iki kez hacamat yapılmasını öneriyorum. Baş bölgesi, sırt-omuz bölgesi, bel-kalça bölgesi ve bacak-ayak bölgesi olmak üzere dört bölgeye uygulanıyor. Hastanın

şikayetine göre uygulanan bölge değişiyor. Çok basit bir uygulama ve yaklaşık 15 dakika sürüyor. Sanıldığı gibi ağrılı bir uygulama da değil.

Hacamat, vücutta birikmiş olan ağır metalleri, toksinleri azaltır ve vücudun temizlenmesine yardımcı olur. Ağrılarda, egzamada, yüksek tansiyonda, strese, hormonal bozukluklarda, yorgunlukta, romatizmada, alerjilerde ve daha birçok hastalıkta etkili sonuçlar verir.

Burada önemli bir soru, hacamatı kimin yapacağıdır. Geleneksel tıp uygulamalarını bu konuda eğitim almış, sertifikası olan kişilere yaptırmak önemlidir. İşte bu noktada Sağlık Bakanlığının GETAT uygulamalarını çok yerinde buluyorum.

Son olarak okuyucularımıza sağlıklı bir yaşam için en can alıcı değil en yaşatıcı tavsiyeleriniz ne olurdu desem neler söylerdiniz?

Sağlıklı bir yaşam için günde iki öğün beslenin. Günde kırk beş elli dakika orta tempoda yürüyün. Sağlıklı bir mahrem hayatınız olsun. Uykuya mutlaka dikkat edin, günde yedi saat güzel bir uyku uyuyun. Bol su için, asitli içecekleri değil daha çok şekersiz maden suyu ve bitki çaylarını tercih edin. Sebze, meyve, zeytinyağlı gıdalar ve bakliyat türü yiyecekler tüketin. Kilonuzu mutlaka kontrol edin, asla göbek ve belden yağlanmayın. Her gün mutlaka sık sık şükredin.

ÖZ GEÇMİŞ

Ender Saraç, 1959 yılında İzmir’de doğdu. Bornova Anadolu Lisesinden mezun olduktan sonra Ege Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi.

Çeşitli TV kanallarında sağlıklıyla ilgili düzenli programlar yapan Saraç, Türkiye’de doğal ve sağlıklı yaşamla ilgili bilincin geliştirilmesi konusunda televizyon programları, yazılı basın röportajları, seminer, konferans ve panellerle oldukça yoğun bir çalışma yaptı.

Aile hekimliği ihtisası olan Dr. Ender Saraç’ın ayrıca Sağlık Bakanlığından onaylı akupunktur sertifikası da bulunmaktadır. Birçok sayıda şirkete danışmanlık veren Saraç, hâlen bir sağlık merkezinde çalışmalarına devam etmektedir.

Artık Ruhunu da Besle, Ruhsal Gelişim ve Kader, İlaç Gibi Yemekler, Ramazanda Sağlıklı ve İnce Kalın Saraç’ın eserlerinden bazılarıdır.

TAKVA

■ Ali Necip ERDOĞAN

● slam literatürünün en güzel kavramlarından biri de takvadır. *İslam Ansiklopedisi* takva kelimesinin “vikaye” masterından türediğini, “korumak, korunmak, sakınmak, saygı göstermek, dindar olmak, itaat etmek, korkmak, çekinmek” anlamları olduğunu söyler ve devamla şu açıklamayı yapar: “Söz konusu fiilin kökü korku anlamını da içermekle birlikte bu, korkunç bir şeyden çekinmeyi değil, seven birinin sevdiğinin gönlünü incitmekten çekinmesini, Yaradan’a karşı saygı ve sorumluluk duyma hassasiyetini ifade eder. Bu bağlamda takva karşılığı olarak önerilen ‘Allah bilinci, Allah’a karşı sorumluluk bilinci’ ifadeleri kavramın içeriğine daha uygun görünmektedir.” Elbette literatürde çok sayıda açıklama bulunmaktadır ve bu açıklamaların hepsi de etkileyici ve güzeldir. Allah’ın hükümlerine saygı göstermek şüphe yok ki kalplerdeki takvadandır. Nefse/kalbe takvayı Allah ilham eder.

Dikkat çeken önemli hususlardan ilki “korumak” ve “korunmak” anlamlarıdır. Bunlar diğer anlamları kapsayıcı niteliktedir. Korumak, kendisinde olanı yahut kendisine verilmiş olanı (emaneten) muhafaza etmeyi, korunmak ise dış etkilere karşı uyanık ve dikkatli olmayı ifade eder. Her iki durumda da özne söz konusudur yani koruyan da korunan da öznedir. Koruyan neyi koruyacaktır?

Kendisinde olan ya da kendisine verilen nedir? Bizzat kendisidir. Kendisi olma ve kendisinin kendisine verildiği bilincidir. Yani “varlık olmak” bakımından kendisi ve “var olmak” bakımından kendisidir. Kişinin bedeni ve tüm uzuvları onu varlık olarak ifade ederken; kendisine, dünyaya ve Yaradan’a dair bilinci onun var olmasıdır.

Bu benim bedenim, onunla ilgili kararı ben veririm, denilemez. Fiziksel olarak kişiyi temsil eden beden ve uzuvlar olduğu için kişi onların sahibi olduğu zannına, dolayısıyla da karar verebileceği yanılgısına düşer. Çünkü beden (ve uzuvlar)

Kişi kendi bedeni ve uzuvlarının kendisine emaneten verildiğini anlamış olduğunda iki sorumlulukla yüzleşir. Bunlardan ilki emanete hıyanet etmemek diğeri de bu emanetle ne yapacağını bilmeye gayret etmek.

hazzın ve acının nesnesidir. Meseleye daha yakından bakıldığında bu zan, bu yanılgı hemen anlaşılır. Kişiyi ilk sınırlayan bedendir. Bir sınır varsa o sınırı koyanın kim olduğuna bakılır. Sınırı koyan sınırı kaldırabilir, genişletebilir ya da daraltabilir. Başkası tarafından sınırlanan bir şeye sahip olunamaz, onunla ilgili gelişigüzel karar alınamaz. Mesela beş dönümlük bir arazinin sahibi filanca adamdır denildiğinde, o araziye filanca adama tapu ile tescil eden devlet, örtük olarak kastedilmiş olur. Eğer devlet ortadan kalkarsa filanca kişi kendi gücü ile o araziye sahiplenme, koruma girişiminde bulunacaktır. Filanca kişiden daha güçlü biri o araziye filancanın elinden alabilir. Dolayısıyla o arazinin sahipliği konusunda filanca adamın güvencesi devlettir. Filancanın beş dönümlük araziden taşmamasının da güvencesi devlettir. Taştığı anda ona dur der. Devletin güvencesinde olan bir sahipliktir bu. Filanca buraya istediği her şeyi ekemez ya da istediği her şeyi yapamaz, ne ekip biçeceği ve nasıl kullanacağı da devlet tarafından sınırlandırılmıştır. Mesela oraya kafasına göre ev yapamaz, yasaklanmış bitkilerin tarımını yapamaz. Kişinin bedeni de hemen hemen aynı ilkelere, üstelik de bir üst ilkeye tabidir.

Bir diğer husus da bir şeye sahipseniz ona söz geçirebilmeniz gerekir.

Bedenine sahip olduğunu söyleyen birinin bedenine sözünü geçirebilmesi, sözünü dinletebilmesi gerekir. Fakat bunu yapamıyor. Bir kişi üç gün uyumazsa dengesi şaşar. Ya da üç gün yemek yemese güçten düşer ve tüm ilgi alanlarını kaybeder. Demek ki beden mekanik olarak işleyen bir mekanizmadır. Belirli kurallara tabidir, bu kurallara riayet edildiğinde işlemeye devam edecektir.

Kişi kendi bedeni ve uzuvlarının kendisine emaneten verildiğini anlamış olduğunda iki sorumlulukla yüzleşir. Bunlardan ilki emanete hıyanet etmemek diğeri de bu emanetle ne yapacağını bilmeye gayret etmek. İşte kişi, bu aşamadan sonra “var olma” bilincine ulaşacaktır. İlk olarak kendisine bu emaneti kimin verdiğini, ikinci olarak bu emanetin hangi sınırlar içinde işlevsel olacağını, üçüncü olarak da bizzat kendisinin bu emanetle nereye ulaşacağını (yani kendisine verilen potansiyeli/sırrı açığa çıkarma) bulmaya ve bilmeye çalışacaktır. Bulma ve bilme çabası dünyada, toplumsal hayatın cereyanında, sosyal/ekonomik/kültürel ağın içinde bunların bir parçası olarak ve bunları bir bütün kabul ederek gerçekleşecektir. Bu da kişiyi “korunma” evresine getirmiş olur.

Korunma, dış uyaranların saldırısına karşı durmayı onları savuşturmayı ya da onlarla mücadele etmeyi

ifade eder. Çünkü “koruma” gayretiyle hareket eden kişi, kendisi dışındaki dünyanın dikkatini celbeder. Elinizde, içinde hiçbir şey olmayan ya da değersiz şeylerin bulunduğu bir çantayla caddede yürüyebilirsiniz. Hiç kimse sizinle ya da çantanızla ilgilenmeyecektir. Hatta siz bile çantayı umursamayacaksınız. Ancak çantanın içi parayla dolu olduğunda durum değişir. Aslında yine hiç kimse sizin çantanızla ilgilenmeyecektir ancak sizdeki çantayı kaybetme ya da çaldırma korkusu anında diğerlerinin dikkatini çekecektir. Kişinin kendisini korumaya yönelik en küçük

Kişiyi ilk sınırlayan bedenidir. Bir sınır varsa o sınırı koyanın kim olduğuna bakılır. Sınırı koyan sınırı kaldırabilir, genişletebilir ya da daraltabilir. Başkası tarafından sınırlanan bir şeye sahip olunamaz, onunla ilgili gelişigüzel karar alınamaz.

hareketi hayatın dikkatini uyandırır ve hayat hemen o kişiye para pul, şan şöhet olarak yönelir. Korunma tam da bu yönelimi kaçmadan, kaybolmadan ona kapılmadan ve onu kaybetmeden bertaraf etmektir. Koruduğunuz şeyi koruyup koruyamayacağınız test edilecektir. Kişi bu testi geçtiğinde koruyan ve korunan olarak var olacaktır.

Koruma ve korunma yakınlaşmayı sağladığına göre öncelikle “uzaklık” söz konusu. Bu, tıpkı bir yerlerde gizli olan hazineden haberdar olmak gibidir. (Siz haberdar olduğunuza göre birçok kişi de haberdardır.) Haberinizi olduğu an hazineye en uzak olduğunuz andır. Yakınlaşmak için hazineyle ilgili bilgi toplamanız gerekir. Ulaştığınız her bilgi sizi hazineye yaklaştıracaktır. Nihayet hazinenin bulunduğu bölgenin bilgisine ve hazinenin yerini gösteren bir haritaya ulaştınız. Şimdi hazineye çok yakınsınız ama koşarak gidip hazineyi çıkaramazsınız. Plan yapmanız gerekir. Çünkü hazinenin bulunduğu yerin bilgisini ve haritayı korumanız (saklamanız) ve diğer hazine arayıcılarından da korunmanız gerekir. Yoksa hazineye ulaşamayabilirsiniz. Yapacağınız plan sizi hazineye götürürken tüm hazine arayıcılarını da boşa düşürmesi gerekir. Koruma ve korunmanın dış dünyayı celbetmesi tam da bu şekilde cereyan edecektir.

Hazinenin kişinin özünü (cevherini) temsil ettiği ve kalpte olduğu (kişiye verilen emanet yani kendisi), haritanın akıl olduğu kabul edilirse, kişinin belirli bir yaştan (evreden, aşamadan) sonra kendisine verilenin ve kendisinin farkına vardığı anlaşılır. Çocuk belirli bir yaşa kadar hazineden ve kendisinden haberdardır ama akıllı dışarıdaki dünyanın

cazibesıyla çelinmemiştir. Kendisini dünya hayatına kaptırıp hazineyi kaybettiğini anlar. Ona yeniden ulaşabilmesi için aklını kullanması gerekir. Akıllı onu hazineye ulaştırdığında diğerleri için timsal olur. Bu yüzden takvanın mekânı kalptir. Hz. Peygamber (s.a.s.), eliyle göğsüne işaret ederek, “Takva buradadır.” demiş (Müslim, “Birr”, 32; Tirmizî,

Birr, 18) ve “Allah’ım, nefsimi/ kalbime takvasını ver!” diye dua etmiştir (Müslim, “Zikir”, 73; Nesâî, İsti’âze, 13). Kalpteki takvadan maksat; iman, samimiyet ve Allah’a duyulan saygıdır.

Koruma ve korunma yakınlaşmayı sağlıyor, toplumsal bellekte takva O’na “yakınlaşmayı” ifade ediyor. O zaman korunma anlamı daha incelikli ve daha geniş bir anlama ulaşıyor. Bu, dilimizden (Türkçe) kaynaklanan bir husus olabilir: Korunmadaki “-n” eki karşılıklılık bildiriyor; koruyacağım “şeye” dünya sürekli ve daima saldırıyor. “-n” eki saldırana karşılık verilmesini sağlayan pasif-etken bir duruşu işaretliyor ve anlam yüklüyor. Zira “-n” eki, bir alan savunmasını değil öz savunmayı temsil ediyor. Yani belirli bir alanı ya da değerler silsilesini değil bizzat kişinin özünü “var olmak” bakımından, ona bir bilinç atfederek görünür kılıyor. Böylece yasak olanı, yasağı ihlal edeni (günah/ günahkâr) yok saymadan, onları yok etmeye çalışmadan koruma ve korunmanın evirerek dönüştürme gücüne vurgu yapıyor. Onlar olmasaydı benim korumam ve korunmam anlamını yitirecekti. Ben (kendimi) korur ve korunurken, yakınlaşıyor ve beni (aklımı) çelen dünyayı itham etmeden, onu karalamadan onun içinde ve onunla birlikte...

KİTAP FUARI

■ Rukiye AYDIN

Kitap fuarlarını severim. En vefalı dostlarımla buluşacağım için o günün sabahını iple çekerim. Onlarla karşılaşınca kadar içim içime sığmaz. Karşılaşınca hasret gideririm biraz ama sonunda ayrılık çok acı verir bana. Her biri yerlerine özenle yerleştirilmiş. Onları stantlarında, beni ve başka dostlarını beklerken bulurum. Bütün fuar alanına kokuların en güzelini yayarlar. Burnum, gözüm, gönlüm bayram eder. Gözümü okşayan kapak renklerine, isimlerine bakarım. Elime alır, okşayabildiklerimi okşarım, şöyle bir karıştırırım sayfalarını. O çok özel kokularını yayarak "Hoş geldin." derler bana. Hele o eski kitaplar yok mu? Çok eski çağların efsunlu mesajlarını getirdikleri için midir nedir, bir başka kokarlar... Ayrıca kelimeler, harfler, onlara dokunduğum, gözlerimle onları takip ettiğim için çok sevinirler. Yeni dostlarla tanışmanın zevki de bir başka. Yan gözle beni süzerler eski dostlarımla ilgilenirken, acaba bizimle ilgilenecek mi, diye. Bekletmeden onlarla da tanışırım. Tanışmakla da kalmam, çantama koyar, hiç ayrılmamacasına evime götürürüm.

Eski kitap fuarlarını hatırlarım, onlar da böyle hoştu. Bir keresinde kızım ile gitmiştik. Stantların hepsini gezmiştik. Kızımın okul çantasını lebalep doldurmuştuk. Benim ellerimdeki poşetler de doluydu. Bir kısmını öğrencilerim için almıştım.

Dergilerin lezzeti de ayrı güzel. Kimileri, eski yıllardan bu zamana kadar geliyor; yaşlı, vakur, saygın, sanat yüklü... İçlerinde, eskiden abone olup okuduklarımız var. Ne kadar yaşlanırlarsa yaşlansınlar, uçsuz bucaksız buğday tarlasında, badısaba rüzgârıyla birlikte dans eden

olgunlaşmış birer başak gibiler. Her sayfasında, maveraya göç etmiş yazar ve edebiyatçılarımızın parmak ve mürekkep izleri var. Bu nadide dergileri, vefalı ahfatları, yeniden çağa hitap edecek şekilde ele almışlar.

Kitap fuarlarının olmazsa olmazı etkinlikler. Konferanslar, söyleşiler, imza günleri... Şiirlerini, yazılarını, öykülerini okuduğum birkaç yazarın, şairin kitaplarını imzalattım. Onlarla tanıştım, yüz yüze sohbet ettik. Her biri yazıları gibi munis insanlar. Bazıları ümit vadeden gençler. Hepsine duacıyım.

Kitap fuarlarını severim. En vefalı dostlarımla buluşacağım için o günün sabahını iple çekerim. Onlarla karşılaşınca kadar içim içime sığmaz. Karşılaşınca hasret gideririm biraz ama sonunda ayrılık çok acı verir bana.

Ve çocuk kitapları... Bütün stantlarda olduğu gibi çocuk kitaplarında da epeyce gelişme var, önleri çok kalabalık. Stantlar arasında zorlukla dolaşabiliyoruz. Anne babalar çocuklarının elinden tutmuş, onları yeni kitaplarla tanıştıyorlar. Ne güzel bir manzara. Çocuklarının ruhunu doyuran anne babalara ne mutlu. Bu manzaraları temaşa ederken beni kalabalıklar hiç yormuyor, aksine, sevindiriyor, gönlüm mest oluyor.

Vefalı dostlarımdan ayrılmak zor oldu. Geç saatlerde eve dönmeye karar verdim. Kalabalık daha da artmaya başladı. Fuar alanından çıkıncaya kadar akla kararı seçtim. İlerlemek ne mümkün, bir santim gidemiyoruz. İğne atsan yere düşmüyor. Kapıya yanaşınca biraz sevindim, nihayet kapının dışında nefes

alma imkânına kavuşacağız diye. Yanılmışım, dışarısı daha kalabalık. Güvenlik aramaları zaman aldığı için, kapının dışında büyük izdiham olmuş. Nasılsa, birbirimizi iteleyerek kapının dışına çıktık. Oradan da otobüse ulaşırsız herhâlde diye düşündüm. İmkânsız, ilerleme yok. Otobüs durağına kadar izdiham var, dediler. Kaplumbağa yürüyüşüyle nihayet üst geçide kadar vardık. Kaç saat sürdüğünü hatırlamıyorum. Biraz sonra kendimi üst geçitte buldum. Aman Allah'ım! Ömrümde hiç bu kadar izdihamın içinde bulunmamıştım. Bir santimden az ilerliyoruz. Geçidin önünde birbirimize yapışıp kaldık, ne ileriye, ne geriye gidebiliyorduk. Bir an geldi ki, sallantı hissettim. "Ne oluyor, deprem mi?", dedim. Bitişigimdeki orta yaşlı adam "Geçit sallanıyor teyze." dedi sesi titreyerek. Yüzünde yarı endişe, yarı gülümseme vardı. Yaşlı bir adam, "Telaşlanmayın, eğer çok telaşlanırsak birbirimizi ezeriz. Bir de çok hareketten köprü yıkılabilir." diye uyarıda bulundu. Orta yaşlı kadınlardan biri, "Sakin olun, sakın olun, köprü dayanamayabilir!" diye bağırdı. Birbirine sarılmış iki genç kızdan biri, "Dua edelim!" derken arkadaşıyla birlikte ellerini açıp dua etmeye başladılar. Ağlayan çocukların, belediyeden şikâyet eden kadının, insanları sakinleştirmek için uğraşan adamların sesleri birbirine karışmış, kulakları sağır

eden uğultuya dönüşmüştü. İçimden ben de dua etmeye başladım. Genç kızın biri, "Hangi duayı okuyacağımı bilmiyorum, biri bana hatırlatsın." dedi ağlamaklı bir sesle. Ona, Âyetü'l-Kürsi'yi okumasını tavsiye ettim.

O ne? Bir baktım ki, kaplumbağa yürüyüşüyle üst geçidin öbür ayağına gelmişiz, tam iki saatte. Birbirimizi itekleyerek merdiveni indik. İtmenin tehlikesi yoktu, düşmeden ilerleyebilirdik çünkü birbirimize bitişik kocaman bir kütle gibiydik. Şiddetli bir mücadeleden sonra nihayet ayağımız toprağa basmıştı. Şükreden edene, birbirine sarılan sarılana, artık ayağımız toprağa değmişti, çökme derdi yoktu. Yerdeki kalabalık da çoktu, ama en azından ölüm korkumuz dinmişti. Otobüse kaç saatte vardığımızı bilmiyorum. Binbir zorlukla otobüs hareket noktasına vardık, bütün kapılarından hücum ederek bindik.

Eve vardığımda bin kere şükrettim. Hayatımda hiç bu kadar ölüme yakın olmamıştım. "Ölümün kenarından döndüm." derler ya işte o hesap. Çok yorgun ama bir o kadar da mutluydum. Neden mi? "Kitap okuma oranları azaldı.", diye yayınlanan istatistiklere inat sosyal medyada ve televizyonlarda "Kitap fuarında izdiham!" adlı haber, son dakika haberi olarak yayınlanıyordu.

ŞEYH'ÜL MUHARRİRİN: **AHMET KABAKLI**

Gazeteci, yazar ve edebiyat tarihçisi

Ahmet Kabaklı'yı yeğeni Esat Kabaklı'ya sorduk...

Dürüstlüğü en büyük erdem olarak gören gönül insanı, gazeteci Ahmet Kabaklı kimdir desek hayatınızdaki yerinden bahseder misiniz?

Ahmet Kabaklı Hoca benim öz amcamdı. Çocukluğumda evimizde hep adı geçerdi. Hoca İstanbul'da olduğu için ona dair duyulan hasretler dile getirilir, memlekete ne zaman geleceği konuşulurdu. Çok zarif ve kibar bir insandı. Elazığ'a geldiğinde ziyaretine giderdik ve sürekli çalışır hâlde bulurduk kendisini. Herkesi memnun etmeye çalışır, çocuklarla çocuk olurdu. Birlikte olduğumuzda yazdığımız yazıları, şiirleri, eserleri onun beğenisine sunardık. O, evvela bizim ailemizde edebiyat sevgisini ve şuuru oluşturmuş kimseydi. Ailemize maddi ve manevi desteği büyüktü. Özellikle manevi yönü bizde ağır basıyordu. Onun açtığı yolda ilerlemeyi kendimize düstur edindik. Ona, onun yüklediği misyona layık olmaya çalıştık ve hâlâ çalışıyoruz.

Millî değerlerine bağlı olduğu gibi ailesine ve memleketine bağlılığı ile de tanıyoruz Kabaklı Hoca'yı. Çocukluğunuzda memlekete geldiğinde nasıl karşılanırdı. Bize biraz o yıllardaki hatıralarınızı anlatır mısınız?

Ahmet Kabaklı Hoca'nın millî, mahallî ve yöresel değerlere çok büyük saygısı ve ilgisi vardı. Elazığ'a geldiğinde bizlerden hep Elazığ havaları

söylememizi, Elazığ ağzı ile konuşmamızı ister, kendisi de Elazığ ağzıyla konuşmaya gayret ederdi. Bizimle konuşmak onun için büyük bir zevkti, bunu hemen fark ediyorduk. Çünkü kendisi Elazığ'a, Elazığ'ın diline hasret çeken bir insandı. İstanbul'dan geldiğinde bunu fazlasıyla belli ediyordu. O, Elazığ'a geleceği zaman trenle gelecekse gara, uçakla gelecekse havaalanına ailece onu karşılamaya giderdik. Geldiğinde herkes onu misafir etmek isterdi. Hoca, kimin evine gitmişse herkes o evde toplanırdı. O toplanılan evde âdeta edebiyat akşamı

Ahmet Kabaklı ilişkilerinde asla tevazuyu elden bırakmamış, insanlara karşı hep vefalı olmuş ve insanların da vefasını görmüş biriydi. Yazılarında her zaman mazlumun, milliyetçi ve mukaddesatçı kesimin yanında oldu.

oluverir, şiirler okunur, türküler söylenirdi. O, bizim ailemizin gururu, onuru, şerefiydi.

Henüz iki buçuk yaşında babasını kaybeden Kabaklı Hoca, Annesi Münire Hanım'ın anlattığı masallarla büyüyor. Edebiyata yakın ilgisinin de buradan geldiğini biliyoruz. Kimdir Münire Hanım, size hiç anlatır mıydı annesini?

Münire ninemiz, Ahmet Kabaklı Hoca ve kardeşleri babalarını kaybettiklerinde onlara hem ana hem baba olmuş, göğsü iman dolu mübarek bir kadındı. Kabaklı Hoca annesinin anlattığı masalların, efsanelerin ve türkülerin etkisinin kendisinde çok önemli bir yeri olduğundan bahsederdi. Münire ninemiz, hayatı gerçekten dolu dolu yaşayan bir kültür insanıydı. Harput'un bir evliya yatağı olması, menkıbelerle dolu bir hayatın içinde yer alması sözlü kültürün gelişmesinde çok büyük bir etkendi. Münire ninemiz de kendisini bu sözlü kültürde yetiştirmiş, duyduklarını zihinine ve gönlüne nakşetmişti. Kendisinden biz de çok hikâyeler ve masallar dinlemişizdir. Biz küçükken bizim bağa gelirdi, ona çok hürmet ederdik. Ahmet Kabaklı Hoca'nın edebiyat birikiminde Elazığ'ın mahallî kültürünün, masalların, menkıbelerin ve türkülerinin yeri oldukça kıymetlidir. Burada da ilk hocası hiç

kuşkusuz Münire ninemizdi. Anlatmış olduğu masalların, efsanelerin ve türkülerin izleri Kabaklı Hoca'nın belleğinden hiç silinmemişti.

Ahmet Kabaklı için “Her bir makalesi hakkı yenen mazlum bir medeniyetin müdafaası mahiyetindeydi.” diyor Ümit Meriç bir söyleşide. Buradan yola çıkarak hem edebî hem düşünsel anlamda Ahmet Kabaklı'nın duruşundan bahsedebilir misiniz?

Ahmet Kabaklı Hoca, değerlerinden asla taviz vermez, fikir namusunu her şeyin önünde tutardı. Kalemını korkusuzca oynatır, gördüğü haksızlıkların üstüne kesinlikle giderdi. Bütün milliyetçi, mukaddesatçı kesim onu gerçekten çok büyük titizlikle ve dikkatle alır, okur, izlerdi. O da yazılarını, bu halka, bu millete faydalı olmak için yazardı. Türk milletinin kültürel hafızasını eserleriyle insanların istifadesine sunardı. Türk milletinin düşünce dünyasına damgasını vurmuş devirleri, eserleri ve kişileri günümüze taşıyarak bu necip milletin evlatlarına hem edebî hem de fıkri anlamda büyük bir hizmette bulunmuştur.

Makaleleri ile köylünün, şehrinin iltifatını kazandı ve herkesi kucakladı Kabaklı Hoca. Onun bu kadar geniş kitlelerce sevilmesinin sebebi neydi?

Ahmet Kabaklı Hoca, herkes tarafından çok sevilirdi. Birçok

devlet yetkilisiyle bire bir dostluk kurmasının yanı sıra halktan insanlarla da gönül bağı oluşturabilmeyi başarmış biriydi. İlişkilerinde asla tevazuyu elden bırakmamış, insanlara karşı hep vefalı olmuş ve insanların da vefasını görmüş biriydi. Yazılarında her zaman mazlumun, milliyetçi ve mukaddesatçı kesimin yanında oldu. Bu millet onun yazılarında kendini değerlerini, özünü yani kendini buldu. Hoca bu yüzden bu kadar çok teveccüh gördü ve hâlâ da görmeye

Ahmet Kabaklı, çok zarif ve kibar bir insandı. Elazığ'a geldiğinde ziyaretine giderdik ve sürekli çalışır hâlde bulurduk kendisini. Herkesi memnun etmeye çalışır, çocuklarla çocuk olurdu. Birlikte olduğumuzda yazdığımız yazıları, şiirleri, eserleri onun beğenisine sunardık.

devam ediyor. Gerçeklerden sapmaması, siyasetten uzak durması ve insanlar arasında ayırım yapmaması onun bir diğer özelliği idi. Dolayısıyla sevilmesinin sebepleri çoktur.

“Millette milletimin gençlerine hocalık borcum” diye tarif ettiği ve dönem dönem araştırıp yazdığı Türk Edebiyatı Külliyyatı hakkında neler söylemek istersiniz?

Ahmet Kabaklı Hoca, kendini bu millete borçlu addediyordu. Hatta sadece *Türk Edebiyatı Külliyyatı* değil, onun *Temellerin Duruşması*, *Yunus Emre, Kültür Emperyalizmi* adlı eserleri de bu millete olan borcunu anlatan kitaplardır. *Türk Edebiyatı Külliyyatı* büyük bir emeğin ürünü olarak ortaya çıkmış bir eserdir. Rahmetli Kabaklı Hoca, Türk edebiyatının Orhun Abideleri'nden günümüze kadarki evrelerini âdetâ ilmek ilmek işlemiştir. Kendi tabiriyle Türk edebiyatının karanlık noktalarını aydınlığa kavuşturmak için çabalamıştır. Bununla lise sıralarındaki öğrencilerden üniversitedeki öğrencilere ve hatta edebiyata meraklı insanların kütüphanelerinde Türk edebiyatına dair bir kaynak bulunmasını arzu etmiştir ve nitekim de başarmıştır. Günümüzde dahi Türk edebiyatı okuyan öğrencilerin, edebiyat öğretmenlerinin ve edebiyata merak salmış kimselerin baş ucu kitabı olarak kullanılmakta.

O yıllarda kültür, sanat, edebiyat alanlarındaki eksikliği fark edip bu boşluğu doldurmak için *Türk Edebiyatı* dergisini kuruyor. Sizce bu dergi hedefine ulaştı mı?

Türk Edebiyatı dergisi kanaatimce çok önemli bir boşluğu doldurarak hedefine ulaşmıştır. Hoca, o dönemde gerçek edebiyatı yansıtan bir dergiye ihtiyaç duyulduğundan bahseder ve 1972 yılında *Türk Edebiyatı* dergisini çıkarmaya başlar. *Türk Edebiyatı* dergisi edebî, fikrî bağlamda yazarların ve okurların bir araya geldiği dergiden çok daha ileri giderek âdeta bir okula dönüşür ki derginin ne kadar büyük bir boşluğu doldurduğunu buradan da anlayabiliriz. Kabaklı Hoca, günümüzde adını duyurmuş pek çok şair, romancı, fikir ve bilim adamının yetişmesini sağladı. Ayrıca çıkarıldığı günden bugüne kadar edebiyat meraklısı ve sevdalısı herkes tarafından çok sıkı bir şekilde takip edilmesi ve okunması da *Türk Edebiyatı* dergisinin ne büyük bir ihtiyaca cevap verdiğinin göstergesidir. Kültürümüze, edebiyatımıza büyük değerler katan ve kazandıran bu dergi hâlen görevine devam ediyor. Ben de *Türk Edebiyatı* Vakfının çıkarmış olduğu bu dergiyle övünüyorum. *Türk Edebiyatı* Vakfı başkan yardımcısı olarak Ahmet Kabaklı Hoca'nın bize bıraktığı mirasa sahip çıkmaya çalışıyoruz.

Ahmet Kabaklı Kimdir?

24 Mayıs 1924 tarihinde Elazığ'a bağlı Harput ilçesinin Göllübağ köyünde doğdu. Babası, Harput Sarayhatun (Sâre Hatun) Camii'nde müezzinlik yapan Ömer Efendi, annesi Münire Hanım'dır. Çocukluğu Harput'ta geçti. Üç yaşındayken babasını kaybetti. Elazığ Numune Mektebini ve aynı binada açılan ortaokulu bitirdi. 1944 yılında Elazığ Lisesinden mezun oldu. 1948'de İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. İlk görev yeri olan Diyarbakır Lisesindeki çalışmaları ve *Karacadağ* adlı halkevi dergisindeki faaliyetleriyle yörede tanındı. Askerliğini Manisa'da tamamladıktan sonra Aydın Ticaret Lisesine edebiyat öğretmenisi olarak tayin edildi. Maarif Vekâleti tarafından gönderildiği Paris'teki bir yıllık staj sonunda Çapa Eğitim Enstitüsünde ve Yüksek Öğretmen Okulunda öğretim görevine devam etti. Bu arada Ankara Hukuk Fakültesini bitirerek (1955-1960) kısa bir süre avukatlık yaptı. Emekli olduktan (1974) sonra Türk Müsikisi Devlet Konservatuarında edebiyat dersleri verdi.

Ahmet Kabaklı, edebiyat faaliyetlerini daha çok 1970 yılında kurucuları arasında yer aldığı ve başkanlığını yaptığı Türkiye Edebiyat Cemiyeti bünyesinde yürüttü. Bu cemiyetin yayın organı olarak Ocak 1972'de *Türk Edebiyatı* dergisini çıkarmaya başladı. 1978 yılında da *Türk Edebiyatı* Vakfının kurulmasına öncülük etti ve ömrünün sonuna kadar bu vakfın başkanlığında bulundu. Çok sayıda ödül kazanan ve 1996'da gönüllü kuruluşlarca "şeyhülmuharriîn" ilân edilen Kabaklı Hoca 8 Şubat 2001'de İstanbul'da vefat etti ve Eyüp'te toprağa verildi.

İKİ YAKALI ŞEHİR EDİRNE

■ Seher MERİÇ

Trakya'nın incisi, Osmanlı'nın Balkanlara açılan kapısı Edirne... Namıdiğer "Sultanlar Şehri". 1453 yılında İstanbul'un fethine kadar tam 88 yıl boyunca başkentlik yapmış. 1700'lü yıllara kadar da 350 bin nüfusu ile dünyanın üçüncü büyük kenti

olmuş. Edirne; camileri, çarşıları, köprüleri, tarihî evleri ve özellikle de muhteşem Selimiye Camii ile ülkemize gelenleri ilk karşılayan bir sınır kenti olma özelliğini taşıyor.

Şehrin dört tarafı tarih kokuyor. Günümüze ulaşan eserlerin çoğunun durumu da oldukça iyi ve kullanılabilir bir hâlde. Hangisini sizlere anlatsam diğerinin boynu bükük kalacak eminim ancak bu yazımda sizlere Edirne'nin daha az bilinen hikâyelerinden bahsetmek istiyorum.

Edirne, mutluluk dönemlerinde "Der-i Saadet" yani "Mutluluk Kapısı" olarak anılıyormuş. 2. Murat'tan 4. Mehmet'e kadar zafer kutlamaları, sünnet şenlikleri hatta 2. Mehmet'in evlilik törenleri hep burada yapılmış.

Topkapı Sarayı'ndan sonra en önemli Osmanlı sarayı olan Edirne Sarayı, üç milyon metrekare alana sahip ve yüze yakın yapıdan oluşuyormuş. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'un fethinin planlarını yaptığı, İstanbul surlarını yıkacak devasa topları döktürdüğü yer olan Edirne Sarayı haritadan nasıl silindi? Şu anda Adalet Kulesi'nden başka hemen hemen hiçbir kalıntı bulunmayan bu muhteşem saray nereye gitti sorusu hepimizin aklına geliyordur muhakkak.

Araştırmacılara göre Tunca Nehri kıyısına inşa edilen Edirne Sarayı'nın imarına 2. Murat zamanında başlanmış. Ancak saraya esas karakterini kazandıran Fatih Sultan Mehmet olmuş. Dönemin gezginlerinin notlarından sarayın nüfusunun 15 bin olduğu biliniyor. Hatta Yavuz Sultan Selim tarafından getirtilen kutsal emanetler bir dönem burada korunmuş. Hazine dairesi, haremi, meydanları, has bahçesi ve arz odası ile çok özel bir saray Edirne Sarayı.

Peki ya sarayın sonu?

Edirne Sarayı'nın sonunu 1877-78 yıllarındaki Osmanlı-Rus savaşı getirmiş. Bu savaşta saray askerî amaçla yani cephanelik olarak kullanılmış. Rusların Edirne'yi işgal edeceği anlaşılınca cephaneler düşmanın eline geçmesin diye malesef patlatılmış. Patlamalar 2-3 gün sürmüştü.

Günümüzde en dikkat çeken ve ayakta kalabilen sadece Cihannüma Kasrı. Buranın hemen arkasındaki günümüzde kırkpınar güreşlerinin yapıldığı alan ise zamanında sarayın has bahçesiymiş. Eski fotoğraflarını gördüğüm sarayın şimdiki hâlinin beni çok üzdüğünü söylemeliyim.

Meriç ve Tunca Nehirlerince çevrelenen Edirne'de farklı dönemlerde yapılmış çok sayıda köprü bulunuyor. Bunlar arasında gün batımını izlemek için en güzel nokta şimdi benim bulduğum Meriç Köprüsü. 1800'lü yıllarda Sultan Abdülmecit tarafından yaptırılan ve Mecidiye adıyla da anılan köprünün üzerindeki mermer seyir köşküne yerleşip gün batımını izlerken insanın kendini hanedan üyesi gibi hissetmesi çok doğal.

Edirne yıl boyunca pek çok festivale ve organizasyona ev sahipliği yapıyor. Baharın gelişini kutlayan Kakava şenlikleri, yaz aylarında düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşleri ve Meriç Nehri'nde düzenlenen, farklı ülkelerden sporcuların katıldığı kano yarışları oldukça ilgi görüyor.

Edirne, birbirinden güzel ve temiz sahil ve plajları ile misafirlerini bekliyor. Erikli'de bir de Tuz Gölü bulunuyor. Osmanlı zamanında şehrin tuz ihtiyacını bu göl sağlıyormuş. Şimdilerde daha çok burayı ziyaret eden filamingolarla anılıyor.

Edirne'nin meşhur altın üçgeninden bahsetmesem olmaz. Bu üçgeni Osmanlı mimarisinin farklı dönemlerini

temsil eden üç görkemli cami oluşturuyor.

Her birinin karakteristik özelliklerinden dolayı Edirnelilerin deyişle “Eski Cami’nin yazısı, Üç Şerefeli’nin kapısı, Selimiye’nin yapısı” görülmeden şehirden ayrılmamalı.

Üçünden en eski tarihli Eski Cami. Yapıldığı dönem itibarıyla biraz Bursa Ulu Cami’yi hatırlatıyor. Cümle kapısının iki yanında ve iç mekânlardaki farklı hattatların imzasını taşıyan yazılar yapının alametifarikası. Osmanlı’nın sanat merkezlerinden olan şehrin ismiyle anılan “Edirnekârî” kalem işi örnekleri ahşap mahfillerde görülebiliyor İkinci köşedeki Üç Şerefeli’nin motiflerle süslenmiş beyaz mermer kapısına yürürken dört minaresinin de birbirinden

farklı olması dikkatinizi çekecek. Bu minareler, dört Osmanlı sultanı tarafından, dört farklı üslupta yaptırılmış. Ehh tabii buraya kadar gelmişken Üç Şerefeli’nin hemen yanındaki, Fatih Sultan Mehmet’in eğitim gördüğü Saatli Medrese’yi de görmelisiniz.

Edirne’nin sembolü Selimiye Camii, altın üçgenin en nadide köşesi. Mimar Sinan’ın 86 yaşında bitirdiği ve “ustalık eserim” dediği bu şaheserin şu hoş özelliğini deneyin derim: Caminin içindeyken fısıltınızın ne kadar uzağa gittiğine bir bakın.

Selimiye Külliyesinde görebileceğiniz pek çok tarihî yapı var. Zamanında sıcak suların caminin altından geçirilmesi sayesinde yapının alttan ısınmasını sağlayan Sultan Hamamı hâlen hizmet veriyor.

Edirne’nin en ilginç tematik müzesi Sultan 2. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi. 1488 yılında hizmete

açılan külliye; hastane, tıp medresesi, cami, misafirhane, imarethane ve hamam gibi birimlerden oluşuyor. Burayla ilgili bilinmeyen yönü ise Saliha Hatun isimli hekimin ameliyatları öncesi rıza senedi almasıdır. Bir tanesini sizin için buraya yazdım: “Uzun zamandır fıtık zahmetine müptelayım. Şiddetle tedaviye ihtiyacım olduğundan Saliha Hatun’u tedavimi yapması için 800 akçeye kiraladım. 500 akçesini peşin olarak teslim edip, 300 akçesi zimmetimde adı geçen hatuna borcumdur. Adı geçen hatunun tedavisi sonrası ölürsem, varislerim ve diğer kişiler Saliha Hatun’u kan pahası ve diyet bahanesiyle rencide edip dava eylesinler. Dava ederlerse de dikkate alınmasın. İstemad’ın bu ikrarı Saliha Hatun da tasdik ettiğinden yazılıp ellerine verildi. 30 Ramazan 1032 (28 Temmuz 1623).”

Selimiye Camii

Edirne Sarayı

Bu kadar dolaştıktan sonra birşeyler yemek istiyor insan. Malum eski başkentlerin yemekleri de kendileri gibi özel ve lezzetli. Edirne denilince ilk aklıma gelen lezzet bana göre badem ezmesi. Şahane bir tat. Hele benim gibi çikolatayla arası pek olmayan biriyseniz. Vazgeçemeyeceğinize eminim. Eve dönerken de muhakkak hediye olarak götürebilirsiniz. Tabii kavala kurabiyesi ve kallavi gibi tatlıları da unutmamak lazım.

Her ne kadar ben ciğer sevmesem de bu şehirde yaşayanlar ve gezmeye gelenler bayılıyor bu tada. Ünlü tava ciğeri ince ince dilimlenip una bulandıktan sonra özel tavalarda kızartılıyor. Ama elbette yapan ustanın da maharetlerini unutmamak lazım. Eminim elinin lezzeti geçmiştir. Çünkü öğrendiğim kadarıyla bu şehirdeki bazı ustaların ünü ülke sınırlarını aşmış. Yoğun vakitlerde lokantaların önünde uzun sıralar görürseniz hiç şaşırmayın.

Alışveriş yapabileceğiniz Selimiye Arastası, Bedesten Çarşısı ve Mimar Sinan eseri olan Ali Paşa Çarşısı'ndan Edirne'ye özgü hediyelikler olan meyve sabunları ve aynalı süpürgeler alabilirsiniz.

Edirne'yi Meriç Nehri'nin iki yakası olarak değerlendirebiliriz. Ki şimdi de sizlere diğer yakasındaki Karaağaç'tan bahsedeceğim. Lozan Antlaşması ile savaş tazminatı olarak alınan Karaağaç, bugün şehrin sayfiye yeri gibi. Şehir merkezine de

Karaağaç Tren İstasyonu

oldukça yakın. Sanki bir anda şehrin kalabalığından çıkıp bambaşka bir yere gelmiş gibi hissediyorsunuz. Birçok kahvaltı mekânının ve çay bahçelerinin yer aldığı güzergâh aynı zamanda sevilen bir bisiklet rotası. Günümüzde Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak hizmet veren Edirne Garı'nı ve hemen yanındaki nostaljik tren ile Lozan Anıtı'nı da görmenizi tavsiye ederim.

Pazarkule Sınır Kapısı'na yaklaşık 4 km uzaklıktaki Karaağaç'ı yürüyerek gezmek bence en iyisi. Benim gibi büyük şehirlerde yaşayanlar için bu kadar yeşilliğin içinde dolaşmak da ayrı bir keyif veriyor.

Edirne'nin bir güzel keyfi de gün batımını Meriç Köprüsü'nün üzerinden seyretmek. Tam da nehrin Yunanistan-Bulgaristan sınırına doğru olan uzanışı yönünde güneş öyle bir batıyor ki, "En güzel gün batımı bizde." diyen tüm iddiaları boşa çıkarıyor. Yüzümü gün batımına dönmüş bu kısa

ve keyifli zamanı gönlümle hissediyorum. Kim bilir yüzyıllar evvel kaç tane sultan da benim bulunduğum yerden gün batımını seyretmişti.

Gökyüzü kızıldan bakıra, bakırdan kurşuni bir renge bürünürken ben de yavaş yavaş sırt çantamı omzuma takıp yola çıkmaya hazırlanıyorum.

Yola çıkarken, ne yalan söyleyeyim, içim içimi yiyordu. Yol uzak, arabayla mı otobüsle mi yoksa uçakla mı gitsem diye düşünmüştüm. Aslında günümüzde seyyah olmak bile çok kolaylaştı. Düşünsenize Evliya Çelebi İstanbul'dan Edirne'ye ne kadar zamanda geliyordu? Belki üç, belki beş günde. Oysa şimdi, çoğunlukla üçer şeritli yoldan, bütün trafik kurallarına riayet ederek Selimiye Camii'nin kapısına 2,5 saatte erişmek mümkün.

Mazeretleri bir kenara bırakın ve yola çıkın. Pişman olmayacaksınız. Serhat şehri Edirne, siz meraklı ziyaretçilerini bekliyor.

*"Doğrusu biz Allah'a aitiz ve
kuşkusuz O'na döneceğiz."
(Bakara, 2/156)*

ÖLÜM GELENEKLERİ

■ Ayşe ÜNÜVAR

Eskidendi, eskimeyen zamanlardan, dağların dağlara kavuştuğu, insanın insanı anladığı, yürekçe konuşulduğu zamanlardan...

Toplumsal yapı içerisinde hem acıyı hem tatlıyı paylaşır insanlar. Bir arada olmanın, hısım akraba, konu komşu olmanın gereğidir bu. Acı paylaşılır, sevinçler çoğaltılır. İnsan, yaşam yolunda her zaman mutlu mesut bir yol tutmaz. Hayatın içerisinde acı da tatlı da vardır. Ölüm de insana acı veren olgulardan biridir. Bir yakınını kaybetmek, sevdiği birini toprağa vermek derin üzüntüler yükler kalbe. "Ateş düştüğü yeri yakar." der bilenler. Oysa acıyı hafifletmek, sarmak ve azaltmak da mümkündür çoğu zaman. Yakınını kaybetmiş birinin yanında olmak, ölüm sonrası yas gelenekleri ile acıyı seyreltmek toplum olarak görevlerimizdendir. Taziye evi kabul edilen evlerde acı ve yas vardır. Acıyı azaltmak için yakın akrabalar, komşular, arkadaşlar ellerinden gelen her şeyi yaparken birçok âdetimiz de sırayla yerine getirilir. Taziye evinde yas vardır, yemeye içmeye el kalkmaz. Zaten yiyecek içecek de ne hâl vardır ne istek ama hayat devam etmeli, acı unutturulmalıdır. Konu komşu hısım akraba ellerinden geldiğince yemek götürüp çay ikram ederler gelip gidene. Ölenin yakınları, acısını

kenara bırakıp günlük işleri göremez çoğu zaman. İşte tam da bu noktada komşular evden biriymiş gibi her türlü işi gönüllüce üstlenirler: “Falancanın cenazesi var, gidip biraz hizmet edeyim.”, “Ölüm yeni daha elleri varmaz şimdi, gelene gidene çay götürüyüm.”, “Cenaze evidir, akla gelmez, eksik gedik varsa deyiverin komşum.”, “Falancanın cenazesi var, ekin tarlada kalmış varıp biçelim.”, “Cenazeleri var ya onların da hamurunu karıp ekmeklerini eylemek gerek, haydi hep bir elden.”

Ölüm hem herkesin başındadır hem de yalnızlık kaldırmaz. Cenazeden sonra taziye evlerinde Kur’an-ı Kerim okunur, dualar edilir, yasa ortak olunur ki buna “yas etmek” geleneği denilir Anadolumuzda. “Ölenle ölünmez.”, “Ölüm hak.” “Ölüm Allah’ın emri, bize düşen sabretmek.”, “Başınız sağ olsun!”, “Allah rahmet eylesin”, “Mekânı cennet olsun”, “Allah geride kalanlara uzun ömürler versin.” vb. temennilerle merhum ya da merhumenin ardından yakınları rahatlatılmaya çalışılır. Hepimiz biliriz ki hakkında en az bilgimiz olan şeylerden biridir ölüm ama hepimizin de başına gelir. Acıyı rahatlatmak en çok duadan ve sabırdan geçer, bunun için en çok rahmet ve sabır dilenir taziye evlerinde. Yapılan çoğu göreneğin altında dinî bir hüküm bulunmasa bile çoğunlukla acıyı hafifletmek için âdet olmuştur.

Ölen kişi İslami usullere göre yıkanır, kefenlenir ve cenaze namazı kılınarak defnedilir ki farz olan da budur. İslami

Ölüm bir nasihattir
yaşayanlara hem
bizleri bir kılan,
diri kılan. Acıyı
paylaşmak, yaraları
sarmak, yakınlaşıp
dertleşmek için
bir vesiledir bu
törenler.

usuller yerine getirilirken görenekleşmiş birtakım ritüeller de yöre yöre gerçekleşir. Anadolu’nun çok yerinde ölünün arkasından pişi yapıp dağıtılır. Bu, genellikle ölümün ilk cuma gününe rast gelir. İlk cuma denilerek cenaze evinde konu komşu hısım akraba toplanır, leğen leğen hamurlar yoğrulur ve kızgın yağlarda kızartılan pişinin kokusu her yere yayılır. Genellikle erkekler, cuma namazı çıkışı cami, okul, kahvelere dağıtırlar bu pişiyi ve falancanın pişisi denilince “Allah rahmet eylesin.”, “Allah kabul etsin.” der pişiyi alan kişi. Kadınlar daha çok mahalleye ve konu komşuya dağıtıp falancanın pişisi derler. Pişi dağıtılınca pişiyi yapan kadınlar, ölenin hısım akrabası bir araya gelir mevlitler okunup hayır dua edildikten sonra cuma pişisinden yenilir. “Ölenin ruhuna değsin.” demek ihmal edilmez.

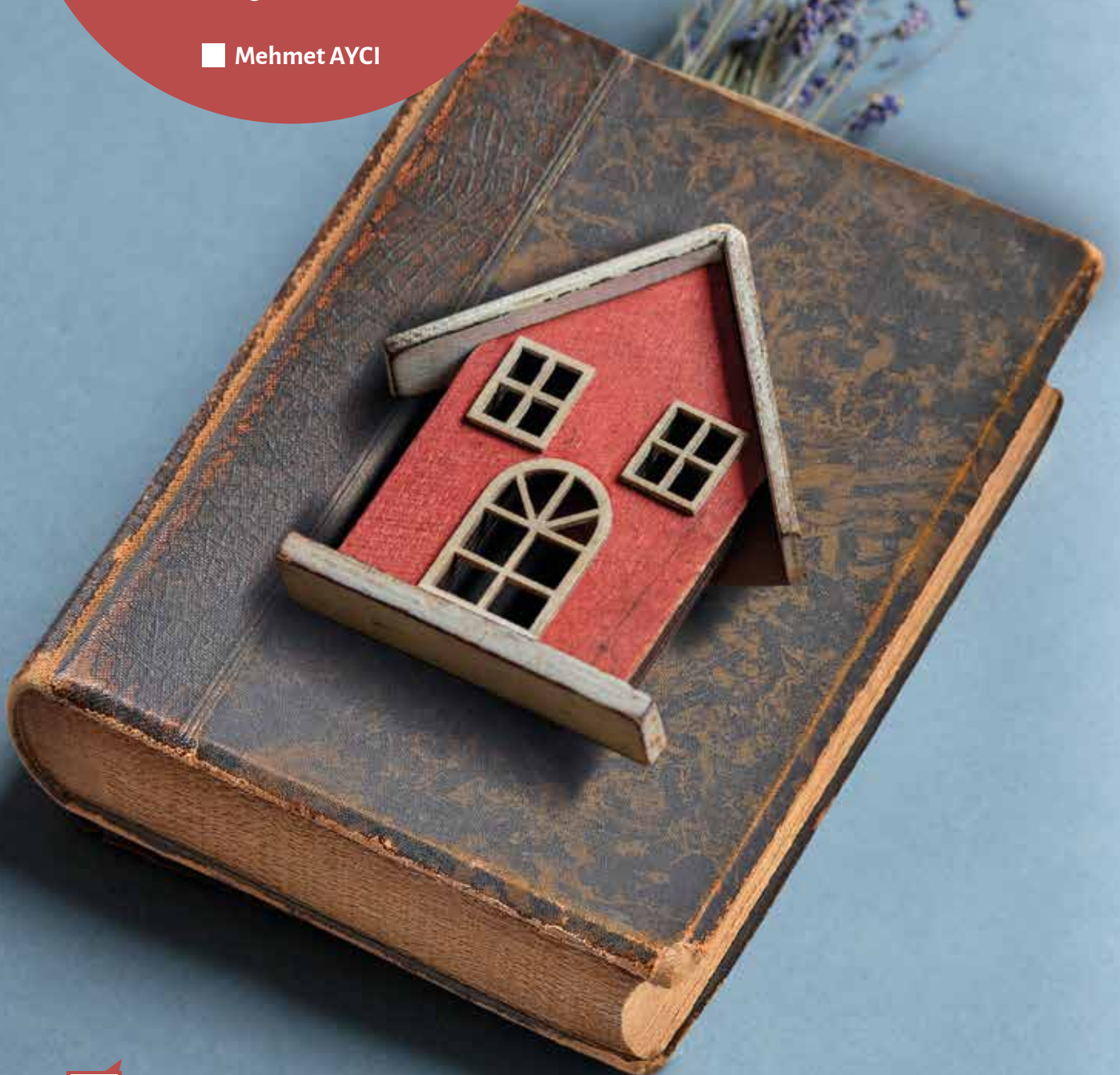
Anadolu’nun yine başka yörelerinde pişi yerine helva kavrulur ve komşu komşu dağıtılır

“falancanın helvası” denilir. Alanlar da “Allah kabul etsin.”, “Ruhuna varsın.” deyip hayır dua ederler. Bu âdetlerin en güzel tarafı hayır dua edilmesi ve acıyı gitgide hafifletmesidir. Yine bazı yörelerde hem ölenlere hem duranlara diyerek mevlitler okutulur. Bu mevlitler bazen camilerde bazen de ölenin yakınları tarafından evlerde icra edilir. Kur’an-ı Kerim tilavetinden sonra ev sahibi yemek verir misafirlere. Bu bazen oldukça geniş bir kitleye yayılır. Mevlit sabahı, kadınların koşturması ile başlar: Falancanın mevlidi var. İşin bir ucundan tutalım. Kazanlarla çorbalar, pilavlar, kavurmalar, helvalar yapıp konu komşu hısım akraba ile yenilip dualar edilir. Bu mevlitlerin de en güzel yanı fakir fukaranın doyurulması ve öksüz yetimin unutulmamasıdır. Ölüm bir nasihattir yaşayanlara hem bizleri bir kılan, diri kılan. Acıyı paylaşmak, yaraları sarmak, yakınlaşıp dertleşmek için bir vesiledir bu törenler. Zaten gelenek, görenek, örf, âdetlerimizde amaçları da bu değil midir?

“(…) Doğrusu biz Allah’a aitiz ve kuşkusuz O’na döneceğiz” (Bakara, 2/156) diyerek şahit oldum bir geleneğe: Ölümünden aylar sonra okutulan bir mevlitin çorbasını fakir fukaraya dağıtmak düştü bahtımıza...

BEN HANGİ SEBEPLERLE EVE KİTAP TAŞIRIM

■ Mehmet AYCI

Her kitap kurdu, her kitap sevicisi, her kitap hastası nevi şahsına münhasırdır; birbirine benzer tarafları olsa da bu benzerlikler onların biricikliklerine hâlel getirmez. Kitap tutkusunun çeşitliliğine, kitap tutkunlarının renkli dünyalarına dair bir kanaat edinmek için yıllarca sahafların, kaldırım kitapçılarının, hurdacı depolarının, ikinci el kitapçılarının, yeni kitapçıların müdavimi olmanız gerekecektir. Kitap tutkunlarının ortak yönü, kitap alıcısı olmalarıdır. Onu neden aldığını, hangi saikle o kitaba sahip olduğunu sizin bilmeniz mümkün değildir. Kitap mı sizi seçer siz mi kitabı seçersiniz, kitap mı sizi alır siz mi kitabı alırsınız bilemezsiniz. Seçiminiz ve seçiminizin sebepleri de sonuçları da biriciktir.

1936'da babaannem babama hamileyken Balkan ve Çanakkale gazisi dedem ölünce, büyük babaannelerim, bu çocuklar büyüüp de bu kitapları okuyana kadar kitaplar mahsur ve tabii ki mahzun kalmasın diyerek okuma bilen kim varsa kitapları dağıtmışlar, son kalan yazma Kur'an-ı Kerim'i de amcam camiye bırakmış, oradan bir açıkgöz kitabı temellük etmiş, böylece dedemizden biz on bir kardeşe Allah için tek kitap kalmamıştır. Dedem hangi kitapları okumuştur acaba, bir yerde üzerinde Aycı Hoca temellük kayıtlı bir kitaba rastlar mıyım diye sahaflarda çuvallardan çıkan eski yazı

kitapların ilk ve son sayfalarına baktığım çok olmuştur. Sakın ola çocuklarım okumuyor diye kitapları elden çıkarmayın; kütüphaneniz biraz da torunlarınız içindir.

Dedemin kitaplarını görmedim ama benden büyük altı kardeşin ders kitaplarını okuma yazmayı söker sökmez defalarca karıştırmış, daha okula gitmeden *"Ne güzeldir evimiz/İçerisi tertemiz/Siz de gelip görerseniz/Onu çok seversiniz"* dizelerini, dahası, *"Altın rengi, yeşil her şey/Yaz sıcak/Canım sıcak/Gül yaşadıkça yaşamak/Doğrusu pek güzel şey"* dizelerini ezberlemişimdir. Böylece daha okula gitmeden ezberimdeki mevlit dizeleri, Muhammediye ve Ahmediye pasajları, Hazreti Ali cenklerinin hayali zorlayan ayrıntıları, Karacaoğlan ve Dadaloğlu dörtlükleri, sözlü kültürün masalları, manileri, cin-peri-alkarısı hikâyeleri yanına bu şiirler de eklenmiştir.

Kozan'da, uzak akrabaların yanında kalarak okuduğum ortaokul yıllarında param olmadığı için şehrin kitapçısından kitap alamamışım ama ders kitaplarını kitap mantığıyla okuduğum, diğer talebelere nazaran çok rahat ettiğim için, her hafta sonu çalıştığım hâlde okul kütüphanesinden haylice kitap okumaya vaktim olmuştur. Evin hanımının ders kitabı dışındaki kitapları okumama boşa elektrik yakıyorum bahanesiyle kızması her hâlde dedemin durumundan sonra kitap okuma, kitaba sahip olma bağlamında çocukluğumdan

taşıdığım, kaşıyıp kanattığım, tatlı yaralarım olsa gerektir.

Benim kitap sevgimin temelinde başka şeyler de var mıdır bilmiyorum lakin resimli kitaplara, desenli kitaplara ilgi duymamın nedeni daha okuma bilmeden ilkokul ders kitaplarını karıştırıp resimlerinden dünyalar kurmamdır, diye düşünüyorum.

Yazar için, hele kitap tutkunu bir yazar için kütüphanesi -ki kütüphanesinin bir cüzünü de çalışma odasındaki kitaplıklar oluşturur- onun nefes aldığı yerdir. Gününün çoğu vaktini kütüphanesinde geçirmese de orada geçen zaman, niteliği itibarıyla günün tamamına sirayet eder. Eh, bu satırların yazarı da kimilerine göre kitap hastası, kimilerine göre kitap sevicisi, kimilerine göre kitap kurdu, kimilerine göre bunların toplamından müteşekkil bir kitap sevdalıdır.

O kütüphanedeki kitaplar, yazar yaşadığı müddetçe artacak, raflardan taşacak, kitaptan kuleler arasında yazar kendi dünyasını genişletmeye devam edecektir.

Diyelim bir alanda çalışıyorsunuz, konuyla ilgili belli başlı kitaplar kütüphanenizde yer buldu, onları okudunuz, mutlaka aynı konuyla ilgili görmediğiniz bir kitapla yahut yeni çıkan bir kitapla sahafta ya da yeni kitapçıda karşılaşacak, onu da alıp kütüphanenize taşıyacaksınız.

Diyelim çocukluğunuzda, gençliğinizde okuduğunuz,

kütüphanenizde bulunmayan bir kitapla karşılaştığınızda içiniz sevinçle dolacak, taşacak o sevinç ele ayağa bürünerek o kitabı da satın alıp evinize getirecektir.

Diyelim hatırını kıramadığınız bir dostunuza kitap ödünç verdiniz, yıllar geçti, kitap geri gelmedi, o kitabı hediyeden sayıp unutacak, aynısından tekrar alıp raflara yerleştireceksiniz. Sahiden hediye ettiğiniz bir kitabı da mutlaka alacaksınız.

Diyelim külliyatını okuduğunuz bir yazarın terekesinden çıkanlar kitaplaştı, o kitapları da almadan olmaz. Sevdiğiniz bir yazara dair yeni bir kitap çıktığında da alıp eve getirirsiniz.

Sahafta sizde bulunan bir kitabın yazarından imzalıasına rastladınız, baktınız fiyatı da uygun, almazsanız, kitap da imza da yazar da o gece rüyanızda yakanıza yapışacak,

Özel baskı, numaralı, sınırlı sayıda basılan bir kitaba sahip olmak, kitap bin adet basılmışsa Türkiye’de yalnız bin kişide olan bir kitap var bende duygusunu yaşamak az şey midir?

sabah uyandığınızda gidip alacaksınız. Siz almadan önce satılmışsa bahtınıza küsün, o rüyayı tekrar görmeniz mümkündür.

Diyelim bir hurdacı tablasında Cahit Zarifoğlu’nun *Menziller*’ini, ne bileyim Nuri Pakdil’in *Bağlanma*’sının ilk baskısını gördünüz, hurdacıyla birlikte gitmesine herhâlde gönlünüz razı olmayacaktır. Edebiyat kitaplarının, hele şiir kitaplarının ilk baskıları size her zaman, beni bugün al evine götür, diye kaş göz edecek, harçlığınız ölçüsünde siz de cevap vermek durumunda kalacaksınız.

Diyelim eski kitapları karıştırırken, sevdiğiniz bir yazarın, bir önemli sanat, siyaset, bilim adamının kütüphanesinden çıkan bir kitaba rastladınız, o kitabın bir sonraki durağı sizin kütüphaneniz olsa fena mı

olur? Adı soyadı yazılı, kaşesi yahut mührü basılı o kişi de sizin kütüphanenizde misafirmiş hissine kapılmak, kütüphanenizi zenginleştirdiği gibi sizi de zenginleştirecektir.

Özel baskı, numaralı, sınırlı sayıda basılan bir kitaba sahip olmak, kitap bin adet basılmışsa Türkiye’de yalnız bin kişide olan bir kitap var bende duygusunu yaşamak az şey midir? Dahası özellikle her yazma eserin biricik olduğu düşünüldüğünde kütüphanenizde yazmalar bulunması bu biriciklik hazzını size daha fazla yaşatacaktır.

Mustafa Kutlu’nun desenlerini havi bir kitap da mutlaka aynı yakınlıkla size göz kırpacak, bu yazar kitapları çok seviyor, beni de sevdiğinin yanına alsa, diye iç geçirecektir. Hatırını mı kıracaksınız?

Üzerinde Osmanlı arması olan yahut erken Cumhuriyet Dönemi “ay yıldız” işlemeli bir kitabı, içeriği ne olursa olsun cildi için kütüphanenize taşımak, cilt güzeli kitaplar rafına yerleştirmek hangi sevinçle kıyaslanabilir.

Bir zamanlar niye okudum diye üzüldüğünüz, ayırdığınız zamanı kayıp olarak gördüğünüz bir kitaptaki bir bilgi kırıntısına ihtiyaç duyduğunuzda yahut kitapları tasfiye ederken keşke bunu ayırsaydım diye hayıflandığınız, gidip o kitabı tekrar aldığınız olmuştur.

Külliyatını okuduğunuz, bazı kitaplarını tekrar tekrar

okuduğunuz yazarınızın müstear isimle yazdığı bir kitabı keşfetmek, onu alıp okuyarak raflardaki gerçek ismi yanına yerleştirmek yabana atılacak haz mıdır?

Her kitap yeni bir kitaplara açılır, yeni kitapları çağırır. Dipnotlara, dizinlere, kaynakçaya bakmak, oradan okunması gereken kitapları seçmek bir kitap kurdunun başlıca vazifelerindendir. Esasında bir kitap kurdunun kütüphanesi en fazla bu yöntemle ve bu eylemle kütüphane hüviyetini kazanır.

Ne kadar iyi tasnif ederseniz edin, kütüphanenizdeki kitap sayısı on bini aşınca kitaplar arasında kaybolmamak mümkün değildir. Bazen acaba oraya mı koydum, burada mıydı diye bir kitabı bir saat aradığınız olur. Bulamazsınız. Gidip yenisini alır, ilgili yerini okur, onu da kütüphaneye kaldırırken aradığınız kitabın hemen karşınızdaki rafta size müstehzi bir yüzle gülümsediğini görerek hayret edersiniz.

Bazen hurufatı için, kâğıdı için, baskı yeri için, adı için aldığınız kitaplar olur. Bir kitap kurdu nesne olarak da kitabı sevmek zorundadır. O kâğıt, o hurufat, o baskı tipi, basıldığı matbaa, o matbaanın bulunduğu şehir, bu ve buna benzer bilgilerin toplamı, çağrışımları da sizi besleyecektir.

İyi bir kitap kurdu, alanında yetkin sahaflarla boy ölçüşebilecek kitap ve bibliyografya bilgisine sahiptir; bu bilgilere akademide yahut resmî öğrenme mekânlarında rastlamanız mümkün değildir.

Bir kitap kurdunun kitap almasında başlıca sebep bunlar değildir elbette, bir kitap kurdu olarak bu yazıda benim aklıma gelen, bana heyecan verenler bunlar şimdilik. Kütüphanenizdeki kitaplara bir bakın, hangisini hangi saikle aldınız, ben de merak ettim. Bir kütüphaneniz yoksa başınızı öne eğin de bari mahcupluğun fazileti sizde kalsın.

İMGENİN GÖR DEDİĞİ

■ Safiye GÖLBAŞI

İmgeyi anlatmanın güçlüğüyle imgenin cazibesi aynı yerden kaynak buluyor olsa gerek: Zıtlığı kucaklayan çok anlamlılıktan. İmgenin lügat manası “hayal, zihinde tasarlanan şey” demek. Peki, pratikte öyle mi? Tam olarak değil. Yedeğinde hem somut hem soyut ifadenin imkânları var imgenin. Manevra kabiliyeti bu sebepten yüksek, uyandırdığı çağrışımlar özgün ve her daim etkileyici. İmge, bir benzetiş, manayı maddeye bürürken maddeye mana giydirme işi. En geriye doğru bir hatırlayış belki de.

Sevmek nasıl vücut bulmuştu ilk yaratılıştaki, ihanet nasıldı, ya hasret çekmek? Kırılmak neydi, yanılığa neye benziyordu? Aramızdan birileri hatırlayacak bunları, onlara sanatçı diyeceğiz. Rüyalarımızı dürtcek buldukları imgeler, uyanacağız. Bir imgeyle karşılaştığımızda artık soyut âlem ile somut âlemi bir araya getiren bir üçüncü âlemdeyizdir çünkü.

Bir de imza ciheti var imgenin. Sevdiğinin adını mih gibi aklında tutunca unutamamak eylemi, unutamamanın verdiği acı mihla birlikte şairin imzası olur o dakika. Yalnızca o şairin, o yazarın, o yönetmenin velhasıl sadece o sanatçının aklına gelen bir benzetme, o mananın bir tek onda uyandırdığı o maddi form sanatçısıyla özdeşleşir.

Sanatçının ilgisini çeken yahut muhatap olduğu nesnelerin, görüntülerin izleri; hayalleri, rüyaları, mana âleminin genişliği ve mahiyeti de bulunduğu o imgenin içinde gizlidir aynı zamanda. Sanatçı için eşsiz bir boy aynasıdır imge. Aynaya yansıyan, hem sanatçının bizatihi kendisidir hem kesinlikle o değil.

Biz aynaya bakaduralım, bu arada şair, meçhule giden sessiz bir gemiyi gösteriyordur bize, anlarız ne dediğini, inanırız o gemiye ama bu limandan sesli ya da sessiz bir gemi kalkmıyordur ki, zaten baktığımız yer de bir liman değildir, bunu da biliriz.

GURBETTE CAMİYE KAVUŞMAK

■ Zeynep YAMAN

Bir pazar sabahı gri gökyüzüne eşlik eden kilise çanları, boş sokaklar, karga sesleri, bazen yağmur ama daima soğuk bir hava, burası Almanya. İnsan olarak doğmanın, Müslüman olmanın, öyle kalmaya yetmediği, büyük mücadeleler ve fedakârlıklar istediği coğrafyalardan sadece bir tanesi. Vatanımızdan uzakta gurbet diyarında kendimizden, yani özümüzden ve dinimizden uzaklaşmadan, bizden sonra gelecek olan ve belki bizim gibi bu topraklara kök salacak, buraları kendilerine mesken edecek nesiller için yaşanabilir bir ortam hazırlamaya çalışıyoruz. Elbette bu ortamı sağlayacak olan mekânlardan ilki ve en önemlisi

de Müslümanların birbirinden haberdar olduğu camilerdir. Kolay olmamıştır gurbette camiye kavuşmak, ezan sesiyle buluşmak.

Gurbette camiye kavuşmanın ilk adımlarını biraz geriye sararak anlatmak gerekir. Tarih: 3 Şubat 1965. Yer: Almanya'nın tanınmış büyük şehirlerinden biri olan Köln. Türkiye'den gurbete gelen işçilerin Ramazan Bayramı'nda bayram namazını büyük Köln Katedrali'nde kıldıkları gün. O dönemlerde Almanya'daki Müslüman sayısı Türk işçilerin gelmesiyle gün geçtikçe çoğalırken aynı zamanda onların namaz kılabileceği uygun ortamların olmaması vakit geçtikçe büyük bir sorun hâline gelmişti. Öncelikle küçük daireleri kirayıp bir araya gelecekleri, cemaat

hâlinde namaz kılabilecekleri ortamlar oluşturmuşlardı. Ancak bayram namazı gibi, aynı anda onlarca hatta yüzlerce kişinin namaz kılacağı bir ortamın olmaması sebebiyle Katedral yönetimine başvuruda bulunmuştu bizimkiler. Onlar da meseleyi değerlendirip bayram namazının Köln Katedrali'nde kılınmasına onay vermişlerdi. Almanya'daki Müslümanların kaderi belki de o zamanlarda değişmeye başladı. Gün geçtikçe buraya sadece geçici bir süreliğine değil, daha uzun kalmak için

gelindiği anlaşılabilecekti. Böyle bir durumda Almanya'nın farklı şehirlerinde birbirlerinden habersiz bir şekilde Türkler bir araya gelip cami/ mescit ihtiyaçlarının çözülmesi gerektiğine karar vermişlerdi. Sadece namaz kılmanın haricinde artık bu topraklarda yaşayacak olan aileleri, çocukları hatta torunları, kendi özlerinden ve Türk Müslüman kimliklerinden uzaklaşmasın, değerlerini yitirmesin diye bir yola girmişlerdi. Önce daireler kiralınmış, sonra binalar, bazen fabrikalara benzer yerler ayarlanmıştı zamanla. Daha sonra herkesin imkânının el verdiğince destek olmasıyla geniş arsalar alınmıştı. Bu arsaların üzerinde Türklerin alın teriyle kendi elleriyle inşa ettikleri, her köşesine anılarını bıraktıkları camiler yükselmişti. Cami dediğime bakmayın. İlk yapılanların çoğunluğu Türkiye'deki camilerin mimarisine benzemiyor. Bir kubbesi ve minareleri olmuyor mesela. Dışarıdan bakınca normal bir binaya benzese de içeri girdiğiniz andan itibaren bulunduğunuz yerden alıp sizi bambaşka bir dünyaya götürüyor. Zaman geçtikçe, Müslümanların bu topraklardaki varlığı inkâr edilemeyecek bir noktaya geldikçe yeni inşa edilen camilerimizin belli şartlara uydukları takdirde kubbeleri ve minareleriyle yani aklımızdaki cami resmine benzeyen camiler yapılmaya başlandı.

Biz, aklımızdaki cami resmine benzemeyen binalarda bir araya geldik yıllarca. Oralarda cemaat olduk, birlik ve

Günümüzde Türkiye'deki camilerin mimarisine benzer şekilde inşa edilen camilerimizin sayısı arttıkça, cemaatler çoğalıp bir araya geldikçe büyük fedakârlıklarla buraları inşa eden büyüklerimizin ektiği tohumların filizlendiğine, büyüüp meyve verdiklerine şahit oluyoruz.

beraberliği öğrendik. Bazen mekâna anlam verenin, insanın niyeti, çabası ve ona verdiği değerle gizli olduğunu gördük. Dış kubbesi olmayan camilerin kubbe desenli çatıları altında toplandık. Bir minareden yükselen ve arşı titreten ezanlarla büyümedik ama camimizin içerisinde ezan okundu mu hepimiz yaptığımız işleri bırakır dikkatle ve saygıyla dinledik. Belki arşı değil ama kalbimizi titretirdi o ezan. Ve camilerimiz sadece namazın kılındığı ve mescit görevi yapan bir yer değil bize mesken, sığınacağımız ve iki kültür arasında sıkışıp kalan bir nesli kurtaran bir liman oldu.

Bizim camimiz de ilk inşa edildiğinde sade ve büyük bir binaymış. Ne camiye anımsatan bir kubbesi ne de bir minaresi varmış. Bir minare eklemek istemiş, uzun bir süre bunun

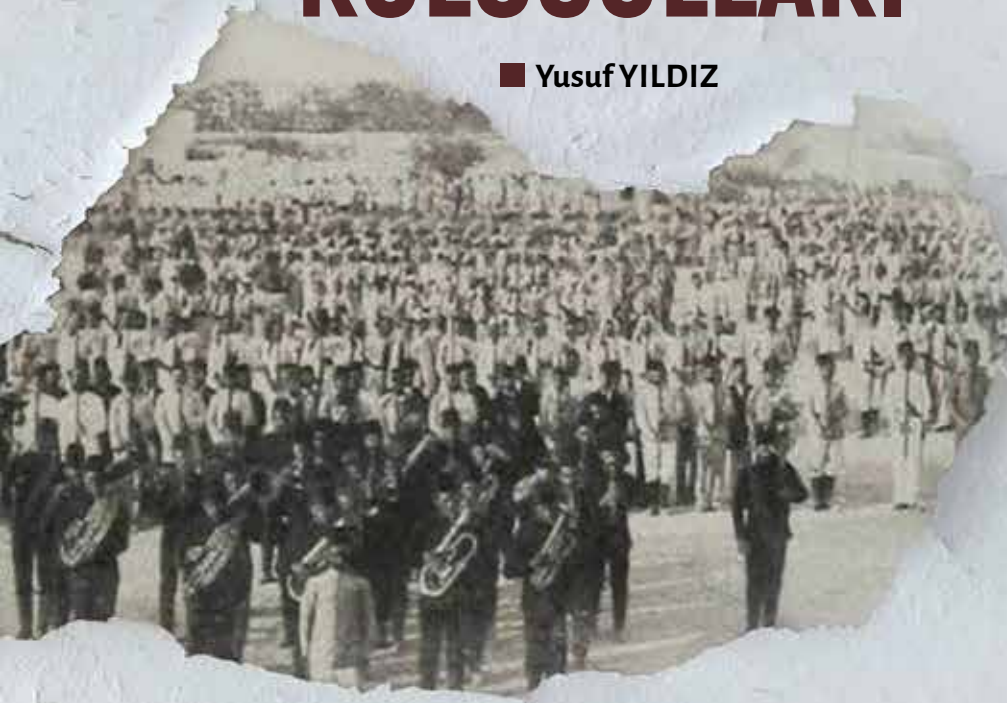
için mücadele vermişlerdi. Nihayetinde verilen bir onayla camimize bir minare inşa edilmişti. Özel bir programla açılış yapılmış, hepimiz çok heyecanlanmıştık. Minaremiz ne Türkiye'deki minareler gibi yüksekti ne de yeri ve göğü ezanımızla inletebiliyordu. Garip kalmıştı o da gurbet topraklarında, aynı bizim gibi. Ama varlığı, ilk gününden bu yana her gördüğümüzde, gölgesinde bulunduğumuzda bizi heyecanlandırırdı ve öyle de devam ediyor. 2020 yılının nisan ayında, ramazanda bir ilke şahit olduk. Camilerimizde okunan ezanların sesi dışa aktarıldı. Almanya sokaklarında ezan-ı Muhammedîye yükseldi. Ne de güzel gelmişti o sene ramazan, yıllarca mahrum kaldığımız ne güzel bir hediye getirmişti bize.

Günümüzde Türkiye'deki camilerin mimarisine benzer şekilde inşa edilen camilerimizin sayısı arttıkça, cemaatler çoğalıp bir araya geldikçe, gençler camiye bir buluşma noktası olarak gördükçe ve cami bahçeleri, mescitler çocukların sesleriyle şenlendikçe, yıllar önce büyük fedakârlıklarla buraları inşa eden büyüklerimizin ektiği tohumların filizlendiğine, büyüüp meyve verdiklerine şahit oluyoruz.

Gurbette Müslüman olmak, minarelerden yükselen ezana, dalgalanan al bayrağa hasret kalmaktır. Gurbette Müslüman olmak, gündelik hayatta örnek bir Müslüman olarak yaşayıp her hâl ve hareketiyle tebliğ yapmak, insanlara İslam'ın güzelliğini göstermektir.

KUZEY AFRİKA'DA UNUTULAN TÜRKLER: KULOĞULLARI

■ Yusuf YILDIZ

Orta Asya bozkırlarından (Ural-Altay Dağları eteklerinden) hareketle hemen hemen tüm dünyaya yayılan bir kavmin tarihidir, Türk tarihi. Doğu Asya'dan başlayıp Avrupa'ya oradan Afrika'ya uzanan, Hunlarla başlayıp Göktürk Devleti'yle devam eden, Selçuklu Devleti'yle boy verip Osmanlı Devleti'yle zirveye çıkan bir devlet geleneğinin kurucu aklının tarihidir. Bu nedenle olsa gerek bu coğrafyada nereye bakılsa muhakkak bir işarete rastlanacaktır. Bu uzun soluklu tarih yürüyüşünde Hazarlar,

Macarlar gibi karşımıza din değiştiren, farklı milletlerle karışıp kaynaşan devletleri de okuyoruz. Kuloğullarını da kısmen bu perspektiften incelemek isabetli olacaktır.

Kuloğulları Kimdir, Nerede Yaşadılar?

Trablusgarp (Libya), Tunus ve Cezayir yani kısaca "Garp Ocakları"ndaki Türk nüfusu, iktisadi ve ekonomik nedenlerle taşınması zor ve ağır yükler getiren Anadolu'dan yapılan asker sevkياتından dolayı çoğalmaktaydı. Fakat bundan daha ziyade buralara sevk edilen yeniçerilerin yerli kadınlarla evliliklerinden doğan çocuklarla

artmaktaydı. Askerler yeniçeri olarak kaldıkları müddetçe evlenme imkânı bulamayanlar, kışlalardaki vazifelerini terk edip evlenebilme hakkına sahiptiler.

Akraba oldukları saygın ailelerle kurdukları evlilik bağları sayesinde toplumdaki konumları genişlediği gibi iki toplum arasında Kuloğulları denilen yeni bir sınıf da ortaya çıkmış oldu.

Osmanlı askerî teşkilatında genel itibarıyla "yeniçeri, kapıkulu askerlerinin oğulları" anlamına gelen "kuloğlu" ifadesi, Kuzey Afrika'daki Garp Ocakları bölgesinde yerleşen Türklerin Arap, Berberî ve Endülüs asıllı Müslüman kadınlarla olan evliliklerinden doğan çocukları için kullanılmıştır.

Kuzey Afrika bölgesine Anadolu'nun değişik bölgelerinden, daha ziyade Antalya, Muğla, Aydın, İzmir gibi batı şehirlerindeki Türk asıllı gençler seçilip sevk ediliyordu. Tercih edilen bu askerler, genel itibarıyla kısa süreliğine değil uzun süre hatta ömür boyu kalmak üzere yola çıkıyordu. Bu bölgeye vazife doğrultusunda gelip hayatının geri kalanını burada geçirmek üzere kalan askerler genellikle Arap ve Berberî kökenli kadınlarla evleniyorlardı. Böylelikle Kuzey Afrika eyaletlerinde bu evliliklerden doğan çocuklara da "Kuloğlu" denildi. Bu evliliklerin devamlılığı sayesinde bu bölgede "Kuloğlu" yaygın bir kullanım hâlini aldı. Bu süreç 16. yüzyıldan başlayıp 20. yüzyıla kadar devam etti.

Ahali-i Sadıka

16. yüzyıl itibarıyla Anadolu'dan Carp Ocaklarına yerleşen bu Türk soylu insanlar, daha ziyade yerli gelenek ve âdetler üzerine yaşamayı tercih ettiler. Tabii ki Anadolu'da hüküm sahibi Osmanlı Devleti'ne bağlılıkları devam etti fakat evlendikleri kadınların yaşam şartlarını, âdet ve geleneklerini de göz ardı etmediler. Bunu yaparken de kendilerini o bölgeye gönderen devletlerine yani Osmanlı Devleti'ne de bağlılıklarını ihmal etmediler.

Kuloğulları bu süreçte farklı fikir ve faaliyetlere tevessül etmeyip Osmanlı Devleti'ne bağlı, menfaatlerini ve çıkarlarını gözeten bir ahali olarak varlığını devam ettirdiler. Bulundukları mahallerde Osmanlı Devleti'ne en bağlı toplum olarak kaldılar ve kendi ifadeleriyle Kuzey Afrika'da "ahali-i sadıka" vasfını hak etmişlerdi.

Bu sadakatleri kendilerine uygulanan muafiyetler ortadan kalkınca da devam etti. Şöyle ki yerliler ve Endülüslüler Maliki mezhebine bağlıydı. Türkler ve Kuloğulları Hanefi mezhebine bağlı olup ayrı müftüleri ve şeri mahkemeleri vardı. Kuloğulları askerî, idari ve dinî alanlardaki görevleri sayesinde çeşitli imtiyazlara sahiptiler. Aradan geçen zamanla vergi muafiyetleri kaldırıldı. Bu muafiyet ortadan kaldırılınca onlar için de yerlilere uygulanan kurallar geçerli oldu. Bu süreç yaşanırken de sadakatlerini muhafaza etmeyi başarmışlardı.

Kuloğulları Ne Gibi Görevlerde Bulunuyordu?

Kuloğullarının eyaletlerdeki

konumları, yerine getirmekle mükellef oldukları sorumluluk ve görevleri çeşitlilik gösteriyordu. Kaynaklarda ekseriyetle Kuloğullarının askerî görevleri dışındaki yükümlülüklerine dikkat çekilir. Tunus ve Cezayir eyaletlerinde Cezayir'den daha farklı olarak idari yapı içerisinde mühim vazifelere gelebiliyorlardı. Bazı Kuloğlu aileleri üstlendikleri bu vazifelerini uzun yıllar devam ettirmeyi başarmışlardı.

Eyaletlerdeki askerî vazifeler genel itibarıyla kalelerin muhafazası, denizcilik hizmetini üstlenme ve memleketin iç asayişini sağlama gibi üç bölüme ayrılıyordu. Kuloğulları da bu vazifeler içerisinde daha çok iç asayiş sağlama ve koruma vazifesinde görevlendiriliyorlardı.

Kuloğulları, bulundukları eyaletteki bağlı oldukları baş ağanın emrinde "zaptiye" ve "tahsildarlık" görevlerini yerine getiriyorlar, yaptıkları tahsildarlık vazifesi karşılığında vergiden muaf tutuluyorlardı.

Kuloğulları, düzenli askerî birlikler içerisinde yer almıyorlardı. Özellikle eyaletin asayiş ve emniyetini sağlamak gibi önemli bir görevle vazifelendiriliyorlardı. Tarihi süreç içerisinde bölge arazisinden ve denizden istifade etme konusunda muazzam bir tecrübe kazandılar. Bu sayede farklı geçim alanları ve kanalları oluşturmaya başladılar. 17. yüzyıl itibarıyla eyaletlerin zenginleşmesi üzerine ziraat ve ticaretle de iştigal etmeye başladılar. Bu süre zarfında da artan gelirler sayesinde ibadet

yerleri ve eğitim müesseseleri gibi önemli yapılar inşa ettiler.

Cezayir'de bulunan Kuloğulları, başlangıçtan itibaren eyalet tarafından maaşa bağlanmışlardır. Öyle ki eyaletin idaresini ele geçirecekleri endişesiyle merkezden uzaklaştırılmaları bile eski haklarını kaybetmelerine neden olmadı. Aksine maaş almaya devam ettiler. Tam da bu sırada Yahudi tüccarlara iş çıkmış oldu. Kuloğullarının maaşlarını almak için dahi olsa eyalet merkezine gelmeleri istenmiyordu. Bunun için Yahudi sarrafların aracılık yapmasına izin verildi. Yahudi tüccarlar, defterdarlıktan ödemeyi tahsil edip Kuloğullarına ödemeyi yapıyordu. Bu durum ne yazık ki Fransızların Cezayir'i işgaline kadar (1830-1847) devam etti.

Kuloğulları Bugün Nerede Yaşıyorlar?

Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki hâkimiyetinden bugüne kalan yapıların yanı sıra belki de en önemli mirası Kuloğullarıdır. Tarih sahnesine çıktıkları dönemdeki bağ ve bağlılık bugün ne yazık ki unutulmuş durumdadır. Türk soylu bilinen Kuloğulları maalesef bugün Türkçe konuşmamaktadır.

Kuloğulları, özellikle bugünkü Libya toprakları içerisinde yoğun bir biçimde bulunmaktadır. Rakamlar resmî olmamakla birlikte bugün 300 bin ila 700 bin civarında Kuloğlu Türklerinin olduğu öngörülmüyor. Fakat ne yazık ki bugün Libya'da Arapça, Berberice, İtalyanca konuşulmakta fakat Türkçe konuşulmamaktadır.

Dua Çiçeği

Dua çiçeği (calathea), marantaceae familyasına ait çiçekli bitkilerin bir cinsidir. Tropikal Amerika'ya özgü olan türlerin çoğu, dekoratif yaprakları ve bazı türlerde ise renkli çiçek salkımları nedeniyle saksı bitkileri olarak oldukça fazla tercih edilirler. Birbirinden güzel yaprak ve formlar içeren yaklaşık 60 türü vardır.

Dua çiçeklerinin yaprakları genellikle pembe, turuncu, kırmızı ve beyaz gibi parlak renklerle alacalıdır. Yaprakların alt tarafı genellikle mor renktedir. Gece boyunca yapraklar kıvrılır. Bitki, ismini de yaşadığı bu fiziksel değişimden alır. Güneşin batması ve gecenin gelmesiyle beraber dua eden bir kişinin ellerini andıran bir görünüme bürünür. Sabah, yapraklar güneşi aramak için açılır. Nyctinasty olarak bilinen bu durum, bitkinin gövde ve yaprak arasında sahip olduğu küçük bir eklem sayesinde mümkün olur. Bitki; yaz aylarında sarı, mor, beyaz renklerde çiçek açar. Dua çiçekleri, genellikle çiçeklerinden ziyade çok çekici olan egzotik yaprakları için yetiştirilir.

Toprak İsteği

Dua çiçekleri, toprağın kalitesine son derece duyarlıdır, toprak koşullarındaki değişikliklere anında tepki verirler. İyi drene edilmiş, havalandırılmış ve tınlı (kil,kum,silt karışımı) bir toprak isterler. Bir kısım tınlı toprağın bir kısım kaliteli torfla karıştırılması, karışıma bir miktar (%10 oranında) tarımsal zeolit eklenmesi bitkinize son derece verimli bir gelişme ortamı oluşturacaktır. Yaprakların sararması ve kıvrılması, toprakta bir sorun olduğunu gösterir.

Sulama

Bu bitkiler her zaman nemli fakat iyi drene olabilen toprak isterler, toprağın tamamen kurumasına izin vermemek, yaprakları arada bir nemlendirmek dua çiçeği yetiştirmenin püf noktasıdır. Bu nedenle, toprağın nemini takip etmeniz bitkinin sağlıklı gelişimi için önemlidir. Dua çiçeğinizin suya ihtiyacı olup olmadığını belirlemek için klasik parmak yöntemini kullanabilirsiniz. Büyüme mevsimi boyunca toprağı nemli bırakmak önemlidir. Dua çiçeğinin bulunduğu ortamdaki ışık seviyeleri, sıcaklık ve nem, sulama miktarını etkiler. Bununla birlikte, sulama için en iyi yöntem toprak yüzeyinin bir iki cm altındaki kuru topraktır.

Dua çiçeği, sulama suyundaki florüre ve kirece duyarlıdır. Toprakta ve yapraklarda oda sıcaklığında içme suyu veya dinlenmiş su kullanılmalıdır. Çok fazla su; bitkinin yapraklarında uç kuruması, kıvrılma, sararma, mantar hastalıkları ve kök çürümesine neden olabilir.

Işık İsteği

Aydınlık ve bol ışık alan mutfakları, yüksek nem seviyelerinden de faydalanabileceğinden bitkinize yer seçimi açısından alternatif düşünebilirsiniz. Dua çiçekleri, tropikal yağmur ormanlarının zeminlerinde yaşayan bitkiler olduklarından yarı gölge, dolaylı ışık alan, nemli ortamları sağladığımızda sağlıklı bir şekilde gelişerek bizleri mutlu edeceklerdir. Onları diğer tropikal bitkilerin yanına yerleştirebilirsiniz. Böylece oluşturacağınız bitki grubu nem seviyesini artırarak koruyacaktır. Bir nevi yağmur ormanını taklit ederek dua çiçeğinize istediği ortamı sağlamış olacaksınız. Şayet grup yapabileceğiniz başka bitkileriniz yoksa dua çiçeğinizi bir çakıl tepsisinin üzerine oturtup gerekli olan nemli ortamı ona sunabilirsiniz. Çakıl, suyun saksı toprağına ulaşmasına engel olmak için kullanılan dekoratif bir malzemedir, çakıl tabakasını kaplayacak kadar biraz su döküp ardından bitkinizi üstüne yerleştirebilirsiniz. Çakıl tepsisindeki su doğal olarak buharlaştığında bitkiniz gelen tüm nemi emecektir.

Bitkiyi yaz aylarında açık havada balkonda veya bahçede de tutabilirsiniz ancak gün boyunca direkt güneş almadığından ve gölgeli bir alanda olduğundan emin olun. Uzun süreli güneş ışığına maruz kalması, yaprak yanması riskini artırır ve yapraklarda kahverengi leke oluşumuna neden olur.

Bitkinizi yetiştirmek için en uygun sıcaklık 16° C ile 27° C arasındadır. Bu aralığın altındaki veya üzerindeki herhangi bir sıcaklık, dua çiçeğinizin sağlıklı büyümesini zorlaştırabilir.

Gübreleme

Dua çiçekleri, ilkbahar ve yaz gibi hızlı büyüdüğü aylarda yılda bir veya iki kez gübrelemeye ihtiyaç duyar. Güçlü bir büyüme için ayda bir veya iki kez sıvı gübre kullanın. Kış aylarında büyüme yavaşladığı için gübrelemeye ihtiyaç duymaz. Toprağı tuz vb. kimyasal birikimden korumak için granül yerine sıvı gübre kullanın.

Budama

Dua çiçeklerinin sanat eseri muhteşem yapraklarına dokunmamak en iyisidir. Ancak zararlılar, hastalıklar, yaşlı ve sararmış yapraklar budanmasını gerektirecektir.

Bir makas veya bıçak kullanarak yaprağı tabandan keserek budama yapın. Budama için en iyi zaman, bitkinin, yaprakları ve yaraları daha hızlı iyileştirebildiği ilkbahar veya yaz başıdır.

Bununla birlikte budama, bitkinin formunu düzeltmek veya zararlıları, hastalıkları kontrol etmek için yılın herhangi bir zamanında yapılabilir.

Toprak yüzeyinin çok sayıda gövdeyle dolu olup olmadığını kontrol edebilirsiniz, bu da bitkinin büyümek için daha büyük bir alana ihtiyacı olduğunu gösterir. Diğer ev bitkilerinden farklı olarak dua çiçekleri sadece köklerinden bölünerek çoğaltılabilir. Bunu yapmak için bitkinizin yeterli olgunluğa gelmesini yani saksı içinde çok sayıda kuvvetli gövdelerin oluşmasını beklemek gerekir.

Her ne kadar haşerelere karşı yüksek direnç gösterse de nem oranındaki değişiklik, diğer komşu bitkiden bulaşma vs. sebeplerle unlu bit, örümcek akarları, beyazsinek veya yeşil bitlerle karşılaştığınızda en güzel doğal çözüm tespih ağacından elde edilen "neem yağı" kullanmaktır.

Dua çiçekleri; çocuklar, bebekler ve evcil hayvanlar için toksik değildir.

ÂLİM KADINLARIN ÖNCÜSÜ

Hız. Aışe

■ Betül ALTUN ERİNCİK
Başvaiz

Kur'an'ı, farzları, haram ve helali, fıkhi, şii, tıbbi, Arap tarihini ve nesep bilgisini Aişe'den daha iyi bilen bir kimseyi görmedim.”

Urve bin Zübeyr bin Avvam

Ümmü'l-müminin
Aişe binti Ebubekr-i
Sıddık el-Kureşîyye...
Fahr-i Kâinat'a en
yakın arkadaş, hicrette yoldaş,
mağarada sırdaş olan Sıddık'ın
kızı Sıddîka...

Genç yaşta eş olan, sırdaş olan
Resul-i Ekrem Hz. Muhammed
Mustafa'ya...

Vahiy meleğinin hanesine
misafir olduğu, selam verdiği,
selam aldığı kutlu kadın, iffet
ve namusu Kur'an ile tescil ve
tebcil olunan Müberra...

Çok sevilendir Aişe...

“Haliletü Resûlüllah”tır, Ali
Kerremallah'ın ifadesiyle...

“Habibetü Habibullah”tır,
büyük tabi âlimi Mesruk'un,
kendisinden rivayet ettiği
hadislerin senedinde andığı
şekliyle...

“Al yanaklı Hümeýra”dır,
sevgili olan Allah'ın
sevgilisine...

İsmi ilk sırada anılandır daima
Resul-i Ekrem'e (s.a.s.) en çok
sevdiği kişi sorulduğunda
(Buhari, *Fedâilü's-Sahâbe*, 5;
Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 8).
Komutanı olduğu seriyyenin
galibiyetle dönmesinden
cesaretle Amr b. As “Ya
Rasûlallah! En çok sevdiğin
kimdir?” diye sorduğunda
Server-i Âlem tarafından ismi
zikredilendir Aişe.

Vahyin canlı şahididir Aişe...

Hep sevgilinin yanında olan,
vahyin inişine ve sünneti
seniyyeye her an şahit
olandır. Efendimiz tarafından
eşlerinden yalnızca onunla
birlikteyken kendisine vahiy
geldiği tasrih edilendir. Kur'anı
Kerim'in en uzun sureleri Sure-i
Bakara ve Nisâ, odasında
indirilendir.

Peygamber eşinin hastalıkta,
sağlıkta, seferde, barışta,
mutluluk ve hüznündeki tüm
hâllerine şahitlik edendir.
Kâh sefere çıkandır İslam
ordularının komutanı
Peygamber ile kâh hasta
bakıcılık yapandır Uhud'da,
Hudeybiye'de, Hayber'de.
Bazen de sevgili eşinin
omuzlarına yaslanarak
gösterisini izleyendir, Habeşli
kılıç kalkan ekibinin. Bazen de
Medine'nin badiyelerinde koşu
yarışı yapandır oyun arkadaşı
Nebi'yle. İslam tarihinin
dönüm noktalarından biri olan
Mekke'nin fethinde seferin
cihetinin paylaşıldığı tek kişidir
Ümmü'l-müminin Aişe...

Varlığı ve konuşmasıyla
Resûlüllah'ın gönlünü
şenlendirendir. Vahyin
ağırlığının verdiği ruh hâinden
sıyrılıp tekrar dönebilmek
için dünyaya, Allah'ın sevgili
elçisinin “Konuş benimle
ey Aişe!” diye seslendiğidir.
Allah Resulü'nün bir arada
bulunmaktan, sohbet

etmekten, davetlere birlikte
iştirak etmekten, sormaktan
bıkmadığı sorularına cevap
vermekten hoşnut olduğu
kişidir (Müslim, Eşribe, 139).

İffetinin şahidi, masumiyetinin
kefili Yüce Allah olan afifedir
Aişe...

Eşiyle katıldığı bir sefer
dönüşünde düşürdüğü
gerdanlık yüzünden en ağır
iftiraya uğrayandır. Tıpkı
babasının gözünde diğer
kardeşlerinden daha kıymetli
ve sevgili olduğu gerekçesiyle
bir tuzağa kurban giden Hz.
Yusuf gibi münafıkların yalan
ve iftiralarına kanarak zayıf
imanlı müminler tarafından
atılandır fitne kuyusuna.
Kendisi, eşi ve Müslümanlar
için zorlu geçen bir sürecin
sonunda inen Kur'an ayetleriyle
iffeti, Cenab-ı Hak tarafından
ilan edilendir (Nûr, 24/11-21).
Masumiyetini ispata şahit
bulamazken dünya üstünde,
şahitlik arşın sahibinden
gelendir. “Beraatimi Allah
indirdi. Hamt ve şükrü ancak
ona yaparım.” diyendir hakkını
koruyan Rabbine şükürle
(Buhari, Şehâdât, 15). Kendisini
fazlasıyla üzüp zor duruma
düşürse de şahsı vesilesiyle
on ayetin birden inmesini
hayatının en şerefli hadisesi
kabul edendir.

İslami ilimlerin neredeyse
tüm alanlarında tebarüz etmiş
bir âlim, muhaddis, müfessir,

müctehid ve bir hukuk insanıdır...

Fesahat ve belagatıyla ünlü bir hatip, tarihe ve Arap edebiyatına vâkıf bir entelektüeldir. Vahyin nüzulüne şahit olması, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) her an yanında olması, şiir ve edebiyatta yetkinliği ile maruf bir kabilenin kızı olması, dokuz yıl boyunca Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yakınında olması, yaşının genç olması, kıvrak bir zekâyâ ve güçlü bir hafızaya sahip olması gibi nedenlerle ilim yolunda emsalsiz bir ilerleme kaydedendir. Kur'an ve sünnetin muhafazası, yorumlanması ve sonraki nesillere aktarılması misyonunu üstlenendir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ve inananların hayatında, sahip olduğu tüm bu yetenek, imkân ve şartlarla. Onun aktardığı ilim olmasa sonraki yüzyılların, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sünnetine, aile hayatına dair pek çok ayrıntıdan mahrum kalacağı kişidir. Ümmetin her bir ferdinin üzerinde hakkı olan bu anlamda.

Müminlerin âlim ve bilge annesidir.

Sayıları yüz bini aşan ashab-ı kiram içerisinde çok hadis rivayetiyle maruf "muksirun" denilen yedi sahabinin dördüncüsüdür, yekûnu 2210'u bulan rivayetiyle. Ebu Hureyre, Abdullah b. Ömer ve Enes b. Malik'ten başka kendisini geçen bir isim olmayandır, hadis ve sünnetin korunması ve gelecek nesillere aktarılması

hususunda. Allah'ın Kitabı'nı, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sünnetini en iyi bilen, anlayan ve aktarandır. "Biz Muhammed ashabi olarak içinden çıkamadığımız bir hadisle karşılaşp onu Aişe'ye sorduğumuzda mutlaka kendisinde konuyla ilgili bir bilgi bulurduk." demiştir Ebu Musa el Eşari bu alandaki yetkinliğine işaretle. Sahabe-i kiramın hadis rivayeti ve fetvaya dair yanlışlarını düzelttiği istidrakleri bir kitap hacmini bulmuş olandır.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ashabi içerisinde çok sayıda fetva vermekle meşhur olan

yedi kişiden birisi ve tek kadın olanıdır. Fetva verdiği bilinen sahabi sayısının yalnızca 130 olduğu düşünüldüğünde hukuk sahasındaki konumu ve katkısının büyüklüğü ayan olandır.

Bir mekteptir Aişe...

Hatemü'l enbiya'nın en mümtaz öğrencisi olduğu gibi sahabe ve tabiin neslinin en önde gelen muallimesidir. Peygamber Efendimizden aldığı ilmi, gelecek nesillere ulaştıran bir köprüdür. Coşkun bir ırmaktır Hz. Peygamber'in (s.a.s.) asrından günümüze değin çağlayarak akan; hiç

bitmeyen merakı, ilme iştiağı, heyecanı, keskin zekâsı, güçlü hafızası ve derin kavrayışı ile. İslami ilimlerdeki tartışmasız üstünlük ve yetkinliğinin yanı sıra, yetiştirdiği kadın talebelerle âlim kadınlara öncü olandır. Peygamber Efendimizin vefatından sonra yarım yüzyıl kadar daha yaşayan, evi yetim ve öksüz genç kızların himaye edilip eğitildiği, talebelerle soru sormaya gelenlerle dolup taşandır.

Uzun yıllar devam eden eğitim öğretim faaliyetleriyle Medine Ekolü'nün kurulmasına katkı sağlayandır, hadis ve hukuk alanında âlime Aîşe. Ebu Musa el-Eşari, Amr b. As, Ebu Hureyre, Zeyd b. Halid el-Cüheni gibi büyük sahabilere; Alkame, İkrime, İbrahim en-Nehha, Tavs, Ata b. Yesar, Ebu Vail gibi tabiun neslinin ileri gelenlerinin de arasında olduğu iki yüzün üzerinde talebeye ilim öğretendir. Tabiun neslinin zühdü ile meşhur âlimi Hasan-ı Basri'nin annesi Hayre'ye, hadiste isnadı soran ilk muhaddis olan Muhammed b. Mesleme'nin kız kardeşi Hafsa'ya, hicri 1. asrın en önemli kadın sufilerinden, fakih, muhaddis, zahit Muaze el-Adeviyye'ye, ilk defa hadisleri bir kitap hâlinde bir araya getiren hadis tarihinin önemli ismi Zühri'nin hocası olan 'ilim denizi' muhaddis, mufakkih Amre binti Abdurrahman'a ve daha nice önemli isme hocalık yapandır.

Onun açtığı yolda yürüyen İslam kadınları, okumuş yazmış, hüküm ve fetva

Vahyin canlı şahididir Aîşe...
Vahyin inişine ve sünneti seniyyeye her an şahit olandır.
Efendimiz tarafından eşlerinden yalnızca onunla birlikteyken kendisine vahiy geldiği tasrih edilendir. Kur'anı Kerim'in en uzun sureleri Sure-i Bakara ve Nisâ, odasında indirilendir.

vermiş, ilim öğrenmek için bir şehirden diğerine binlerce kilometre yol katetmiş ve Mescid-i Aksa'da, Şam Emeviyye Camii'nde, Mescid-i Nebevi'de, Resûlullah'ın (s.a.s.) kabri başında kurulan ilim meclislerinde, kürsü sahibi âlimler olarak binlerce talebe yetiştirmişlerdir tarih boyunca.

Kabir yoldaşıdır Efendiler Efendisi'ne Aîşe...

Dizlerinde son bulandır hayat yolculuğu Resulün. Mübarek başını Hz. Aîşe'nin sinesine yaslamıştı Nebiyy-i Ekrem, Refik-i Âla'ya ulaşan son yolculuğunda. Birlikte yaşadıkları bu odaya defnolundu fâni bedeni. Kabir arkadaşı, türbedarı oldu Nebi'nin. Aîşe, kabri şerif ile beraber yaşamaya devam etti

aynı odada, Hz. Ebubekir'in ardından Hz. Ömer de defnedilinceye kadar Resul-ü Kibriya'nın yanına. Efendimizi ziyaret için hanesine sığıyoruz annemizin on dört asırdır hacca ve umreye giden evlatları, yüz binler, milyonlar hâlinde.

Geceleri namaz kılan, günlerinin çoğunu oruçla geçirendir Hz. Aîşe. Kanaatkâr, mütevazı, aynı zamanda vakur ve Hatemü'l-Enbiya ile yan yana medfun kabri şeriften Hz. Ömer lehine feragat edecek derecede cömert olandır. Öksüz ve fakir çocukları himayesine alan, onların terbiye ve eğitimine dikkat edip kendilerini evlendirendir. Bir kısmı sonradan ilim ve hadisle meşgul olmuş, sayıları altmışı geçen köle ve cariyesini azat edendir.

Hz. Peygamber'den (s.a.s.) sonra kırk yedi yıl daha yaşayan ve altmış altı yaşında iken hicri 58 yılı ramazan ayının 17. gecesinde, Medine'de darülbekaya irtihal edendir. Kadınların da katıldığı kalabalık bir cemaatin kıldığı cenaze namazının ardından Cennetül Baki'ye defnedilendir Aîşe (r.anha), Hz. Meymune ve Hz. Hatice hariç peygamber hanesinin diğer kadınları ve 10.000 sahabinin yanı başına.

Bir kutlu seferde uğrarsa yolun Semt-i Harameyn'e, Baki'de yatan anneni unutma, ey kari! Ona selam eyle. Ardınca yürüyen âlim kadınları hiç eksik olmanın yeryüzünün, diye niyaz eyle...

ANEMİ

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

Kana rengini veren ve oksijenin hücrelere taşınmasını sağlayan proteine hemoglobin denir. Hemoglobin, kanda kırmızı kan hücreleri (alyuvar) ile taşınır. Vücutta çok az sayıda veya anormal yapıda kırmızı kan hücresi varsa, hemoglobinlerin yapısı anormal veya miktarı düşükse anemi belirtileri ortaya çıkar. Anemi, dünya nüfusunun yaklaşık % 24,8'ini etkiler. Okul öncesi çocuklar en fazla risk altındadır ve bu yaş grubunda dünya genelinde % 47 oranında anemi geliştiği tahmin edilmektedir.

Kırmızı kan hücrelerinin yapısında demir molekülleri içeren ve kompleks bir protein olan hemoglobin bulunur. Hemoglobin molekülleri, akciğerlerden vücudun geri kalan kısmına oksijen taşır. Anemi, kanda yeterince kırmızı kan hücresi bulunmadığında ortaya çıkar. Bazı hastalıklar ve durumlar kırmızı kan hücrelerinin sayısında azalmaya neden olabilir. Kansızlık nedenleri ana başlıklar halinde şu şekilde sıralanabilir:

- Vücutta yeterince kırmızı kan hücresi (alyuvar) üretilmemesi
- Kanama nedeniyle kırmızı kan hücrelerinin kaybında artma
- Kırmızı kan hücrelerinin vücutta normalden daha kısa sürede yok edilmesi

Farklı anemi tiplerinin farklı nedenleri vardır. Anemi tiplerine bağlı nedenlerden bazıları şunlardır:

- **Demir eksikliği anemisi:** Demir eksikliği anemisi en yaygın görülen anemi türüdür. Demir eksikliği anemisi vücutta görülen demir eksikliğidir. Kemik iliğinin kırmızı kan hücrelerinin ihtiyaç duyduğu hemoglobini yapabilmesi için demire ihtiyacı vardır. Yeterli demir olmadan kırmızı kan hücrelerinin üretimi için gereken hemoglobin üretilemez. Bu tip anemi, demir takviyesi almayan birçok hamile kadında ortaya çıkar. Ayrıca, ağır adet kanamaları, mide ülseri ve kanser demir eksikliği anemisine neden olabilir.

- **Vitamin eksikliğine bağlı anemi:** Vücudun yeterince sağlıklı kırmızı kan hücresi üretmek için demir, folat ve B12 vitaminine ihtiyacı vardır. Bu vitaminlerin eksikliğinde, kırmızı kan hücresi üretiminde azalma olabilir. Ancak, diyetle yeterli miktarda B12 alınsa bile vitaminin bağırsaklarda emilmesinde bozukluk olabilir. Bu emilim bozukluğu, pernisiyöz anemi olarak da bilinen B12 vitamin eksikliği anemisine yol açabilir.
- **Kronik hastalık anemisi:** Kanser, HIV/AIDS, romatoid artrit, böbrek hastalığı, crohn hastalığı gibi bazı iltihabi hastalıklar, kırmızı kan hücrelerinin üretimini engelleyebilir.
- **Aplastik anemi:** Kan hücrelerinin üretimi için gerekli olan kök hücrelerin yetersizliği nedeniyle meydana gelen bir kansızlık hastalığıdır. Aplastik anemi, nadir görülen ancak hayatı tehdit eden bir kansızlık türüdür. Aplastik aneminin nedenleri arasında enfeksiyonlar, bazı ilaçlar, otoimmün hastalıklar ve toksik kimyasallara maruz kalma sayılabilir.
- **Kemik iliği hastalığına bağlı anemiler:** Lösemi ve miyelofibroz gibi çeşitli hastalıklar, kemik iliğinde kan hücresi oluşumunu etkileyerek kansızlığa neden olabilir. Bu tip kanserlerin ve kanser benzeri bozuklukların etkileri, hafif olabileceği gibi hayatı tehdit edici de olabilir.

- **Hemolitik anemiler:** Hemolitik anemiler, kırmızı kan hücrelerinin yıkımı üretiminden daha hızlı olduğunda ortaya çıkar. Bazı kan hastalıkları kırmızı kan hücresi yıkımını artırır. Hemolitik anemi kalıtsal olabileceği gibi sonradan da ortaya çıkabilir.
- **Orak hücre anemisi:** Orak hücreli anemi kalıtsal bir hemolitik anemi türüdür. Kırmızı kan hücrelerinin anormal orak şeklinde oluşmasıyla sonuçlanan hatalı bir hemoglobin formundan kaynaklanır. Bu anormal şekilli kan hücreleri vaktinden önce ölür. Bu da kırmızı kan hücrelerinin kronik yetersizliğine neden olur.
- **Kronik kurşun zehirlenmesine bağlı anemi**

Birçok Anemi Tipinde Ortak Olan Semptomlar:

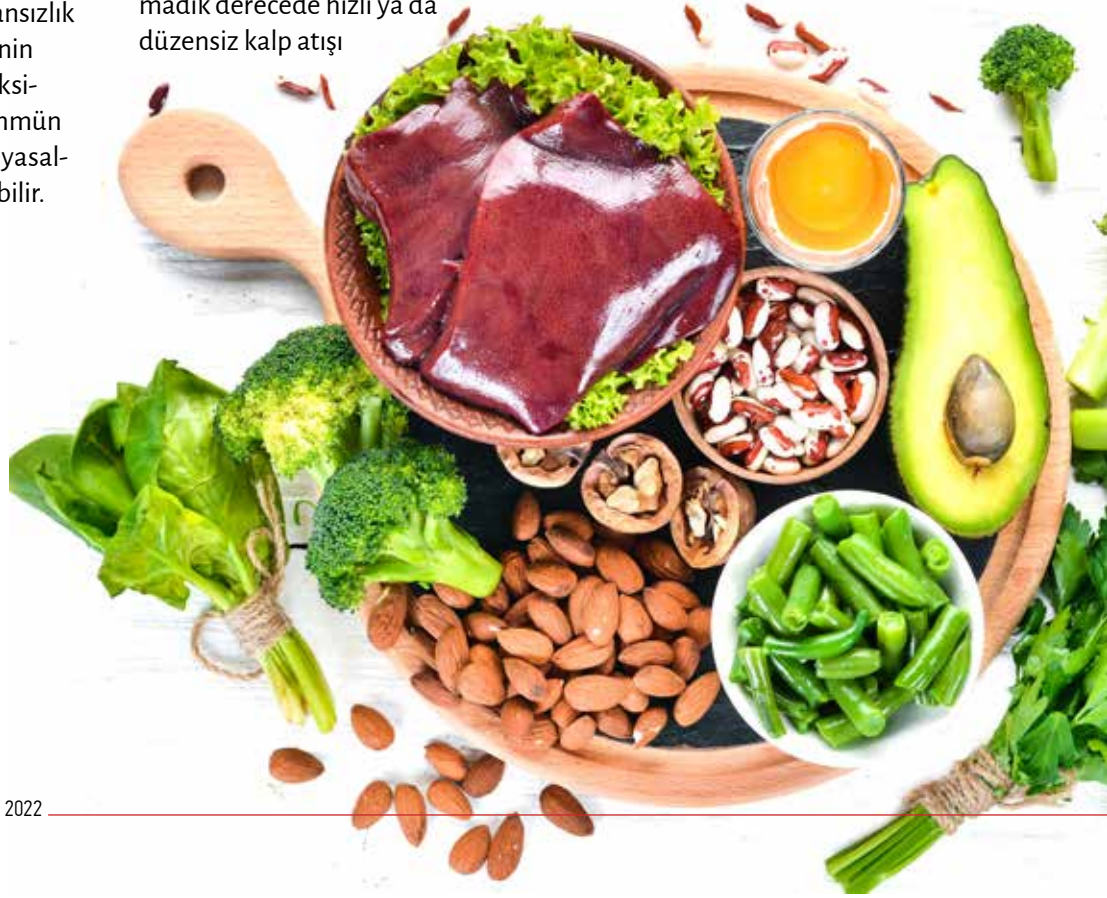
- Kolay yorulma ve enerji kaybı
- Özellikle egzersizle olan alışılmadık derecede hızlı ya da düzensiz kalp atışı

- Nefes darlığı
- Göğüs ağrısı
- Baş ağrısı
- Baş dönmesi
- Ciltte solukluk
- Bacaklarda kramplar
- Uykusuzluk

Bazı anemi türlerinin spesifik semptomları olabilir:

Demir eksikliği anemisi: Kağıt, buz veya toprak gibi garip maddeleri yeme isteği, kaşık tırnak olarak adlandırılan tırnakların yukarı doğru eğrilmesi, ağız köşelerinde çatlaklar

B12 vitamini eksikliği: Ellerde/ ayaklarda karıncalanma ve uyuşukluk, dokunma duyusu kaybı, sendeleyerek yürüme ya da yürümede güçlük, kolları ve bacaklarda sertlik, sakarlık, bunama

Kronik kurşun zehirlenmesine bağlı kansızlık: Diş etlerinde mavi-siyah çizgi, karın ağrısı, kabızlık, kusma

Hemolitik anemi: Sarılık (cilt ve gözlerde sararma), kahverengi veya kırmızı renkli idrar, bacaklarda yaralar, bebeklik döneminde gelişimsel gerilik, safra taşı oluşumuna bağlı belirtiler

Orak hücre anemisi: Yorgunluk, enfeksiyonlara duyarlılık, çocuklarda büyüme ve gelişmede gecikme, özellikle eklemelerde, karın bölgesinde ve uzuvlarda şiddetli ağrı atakları

Aplastik anemi: Ateş, sık enfeksiyonlar ve deri döküntüleri

Folik asit eksikliği anemisi: Sinirlilik, ishal ve pürüzsüz bir dil

Tanı Yöntemleri

Aneminin tipini ve seviyesini öğrenmek için kan testleri istenebilir. Tam kan sayımı testinde hematokrit, hemoglobin değerleri ile birlikte, akyuvarların ve trombositlerin sayısı kontrol edilir.

Eğer tam kan sayımı testi anemi tanısı için yeterli değilse hemoglobin elektroforezi, retikülosit sayımı, serum demiri ve serum ferritin testleri de istenebilir.

Bağırsaklardan kaynaklı bir kanamadan şüpheleniliyorsa dışkıda gizli kan ve kolonoskopi tetkiklerinin yapılması gerekebilir. Kadınlar-
da üreme sistemin-
den kaynaklandığı
düşünülen kanama-
lar için jinekolojik
muayene önerilir.

Kansızlıkta Beslenme Tavsiyeleri

Kırmızı et ve sakatatların kullanımı önemlidir. Mümkünse her gün ortalama 100-120 gr. kadar tüketilmelidir. Vitamin kaybına uğramaması için pişirme şekli de önem taşır. 160 dereceyi geçen fırın ısıları veya 200 dereceye ulaşan yağlı kızartmalar uygun değildir çünkü vitamin kaybettirir. Et ürünlerini tüketirken taze sebzelerden oluşan bir salata tüketilmelidir. Özellikle C vitamini içeren besinler demirin emilimini kolaylaştırır. Yeşil yapraklı sebzelerin de beslenmede bolca yer alması gerekir. Her öğünde sebze bulunması demirin emilimi bakımından önemli olduğu gibi günlük vitamin ihtiyacının karşılanması açısından da gereklidir.

Yumurta, demir bakımından zengindir. Anemisi olan kişilerin her gün bir yumurta tüketmesi gerekir. Yumurta, bir çay bardağı kadar portakal suyuyla iyi bir ikilidir.

Çiğ fındık, ceviz, badem, kaju gibi yağlı tohumlar omega 3-6 gibi iyi yağ asitleri içermesi yanında demir bakımından yine iyi bir kaynaktır. Küçük bir avuç kadar (ortalama 20 gr) her gün yenmelidir. Bunların yanında en iyi alternatif siyah çekirdekli kuru üzumdür. Ölçüsü iki yemek kaşığı dolusu kadar olmalıdır. Birlikte tüketildiklerinde hem lezzetli hem de zengin bir ara öğün olur.

Ekmek seçimlerinde tam buğday tercih edilmelidir. Kepek ekmeği beyaz ekmeğin içerisine kepek eklenmiş şekli olduğundan bağırsakta demir emilimini engelleyebilirler.

Kansızlık Tedavisi

Kansızlık tedavisinde kullanılan yöntemlerin amacı kırmızı kan hücresi sayısının artırılmasıdır. Böylece kanın taşıdığı oksijen miktarı artırılır. Tedavi, aneminin tipine ve nedenine bağlı olarak planlanır.

- **Demir eksikliği anemisi:** Demir takviyeleri veya diyet değişiklikleri. Demir eksikliği kan kaybından kaynaklanıyorsa kanama bulunmalı ve durmalıdır.
- **B12 eksikliğine bağlı anemi:** Tedavi diyet takviyeleri ve B12 enjeksiyonlarını içerir.
- **Talasemi:** Tedavi folik asit takviyesi, dalağın çıkarılması, bazen kan nakli ve kemik iliği naklini içerir.
- **Kronik hastalık anemisi:** Bu anemi tipi, kronik altta yatan ciddi bir durumla ilişkili olabilir. Spesifik bir tedavisi yoktur ve odak, altta yatan durumdur.
- **Aplastik anemi:** Hastaya kan nakli veya kemik iliği nakli yapılır.
- **Orak hücreli anemi:** Tedavide, oksijen desteği, ağrı kesici ilaçlar ve damar içi sıvı takviyesi yapılır. Bazen antibiyotik tedavisi, folik asit takviyeleri ve kan nakli gerekli olabilir.
- **Hemolitik anemiler:** Hastalar kırmızı kan hücresi yıkımını daha kötü hâle getirecek ilaçlardan uzak durmalıdır. Hastaya kırmızı kan hücrelerine saldıran, bağışıklık sistemini baskılayıcı ilaçlar verilir ve enfeksiyonlar tedavi edilir.

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

İşsizlik, tembellik	Abide	Hangi kişi?	Eder	Hayali	Sanayi
Gülhane Hatt-ı Hümayunu	Kur'an cümlesi		İbadet yeri		Mezra
Bir hayvan		Kamer		Ağabey	
Mesaj		Kulluk vazifesi			
		Bir devletin yönetim merkezi			
Bir besin maddesi	İnce, uzun, metal çubuk	Hangi şey	Sıcak ile soğuk arası	Mağara	Vitrin
Geçmiş zaman bildirir	Düşünme bilimi			Kraliçe	
	Antalya'da turistik bir belde			Anadolu Ajansı kısaltması	
Peygamber Efendimizin bir kızının ismi		Hükümdar	Sarp geçit		
		Ses, şan	Bir içecek		Maddi olmayan
Yok etme, giderme	Halk ezgisi				Bilgisiz
Rey	Küçük takım			Bir matematik dalı	
	Asıl, esas	Olumsuz bir ön ek	Tane	Renkli bir taş	
Cennetin isimlerinden biri		Eski dilde su	Bir nota	Olağanüstü hâl kısaltması	
İsimler, adlar		Bildirme, anlatma	Ölüyü gömme	Tutma organımız	
	Baston	Sodyum klorür	Ulaştırma	Seviye	Komşu bir ülke
İplik	Bir binek hayvanı	Bir peygamber ismi		Gelecek	Müsaade
Gökyüzü, gök	Gümüş simgesi	Bir nota			Söz yitimi
Cumhuriyetimizin kurucusu				Ondalık	
			İnanç, güçlü inaniş		
			İlave	Yetersiz	Çizgi
			Baş, ser		Alev
				İz	
				Zemberek	
			Dünya'nın uydusu		Çare
			Yapanı belli olmayan		Eylem
			Mü'minlerin annelerinden birinin adı		

Bulmacanın çözümünü dergi.diyamet.gov.tr adresinde yer alan dergimizin PDF dosyası içinde bulabilirsiniz.

Bazen		Dinin direği olan ibadet		Çok ısınmış olan						
				Güzel koku						
Hac ibadetini yapan kimse										
	Donuk renkli									
Aksesuar										
Dağ kırlangıcı										
	Kedi, köpek yavrusu		Şıkar							
		Nefer		Göreceli	Karışmış olan	Söz		Bir asker sınıfı		Çok fazla söz
					Yaramaz	Araba ışığı				
					Avuç içi					
			Beğenilme, hoşla gitme							Baryum simgesi
		Yokuş					Kapı			
							Endonezya plaka kodu			
	Laedri		Açığa çıkarma Litvanya plaka kodu			Uygun				
						Lityum simgesi				
Geniş					Erzurum'un bir ilçesi					Doğu
Ezilmiş olan										
	Küçük bitkiler			Bir kadın ismi	Bir bağlaç		Tabaka		Tahta oturak	
			Temel içeceğimiz Yassı çelik			Ortopedik destek	Ötörü	Suudi Arabistan plaka kodu İslam'ın ilk şehidi		
	Bir bağlaç				Unsurlar					
Koruyucu	Taharri	Santimetre kısaltması Yüksekçe raf			Hayat arkadaşı Müessese		Eski dilde su Ey, eyâ			Ay'ın ilk evresi, yeni ay
			Akıl hastalıkları ile ilgili tıp alanı						Büyüme, çoğalma	
				Ahilik ocağına mensup kişi	Bir süre adı	Madde olarak verilen yardım				
		Cennet ile cehennem arasındaki yer					Rüzgâr Farsça üç			
						Gök				
Beyaz			Bir tarafa eğme					Kırmızı		

ŞİDDET VE ZİHNİYET

■ Zeynep ÇELİK

Aile hem bir kurum hem de bir kavram olarak insanın doğumundan ölümüne kadar dünya yolculuğunu şekillendiren, zaman içerisinde farklı anlamlara bürünse de onun hayatı anlamlandırmasında etkin rol oynayan önemli bir faktördür. Biyolojik manada neslin devamlılığının yanı sıra bir zihniyetin de devamlılığı aile ocağında şekillenir. Birey; korunma, sosyalleşme, sevmeye ve sevilme gibi ihtiyaçlarını ilk olarak içine doğduğu aile kurumunda giderir. Maddi olduğu kadar manevi ihtiyaçlar da sıcak bir yuvanın şefkatli kollarında giderilir. Ailenin korunması ve güçlendirilmesi için üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeye gayret eden Diyanet İşleri Başkanlığı, yayınlarıyla da aile kurumunun imar ve ihyasına öncelik veren eserlere imza atmaktadır.

Prof. Dr. Huriye Martı'nın kaleme aldığı *Şiddet ve Zihniyet*, bu bağlamda aile kurumunun önemine bir kez daha vurgu yapmaktadır. Ailenin zamanı ve mekânı aşan önemi dikkate alındığında onun şiddet gibi toplumları ifsada sürükleyen bir olumsuzlukla birlikte anılması ne kadar acıdır. Ancak tarihin ilk ailesinde yaşanan kardeş kavgası ve günümüzde dünya üzerinde cereyan eden aile içi şiddet olayları bu konuda daha

hassas ve bilinçli davranılmasını gerekli kılar. Zira suçun ve şiddetin önlenmesinde cezadan ziyade, kötülüğe giden yolları engellemek, şiddete yol açacak bilinç tıkanmalarını gidermek daha etkili sonuçlar doğurur. *Şiddet ve Zihniyet*, aile içi şiddetin önlenmesinde yol haritası çizmektedir. İlk bölümde şiddet ve merhamet kavramları üzerinde durularak aile içi şiddetin yansımalarına mercek tutulmuştur. Her türlü şiddet eylemi, çarpık bir zihniyetin, değerlerinden kopmuş, makul zemini ve merkezini kaybetmiş bir toplumun/bireyin göstergesidir. Dolayısıyla şiddetle mücadele, şiddet eylemi kadar onu ortaya çıkaran zihniyetle de mücadeleyi zorunlu kılar. İkinci bölümde ise "Aile İçi Şiddetle Mücadelede Hz. Peygamber'in Örnekliliği" işlenmiştir. Cahiliye, zihniyet ve şiddet kavramları enikonu ele alınarak bu kavramların günümüzdeki yansımalarına değinilmiştir. Bilhassa "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele", "Çocuğa Yönelik Şiddetle Mücadele" ve "Yaşlıya Yönelik Şiddetle Mücadele" eserin başat konuları arasında yer alır. Çünkü yanlış bir davranışı değiştirmek için yapılması gereken o davranışı şekillendiren zihniyeti değiştirmekle başlar.

ŞEHİR Ve ...

Yol

Ticaret

Doğa

Ev

Sanayi

Kitap

Mevsim

Sağlık

Bilim

Mimari

Eğitim

Aile

Anlam

yeni bölüm

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL: DIKEY (V)

SEMBOL: 27.500

FEC: 3/4

JHD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422

POL: YATAY (H)

SEMBOL: 30.000

FEC: 3/4

JSD YAYIN

Cuma
21.00

DİYANET TV

Digitürk - 68. kanal

Eutelsat - 49. kanal

Kanal+ - 104. kanal

Kablo - 355. kanal

TM - 333. kanal

 diyanettv
 diyanettv

 diyanettv
 diyanettv

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 10 ₺